

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτικές»**

**Από τη ΔΑΣΕ στον ΟΑΣΕ
Η ιστορία, η μετεξέλιξη και οι αποστολές του
Οργανισμού στις ευρωπαϊκές κρίσεις:
Βοσνία, Κόσσοβο, Ουκρανία**

Μαρία Ν. Στρατάκη

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2016

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International
Relations

MASTER PROGRAM IN
«INTERNATIONAL RELATIONS AND POLICIES»

From CSCE to OSCE
History, evolution and mission of OSCE through
European crises: Bosnia, Kosovo, Ukraine

Maria N. Strataki

Corinth, Greece, September 2016

**Στους αγαπημένους μου Ανδρέα και Αριάδνη,
για την απεριόριστη υποστήριξη
και την υπομονή τους**

**Θερμές ευχαριστίες
στην Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
κ. Κωνσταντίνα Μπότσιου
για την πολύτιμη συμβολή της
στην εκπόνηση της παρούσης εργασίας**

Περίληψη

Σημαντικοί Όροι: Ψυχρός Πόλεμος, Ύφεση, Διεθνής/Περιφερειακός Οργανισμός, Ευρωπαϊκή Ασφάλεια, Ευρωπαϊκή Συνεργασία, Διάσκεψη Κορυφής, Μετεξέλιξη, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Εθνικές Μειονότητες, Ευρωπαϊκές Κρίσεις.

Οι Διεθνείς Οργανισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια πολιτική σκηνή και είναι αποτέλεσμα της αλληλεξάρτησης των κρατών και της ανάγκης τους για συνεργασία. Η πίστη στην ανθρώπινη πρόοδο και συνεργασία, ως βασικές παραδοχές της φιλελεύθερης πλουραλιστικής σκέψης, οδήγησαν στην θεσμοθέτηση ενός συνόλου διεθνών κανόνων και ρυθμίσεων με στοιχεία υπερεθνικά που συνεισφέρουν στην προώθηση της διεθνούς συνεργασίας. Από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την ίδρυση του ΟΗΕ (1945), ένα πλήθος Διεθνών Οργανισμών δημιουργήθηκε σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο, με σκοπό την επίλυση καίριων προβλημάτων του μεταπολεμικού κόσμου και τη διασφάλιση της ειρήνης. Ωστόσο, ο Ψυχρός Πόλεμος απέτρεψε τη συμφωνία μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης, σηματοδοτώντας τη διαίρεση του πλανήτη σε δύο ανταγωνιστικές ηγεμονικές διεθνείς κοινωνίες. Στη διατήρηση της ειρήνης και της ασφάλειας στο ψυχροπολεμικό κόσμο συνέβαλε η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ), ως πολυμερές φόρουμ διαλόγου ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση.

Σκοπός της παρούσης μελέτης είναι να παρουσιάσει το ρόλο που διαδραμάτισε η ΔΑΣΕ στον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου και τη μετεξέλιξή της, στην μεταψυχροπολεμική εποχή, σε Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), καθώς και το ρόλο του Οργανισμού στις ευρωπαϊκές κρίσεις. Η μεθοδολογία ανάπτυξης της μελέτης βασίζεται σε πρωτογενείς πηγές, σε συγγράμματα δευτερογενούς βιβλιογραφίας και σε άρθρα από το διαδίκτυο και τον Τύπο.

Abstract

Key Words: Cold War, Recession, International/Regional Organizations, European Security, European Co-operation, Summit Meeting, Evolution, Human Rights, National Minorities, European Crisis.

International Organizations, which play an important role in global politics, have been born out of the interdependence of states and their need for cooperation. The belief in human progress and collaboration, as fundamentals of the liberal pluralistic thought, have led to the enactment of a set of international laws and arrangements, comprising supranational elements that lead to the advancement of international cooperation. Following World War II and the establishment of the United Nations (1945), a number of International Organizations, both global and regional, have been created, aiming at resolving key problems of the postwar world and at maintaining peace. However, the Cold war prevented the United States of America and the Soviet Union from building consensus policies, thus dividing the whole world into two competitive hegemonic blocks of power. The Commission on Security and Cooperation in Europe (CSCE) was founded in the framework of détente as a multilateral forum between East and West for contributing to the preservation of peace during the Cold war era.

This thesis aims to present the role of CSCE in ending the Cold war and its transformation, in post- Cold war era, to the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) as well as its intervention in European crisis. The information presented in this thesis derives from primary sources, from secondary sources writings and from articles found in the World Wide Web and the Press.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	
Abstract	
Εισαγωγή.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	3
ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ	3
1.1. Ιστορική εξέλιξη των Διεθνών Οργανισμών.....	3
1.2. Ίδρυση Διεθνών Οργανισμών και Ιδιότητα Μέλους.....	5
1.3. Κατάταξη Διεθνών Οργανισμών	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	8
Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΑΣΕ.....	8
2.1. Η Έναρξη του Ψυχρού Πολέμου.....	8
2.2. Η κλιμάκωση της ψυχροπολεμικής κρίσης.....	12
2.3. Détente: Η περίοδος της Ύφεσης.....	14
2.4. Το πνεύμα του Ελσίνκι.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	18
Η ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ.....	18
3.1. Η σύνταξη της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι.....	18
3.2. Η νομική διάσταση της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι	23
3.3. Συναντήσεις Παρακολούθησης (Follow up) των αρχών της ΔΑΣΕ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	27
Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΑΣΕ.....	27
4.1. Προς μια Νέα Ευρώπη χωρίς διαχωριστικές γραμμές.....	27
4.2. Η θεσμική ενίσχυση των εργασιών του Ελσίνκι	29
4.3. Ο επιχειρησιακός ρόλος της ΔΑΣΕ.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	33
ΑΠΟ ΤΗ ΔΑΣΕ ΣΤΟΝ ΟΑΣΕ.....	33
5.1. Προς ένα νέο Οργανισμό για την ευρωπαϊκή ασφάλεια	33
5.2. Η θεσμική διάρθρωση του νέου Οργανισμού	36
5.3. Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων και Νομική Διάσταση του ΟΑΣΕ.....	39
5.4. Η Ανθρώπινη Διάσταση και η Προστασία των Μειονοτήτων	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	46
ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΟΑΣΕ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ.....	46
6.1 Ο ΟΑΣΕ και η Ευρωπαϊκή Ασφάλεια.....	46
6.2 Η Αποστολή στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη	49

6.3	Η Αποστολή στο Κόσσοβο.....	54
6.4	Η Αποστολή στην Ουκρανία.....	58
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	63
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67

Εισαγωγή

Ο Ψυχρός Πόλεμος υπήρξε το κατεξοχήν χαρακτηριστικό των Διεθνών Σχέσεων το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα. Η οξεία αντιπαράθεση μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ επηρέασε, λιγότερο ή περισσότερο, το σύνολο των κρατών του πλανήτη. Ιδιαίτερα η Ευρώπη βίωσε εντονότερα τη διαίρεση του κόσμου σε δύο αντίπαλα ιδεολογικά και πολιτικά στρατόπεδα. Η ευρωπαϊκή ασφάλεια και σταθερότητα βρισκόταν υπό απειλή, εξαιτίας του διπολικού χαρακτήρα του διεθνούς συστήματος και της συνεχούς μεγέθυνσης των πυρηνικών οπλοστασίων των δύο υπερδυνάμεων, με κίνδυνο προσφυγής σε μια γενικότερη σύρραξη. Η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ/CSCE) και η υπογραφή της Τελικής του Πράξης Ελσίνκι το 1975, ως συνέπεια της ύφεσης, αποτέλεσε μια βαθιά καινοτομία στη ψυχροπολεμική εποχή. Για πρώτη φορά από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου προσήλθαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων από τριάντα πέντε χώρες, με βαθιές ιδεολογικές, πολιτικές και οικονομικές διαφορές. Σκοπός της ΔΑΣΕ ήταν η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των κρατών και η εδραίωση της ασφάλειας και της ειρήνης στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η παρούσα μελέτη αναφέρεται στην ιστορία της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ/ CSCE), στη μετεξέλιξή της μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου σε Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ/OCSE) και στις αποστολές του στις μετέπειτα ευρωπαϊκές κρίσεις.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια συνοπτική αναφορά στην ιστορική εξέλιξη και θεσμική διάρθρωση των Διεθνών Οργανισμών ως συνέπεια της αλληλεξάρτησης των κρατών και της ανάγκης τους για θεσμοθετημένη συνεργασία, ενώ το δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζει τις συνθήκες που οδήγησαν προς τη Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη. Γίνεται αναφορά στο ψυχροπολεμικό κλίμα που διαμορφώθηκε μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Γιάλτας, καθώς και στις συνθήκες και στα γεγονότα που οδήγησαν στην κλιμάκωση και στην κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου. Ακολουθώντας, αναλύεται η πολιτική της Ύφεσης (Détente), ως αποτέλεσμα της βούλησης των δύο Υπερδυνάμεων, πολιτική που διαμόρφωσε τις συνθήκες της Διάσκεψης για την ευρωπαϊκή ασφάλεια αλλά και το πνεύμα που θα επικρατούσε στο Ελσίνκι.

Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει τους βασικούς άξονες της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και τις αρχές που διέπουν τις αμοιβαίες σχέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών-μελών στη Διάσκεψη. Ακολούθως παρουσιάζονται οι νομικές πτυχές της Τελικής Πράξης και αναφέρονται οι σημαντικότερες Συναντήσεις Παρακολούθησης που ακολούθησαν τη Διάσκεψη, με σκοπό την επανεξέταση και την παρακολούθηση των δεσμεύσεων της Τελικής Πράξης.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ενίσχυση των θεσμών της ΔΑΣΕ και στον επιχειρησιακό ρόλο που ανέλαβε μετά τις ιστορικές αλλαγές της δεκαετίας του 1990, οι οποίες οδήγησαν στη μετεξέλιξη της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία σε Οργανισμό, με νέες εξουσίες και αρμοδιότητες οι οποίες περιγράφονται στο πέμπτο κεφάλαιο αυτής της μελέτης. Στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεσμική διάρθρωση του νέου Οργανισμού και η ανθρώπινη διάσταση που περιλαμβάνει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, θεσμοί με ιδιαίτερη βαρύτητα για τον Οργανισμό.

Το έκτο κεφάλαιο πραγματεύεται τις αποστολές του Οργανισμού στις ευρωπαϊκές κρίσεις. Ξεκινώντας με μια αναφορά στην ευρωπαϊκή ασφάλεια και τη σχέση του με άλλους Διεθνείς και Περιφερειακούς Οργανισμούς, παρουσιάζει τις αποστολές του Οργανισμού στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, στο Κόσσοβο και την Ουκρανία.

Τέλος ακολουθούν τα συμπεράσματα της παρούσης μελέτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

1.1. Ιστορική εξέλιξη των Διεθνών Οργανισμών

Προσδιοριστικό στοιχείο της διεθνούς κοινωνίας σύμφωνα με το Hedley Bull είναι η συνειδητοποίηση της ύπαρξης κοινών συμφερόντων και αξιών, η συνεργασία για την λειτουργία κοινών θεσμών και η ανάδυση κοινωνιών με βάση στοιχεία κοινού πολιτισμού.¹

Η έννοια των Διεθνών Οργανισμών στη σύγχρονη εποχή χρονολογείται από τα μέσα του 19ου αιώνα, όταν παρατηρούνται για πρώτη φορά θεσμοθετημένες συνεργασίες μεταξύ κρατών. Αφετηρία της εμφάνισης του φαινομένου των Διεθνών Οργανισμών στη νεότερη εποχή αποτέλεσε το Συνέδριο της Βιέννης (1815), που παρ' ότι στερείτο μόνιμων οργάνων μπορεί να θεωρηθεί η απαρχή της διεθνούς πολυμερούς διπλωματίας που δημιούργησε το κανονιστικό πλαίσιο για τη μετέπειτα εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας.²

Ως το 1919 τα κράτη θεωρούνταν οι μοναδικοί φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων απευθείας από το Διεθνές Δίκαιο και είχαν διεθνή νομική προσωπικότητα. Με την τεράστια ανάπτυξη των Διεθνών Σχέσεων, υποκείμενα του Διεθνούς Δικαίου είναι σήμερα οι περισσότεροι από τους Διεθνείς Οργανισμούς που λειτουργούν για διάφορους σκοπούς στο πλαίσιο της διεθνούς κοινότητας και από νομική άποψη εκδηλώνονται με χωριστή βούληση από εκείνη των συμμετεχόντων κρατών.³

Μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου η Συνδιάσκεψη των Παρισίων (1919) οδήγησε στη δημιουργία του πρώτου στην ιστορία Παγκόσμιου Οργανισμού με μόνιμα όργανα και αυτόνομη βούληση, την Κοινωνία των Εθνών (ΚτΕ), η οποία διαλύθηκε τυπικά το 1945. Ο ΟΗΕ (Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών) που ιδρύθηκε μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ένωσε όλα τα φιλειρηνικά κράτη σε μια κοινή προσπάθεια διατήρησης της παγκόσμιας ειρήνης και της ασφάλειας. Σταδιακά

---

¹ Χειλά Ειρήνη, (2016), *Διεθνής Κοινωνία. Διαχρονικές και Σύγχρονες αντιλήψεις*, Αθήνα, Ηρόδοτος, σελ. 75.

² Νάσκου-Περράκη Π., (2005), *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών*, Αθήνα, Σάκκουλας, σσ, 35-37.

³ Ρούκουνας Εμμανουήλ, (2011), *Δημόσιο, Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 28.

άρχισαν να αναπτύσσονται σε περιφερειακό επίπεδο ποικιλόμορφοι Διεθνείς Οργανισμοί, όπως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (North Atlantic Treaty Organization-NATO), ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) κ.α., με πρωτοποριακό το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ενσωματώνει προσπάθειες πολιτικής ενοποίησης.⁴

Στο πλαίσιο του διακρατικού συστήματος, οι Διεθνείς Οργανισμοί παρέχουν τα μέσα για τη συνεργασία των κρατών σε τομείς που η συνεργασία αυτή παρέχει πλεονεκτήματα, για όλα, ή για τα περισσότερα κράτη. Διαθέτουν πολλαπλά κανάλια επικοινωνίας μεταξύ των κρατών που αναζητούν τρόπους συνεργασίας και συνεννόησης, καθώς και το γραφειοκρατικό μηχανισμό για την υλοποίηση των εκάστοτε αποφάσεων. Σε συγκρουσιακές καταστάσεις, πέραν της διπλωματίας και της ειρηνικής διευθέτησης, οι σύγχρονοι Διεθνείς Οργανισμοί παρέχουν πολλά και συνεχή σημεία επικοινωνίας μέσω των οποίων μπορούν να αναζητηθούν τρόποι συμβιβασμού.⁵

Τα εμπλεκόμενα κράτη όχι μόνο έχουν τη δυνατότητα να εκθέσουν τις διαφωνίες τους στη διεθνή κοινότητα, αλλά και να επωφεληθούν από την παρέμβαση άλλων κρατών, ώστε να αποτραπούν τυχόν αρνητικές εξελίξεις. Τα κράτη-εταίροι κινούνται κατά κανόνα στη βάση της μεταξύ τους ισοτιμίας προκειμένου να επιτύχουν κοινούς στόχους που θεωρούνται νόμιμοι και επιτρεπτοί, σύμφωνα με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου. Τα Ηνωμένα Έθνη και οι Διεθνείς και Περιφερειακοί Οργανισμοί, παρέχουν πολλαπλά σημεία επαφής ώστε να βρεθούν τρόποι συμβιβασμού και ειρηνικής διευθέτησης.⁶

Οι Διεθνείς Οργανισμοί διακρίνονται για την ικανότητά τους να μορφοποιούνται σύμφωνα με τις επιθυμίες των μελών τους και να αλλάζουν μορφή όταν αλλάζουν και οι επιθυμίες των μελών τους. Αυτή η ευελιξία και η δυνατότητα προσαρμογής

---

⁴ Στο ίδιο, σσ. 38-40.

⁵ Bennett LeRoy A. – Oliver James, (2006), *Διεθνείς Οργανισμούς, Αρχές και Προβλήματα*, Αθήνα, Gutenberg, σσ 14-15.

⁶ Κεντρωτής Δ. Κυριάκος, Κάτσιος Α. Σταύρος, (2002), *Διεθνείς Οργανισμοί. Ανάμεσα στον Πόλεμο και στην Ειρήνη*, Αθήνα, Παπαζήσης, σελ. 29.

αποτελεί τους κύριους λόγους που έχουν καταστήσει τους Διεθνείς Οργανισμούς τόσο δημοφιλείς δρώντας στην παγκόσμια κοινότητα.⁷

1.2. Ίδρυση Διεθνών Οργανισμών και Ιδιότητα Μέλους

Οι Διεθνείς Οργανισμοί ιδρύονται με διεθνή συνθήκη μεταξύ κρατών. Η πολυμερής ιδρυτική συνθήκη υπογράφεται από τους εκπροσώπους των κρατών, επικυρώνεται από τα κράτη και τίθεται σε ισχύ σύμφωνα με τις αρχές που ισχύουν για τις διεθνείς συνθήκες. Ακολουθώντας, κατατίθεται στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ σύμφωνα με το άρθρο 102, παράγραφο 1 του Χάρτη του ΟΗΕ.⁸

Η ιδρυτική συνθήκη δεν αποσκοπεί μόνο στη ρύθμιση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ή στη θέσπιση κανόνων δικαίου των συμβαλλομένων μερών, αλλά κυρίως, στη δημιουργία ενός νέου θεσμού που θα επιτελεί εκτός από την κανονιστική και μια οργανωτική λειτουργία. Οι κανόνες που περιλαμβάνει η ιδρυτική συνθήκη προσδιορίζουν τη σύνθεση, τη δομή, τη θεσμική και τη διοικητική λειτουργία του Διεθνούς Οργανισμού και ρυθμίζει ειδικά θέματα, όπως η ερμηνεία και η αναθεώρηση της ιδρυτικής συνθήκης.⁹

Υπάρχουν, ωστόσο, και εξαιρέσεις στον κανόνα, όπου είναι δυνατή η σύσταση ενός Διεθνούς Οργανισμού χωρίς την ύπαρξη ιδρυτικής συνθήκης. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η ΔΑΣΕ, η οποία βασίζεται σε μια σειρά κειμένων μη συμβατικού χαρακτήρα, υπογραμμένα από τα συμμετέχοντα κράτη, που μετατράπηκε σε Οργανισμό (ΟΑΣΕ). Οι Διεθνείς Οργανισμοί διαθέτουν νομική προσωπικότητα, δηλαδή την ικανότητα να είναι υποκείμενα του διεθνούς δικαίου, με διεθνή δικαιώματα και υποχρεώσεις και τη νομική δυνατότητα να διατηρούν τα δικαιώματά τους εγείροντας διεθνείς απαιτήσεις. Το νομικό καθεστώς των Διεθνών Οργανισμών ορίζεται από την γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου του 1949.¹⁰

Μέλη ενός Διεθνούς Οργανισμού είναι συνήθως τα κυρίαρχα κράτη, ενώ τα καταστατικά των Διεθνών Οργανισμών ορίζουν τις προϋποθέσεις εισδοχής σε αυτόν.

---

⁷ Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, (2014), *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σσ 158-159.

⁸ Μπρεδήμας Α., (1990), *Διεθνείς Οργανισμοί. Νομικό πλαίσιο, Δομή, Λειτουργία*, Αθήνα, Σάκκουλας, σελ. 101.

⁹ Χριστοδουλίδης Αιμ. Θεόδωρος, (1985), *Δομή και Λειτουργία των Διεθνών Οργανισμών*, Αθήνα, Σάκκουλας, σελ. 15.

¹⁰ Νάσκου-Περράκη, ό.π., σσ 47-51.

Η έναρξη της ιδιότητας μέλους συντελείται είτε με την υπογραφή και επικύρωση της ιδρυτικής συνθήκης είτε με την προσχώρηση στον Οργανισμό και συνεπάγεται δικαιώματα και υποχρεώσεις από και προς τον Οργανισμό. Τα κράτη-μέλη υποχρεούνται «να συνεργάζονται με καλή πίστη», να σέβονται τις αρχές και τους σκοπούς που περιέχονται στην καταστατική συνθήκη του Οργανισμού και να εφαρμόζουν πιστά τις αποφάσεις των οργάνων στα οποία συμμετέχουν και τα ίδια.¹¹

Οι καταστατικοί χάρτες των Διεθνών Οργανισμών προβλέπουν τη δυνατότητα της μεταξύ τους συνεργασίας κάτι που σημαίνει, αφενός τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων τους και αφετέρου ότι κύριοι φορείς της διεύρυνσής τους είναι τα θεσμικά τους όργανα.¹²

1.3. Κατάταξη Διεθνών Οργανισμών

Οι Διεθνείς Οργανισμοί κατατάσσονται σε διάφορες κατηγορίες με πιο συνήθης κατάταξή τους να είναι αυτή που προτείνει ο Virally, ανάλογα με τη δομή τους, που νοηματοδοτεί και την ύπαρξή τους. Σύμφωνα με τη λογική του, κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- *Παγκόσμιοι Οργανισμοί*, που περιλαμβάνουν το σύνολο των κρατών του πλανήτη.
- *Κλειστοί Οργανισμοί*, οι οποίοι δέχονται κράτη-μέλη από ορισμένη γεωγραφική περιοχή.
- *Διακυβερνητικοί Οργανισμοί*, στους οποίους εκπροσωπούνται μόνον κράτη.
- *Υπερεθνικοί Οργανισμοί*, όπου τα κράτη «θα απέχουν από κάθε πράξη αντίθετη με τον υπερεθνικό χαρακτήρα των αρμοδιοτήτων τους».
- *Γενικοί*, που ασχολούνται με ζητήματα διεθνούς ασφάλειας και ειρήνης, οικονομίας και ανθρώπινα δικαιώματα κ.α.
- *Ειδικοί* που περιορίζονται σε θέματα εκπαίδευσης, επιστήμης και πολιτισμού (UNESCO).

Κάθε Διεθνής Οργανισμός έχει την έδρα του, η οποία ταυτίζεται με αυτήν της Γραμματείας του Οργανισμού και βασίζεται σε ειδική γραπτή συμφωνία μεταξύ του Οργανισμού και της χώρας υποδοχής. Η χώρα υποδοχής μπορεί να είναι μία από τις

---

¹¹ Στο ίδιο, σσ 60-65.

¹² Τσαούσης Γ. Δ., (2007), *Η Εκπαιδευτική Πολιτική των Διεθνών Οργανισμών. Παγκόσμιες και Ευρωπαϊκές Διαστάσεις*, Αθήνα, Gutenberg, σσ 22-23.

χώρες-μέλη ή και τρίτη εφόσον συμφωνήσουν τα κράτη-μέλη. Τέλος, ο πλέον συνήθης τρόπος διάλυσης ενός Διεθνούς Οργανισμού είναι με τη λήξη της ιδρυτικής του συνθήκης ή με τη σύναψη μεταγενέστερης συνθήκης που δημιουργεί έναν νέο Διεθνή Οργανισμό.¹³

Παρά την δημιουργία δεκάδων Διεθνών Οργανισμών μετά το 1945 και τις διακηρύξεις των κρατών περί επιθυμίας για συνύπαρξη, η βάση συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη εξακολουθεί να είναι περιορισμένη εξαιτίας των θεμελιωδών διαφορών των πολιτικών και οικονομικών τους συστημάτων. Καθώς οι Διεθνείς Οργανισμοί βασίζονται στην αρχή ότι η εθνική κυριαρχία των μελών θα παραμείνει άθικτη και απεριόριστη, τα κράτη συνεργάζονται εφόσον τα εθνικά τους συμφέροντα μάλλον ενισχύονται και δεν περιορίζονται ή απειλούνται.

Παρ' όλα αυτά υπάρχει μια πιο αισιόδοξη θεώρηση της συμβολής των Διεθνών Οργανισμών στη ανθρώπινη ευημερία και στην εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης. Οι πιο σημαντικές επιτυχίες των Διεθνών Οργανισμών σημειώθηκαν: στην οικοδόμηση ενός ικανοποιητικού σώματος διεθνούς δικαίου, στην υιοθέτηση μέτρων για τον έλεγχο των εξοπλισμών και στον περιορισμό της πιθανότητας χρήσης πυρηνικών όπλων, στη δημιουργία ενός περισσότερο εύρυθμου και συνεργάσιμου κόσμου, στον τομέα της οικονομικής βοήθειας, της κοινωνικής ανάπτυξης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αποφυγή και διαχείριση των κρίσεων.

Οι Διεθνείς Οργανισμοί λειτούργησαν ως παράγοντες σύγκλισης συμφερόντων πέρα από τα εθνικά σύνορα.¹⁴ Σήμερα, η αύξηση του αριθμού των Διεθνών Οργανισμών είναι εντυπωσιακή. Ενώ τα κράτη δεν υπερβαίνουν τα διακόσια οι Διεθνείς Διακυβερνητικοί Οργανισμοί είναι περισσότεροι από εξακόσιους και παρεμβάλλονται σε δυο επίπεδα: στο επίσημο διακυβερνητικό και σε αυτό της καθημερινής ζωής.¹⁵

---

¹³ Στο ίδιο, σσ 87-92.

¹⁴ Bennett LeRoy A., ό.π., – Oliver James, ό.π., σσ 564-550.

¹⁵ Ρούκουνας, ό.π., σελ. 496.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΛΑΣΣΕ

2.1. Η Έναρξη του Ψυχρού Πολέμου

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η διεθνής πολιτική είχε πλέον αλλάξει ριζικά, καθώς ο πόλεμος επέφερε μεγάλες καταστροφές και ανακατατάξεις ισχύος, αφήνοντας πίσω του μεγάλο γεωπολιτικό κενό. Οι παλιές Μεγάλες Ευρωπαϊκές δυνάμεις είχαν είτε ηττηθεί είτε αποδυναμωθεί και η παραδοσιακή ισορροπία των δυνάμεων (balance of power) που απέτρεπε την κυριαρχία είχε καταστραφεί. Η υπογραφή μιας συνθήκης ειρήνης φάνταζε ανέφικτη. Το 1945 ήταν πλέον φανερό ότι στο μεταπολεμικό σκηνικό θα επικρατούσαν οι δύο μεγάλες, ηπειρωτικού μεγέθους, νικήτριες δυνάμεις, οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ.

Οι νικητές του πολέμου συναντήθηκαν στην Γιάλτα της Κριμαίας για να συζητήσουν τη διαχείριση της μεταπολεμικής πολιτικής που θα ακολουθούσαν. Οι «Τρεις Μεγάλοι» – Ουίνστον Τσόρτσιλ, Φραγκλίνος Ρούσβελτ και Ιωσήφ Στάλιν – ηγέτες με εξαιρετικές ικανότητες, οραματίζονταν μια μεταπολεμική διεθνή πολιτική με βάση τις ιστορικές εμπειρίες του δικού τους έθνους.

Το όραμα του Τσόρτσιλ περιελάμβανε μια ισχυρή και ανανεωμένη μεταπολεμική Βρετανική Αυτοκρατορία. Σε αυτό το πλαίσιο, δεν είχε καμία πρόθεση να παραιτηθεί από τις βρετανικές αποικίες, διαφωνώντας συχνά για αυτό το θέμα με τον Ρούσβελτ καθώς δεν πίστευε ότι ο Χάρτης του Ατλαντικού θα ίσχυε για τις γαλλικές και τις βρετανικές αποικίες. Η σκέψη του ήταν σταθερά προσανατολισμένη στον κόσμο του προηγούμενου αιώνα και στην αναδιάρθρωση της παλιάς «ισορροπίας δυνάμεων» στην Ευρώπη.¹⁶ Αυτό σήμαινε την αναδόμηση της Μ. Βρετανίας, της Γαλλίας, ακόμα και της ηττημένης Γερμανίας, ώστε μαζί με τις ΗΠΑ να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν από κοινού μια ενδεχόμενη απειλή της ειρήνης από το σοβιετικό επεκτατισμό. Αντιλαμβανόμενος την αδυναμία της χώρας του να διατηρήσει μόνη της

---

¹⁶ Samuel Taylor Coleridge, (2005), *Reviewed for H-German by James V. Koch, Old Dominion University, jkoch@odu.edu, Gerhard L. Weinberg. Visions of Victory: The Hopes of Eight World War II Leaders.* Cambridge: Cambridge University Press, *And In Today Already Walks Tomorrow*, Διαθέσιμο στη δ/νση: http://www.jamesvkoch.com/uploads/Weinberg_Review_Class_2005.pdf, [Πρόσβαση 01-Σεπτεμβρίου -2016].σελ. 6.

τη μεταπολεμική ευρωπαϊκή ισορροπία δυνάμεων επιδίωξε τη δημιουργία ισχυρών δεσμών με τις ΗΠΑ και συχνά υποχωρούσε στις αμερικανικές πιέσεις.¹⁷

Ο μεταπολεμικός σχεδιασμός του Ρούσβελτ περιελάμβανε το όραμα των «Γεσσάρων Αστυνόμων», μια μεταπολεμική πολιτική συνεννόηση και συνεργασία των τριών νικητών, που μαζί με την Κίνα, θα επέβαλλαν την παγκόσμια ειρήνη και θα εμπόδιζαν όποια χώρα θα προσπαθούσε να τη διαταράξει, πιστεύοντας ότι αυτή θα ήταν η Γερμανία. Ο Ρούζβελτ, που ήταν αντίθετος με την «ισορροπία δυνάμεων» επιδίωξε την υλοποίηση του ουιλσονικού ιδεαλισμού, μιας δηλαδή μεταπολεμικής διεθνούς τάξης βασισμένη στην αρμονία και στη συνεργασία, απαλλαγμένη από τον πόλεμο και τη βία. Την ειρήνη θα διατηρούσε ένα σύστημα συλλογικής ασφάλειας υπό την εποπτεία των συμμάχων, που θα ενεργούσαν συντονισμένα και με καλή προαίρεση. Ο παραδοσιακός αμερικανικός απομονωτισμός φαινόταν να αποτελεί παρελθόν χάρη στις πολιτικές του Αμερικανού Προέδρου. Η επίτευξη αυτών των στόχων προϋπέθετε κατά τον Ρούσβελτ τη διάδοση του δημοκρατικού καπιταλισμού και τη συνεργασία με τη Σοβιετική Ένωση που μαζί με τις ΗΠΑ μπορούσαν να αναδειχθούν ως τον κατ' εξοχήν ρυθμιστικό παράγοντα του διεθνούς συστήματος. Αυτοί ήταν οι λόγοι για τους οποίους ο Ρούσβελτ φάνηκε υποχωρητικός στη Γιάλτα στις απαιτήσεις του Στάλιν, καθώς το πνεύμα συνεργασίας που έδειξε ο σοβιετικός ηγέτης τον έκανε αισιόδοξο για μια μελλοντική συνεργασία των δύο χωρών.¹⁸

Το όραμα του Στάλιν αντικατόπτριζε τόσο την κομμουνιστική του ιδεολογία, όσο και την παραδοσιακή ρωσική πολιτική. Ο Στάλιν οραματιζόταν να εξαργυρώσει τη νίκη της χώρας του στον πόλεμο, προβάλλοντας υπερβολικές πολιτικές και εδαφικές διεκδικήσεις, επεκτείνοντας τη ρωσική επιρροή στην Κεντρική Ευρώπη.¹⁹ Το κλειδί για τη μεταπολεμική ασφάλεια της χώρας του περιελάμβανε τη μετατροπή των χωρών γύρω από τη Σοβιετική Ένωση σε ζώνη ασφαλείας που θα την προστάτευε από μια μελλοντική γερμανική εισβολή. Σε πολλές περιπτώσεις αυτή η ζώνη ασφαλείας αντιπροσώπευε την αποκατάσταση των εξωτερικών συνόρων που είχαν σφυρηλατηθεί από τους Ρομανόφ²⁰.

---

¹⁷ Kissinger Henry, (1995), *Διπλωματία*, Αθήνα, Λιβάνης, σσ 440-441.

¹⁸ Στο ίδιο, σσ 442-445.

¹⁹ Στο ίδιο, σελ. 447

²⁰ Samuel Taylor Coleridge, (2005), *Reviewed for H-German by James V. Koch, Old Dominion University, jkoch@odu.ed, Gerhard L. Weinberg. Visions of Victory: The Hopes of Eight World War II*

Ο κόσμος ήταν ήδη διαιρεμένος σε δύο ιδεολογικά στρατόπεδα και η μεταπολεμική περίοδος φαινόταν ότι θα μετατρέπονταν σε ένα νέο αγώνα για την διευθέτηση της παγκόσμιας τάξης. Οι δύο ισχυρότερες δυνάμεις στον πλανήτη ήταν πλέον οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ και το νέο διπολικό σύστημα αντιπροσώπευε δύο εντελώς διαφορετικές μορφές κρατικής, οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης.

Με τον όρο Ψυχρός Πόλεμος περιγράφεται ο γεωπολιτικός, οικονομικός και στρατιωτικός ανταγωνισμός του δυτικού και του ανατολικού συνασπισμού, με επικεφαλής της ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ αντίστοιχα.

Την έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, που τοποθετείται στο έτος 1947, προανήγγειλε σε δημόσια ομιλία του το Μάρτιο του 1946 ο Τσώρτσιλ, μιλώντας πρώτη φορά δημόσια περί του «Σιδηρούν Παραπετάσματος», προκειμένου να περιγράψει τη σοβιετική σφαίρα επιρροής στην Ανατολική Ευρώπη.

Μετά το θάνατο του Ρούσβελτ τον Απρίλιο του 1945, την προεδρία των ΗΠΑ ανέλαβε ο μέχρι τότε Αντιπρόεδρος Χάρι Τρούμαν που υποστήριξε μια αρκετά σκληρότερη στάση προς τη Μόσχα. Η «Συμφωνία των Ποσοστών»²¹ μεταξύ Τσώρτσιλ και Στάλιν το 1944 και η «ειδική σχέση» Μ. Βρετανίας-ΗΠΑ, για τον περιορισμό του σοβιετικού επεκτατισμού, επιβεβαιώνουν τις μελέτες που υποστηρίζουν ότι ο Ψυχρός Πόλεμος δεν ήταν μόνο αμερικανό-σοβιετική υπόθεση.²²

Η προεδρία Τρούμαν καθιέρωσε την πολιτική της «ανάσχεσης»,²³ που απηχούσε την αμερικανική πολιτική για τον περιορισμό της εδαφικής επεκτατικότητας της Σοβιετικής Ένωσης.²⁴

Leaders. Cambridge: Cambridge University Press, *And In Today Already Walks Tomorrow*, Διαθέσιμο στη δ/ση: http://www.jamesvkoch.com/uploads/Weinerg_Review_Class_2005.pdf, [Πρόσβαση 01-Σεπτεμβρίου -2016]. σελ. 5.

²¹ Μοίραζε τις σφαίρες επιρροής στη Νοτιοανατολική Ευρώπη με τους Τσώρτσιλ και Στάλιν να εντάσσουν στη δική τους σφαίρα επιρροής την Ελλάδα και τη Ρουμανία αντίστοιχα.

²² Μπότσιου Ε. Κωνσταντίνα «Σχεδιάζοντας την ειρήνη: η επιρροή των «Τριών Μεγάλων» στη διαμόρφωση του Ψυχρού Πολέμου, 1941-1950», στο: Ήφαιστος Παναγιώτης, Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, Χατζηβασιλείου Ευάνθης, (επιμ.), (2012), *Η Έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, 1941—1950: Στρατηγικά ή Ιδεολογικά Αίτια*; Αθήνα, Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, Πάντειο Πανεπιστήμιο, σσ. 19-24.

²³ Η πολιτική της ανασχεσης βασίζεται στο περίφημο μακροσκελές τηλεγράφημα του Αμερικανού διπλωμάτη Τζώρτζ Κένναν, ανώτατου στελέχους της αμερικανικής πρεσβείας στη Μόσχα, το 1946 και αναφέρεται για πρώτη φορά σε άρθρο του ίδιου, στο επιστημονικό περιοδικό *Foreign Affairs*, το 1947.

²⁴ Ήφαιστος, Κολιόπουλος, Χατζηβασιλείου, ό.π., σσ 35-38.

Η εξαγγελία του «Δόγματος Τρούμαν» (1947) και το Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Ανασυγκρότησης (European Recovery Programme) ή Σχέδιο Μάρσαλ, ύψους δεκατριών δισεκατομμυρίων δολαρίων που συνέβαλε στην θεαματική μεταπολεμική ανάκαμψη της Δυτικής Ευρώπης, αποτέλεσαν τα πρώτα βήματα αυτής της πολιτικής.²⁵ Υπό την πίεση των Σοβιετικών, τα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης δεν αποδέχτηκαν τη βοήθεια του Σχεδίου Μάρσαλ παρά το αρχικό ενδιαφέρον ορισμένων εξ αυτών (π.χ. Τσεχοσλοβακία). Το ίδιο έτος ιδρύθηκε από την ΕΣΣΔ η COMINFORM (Communist Information Bureau), με στόχο των ιδεολογικό έλεγχο των κομμουνιστικών κομμάτων της Ευρώπης.²⁶ Η παροχή οικονομικής βοήθειας προς την Ευρώπη ήταν ένα ευφρές στρατήγημα των ΗΠΑ που στρέφονταν εμμέσως κατά της Σοβιετικής Ένωσης και μιας ενδεχόμενης εξάπλωσης του κομμουνισμού στη Γηραιά Ήπειρο.

Ο αποκλεισμός του Βερολίνου από τους Σοβιετικούς (1948-1949)²⁷ και η αδυναμία συμφωνίας ΗΠΑ-ΕΣΣΔ στο γερμανικό ζήτημα, αποτέλεσαν δύο από τις σοβαρότερες κρίσεις του Ψυχρού Πολέμου, που κατέστησαν αναγκαία την ύπαρξη μιας πολιτικό-στρατιωτικής συμμαχίας μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ. Η κρίση του Βερολίνου σημειώθηκε σε μια περίοδο κορύφωσης της αμοιβαίας καχυποψίας σοβιετικών και δυτικών. Οι δυτικές δυνάμεις επιχείρησαν να επιταχύνουν την ενοποίηση των τριών δυτικών ζωνών κατοχής και την ενίσχυση της δυτικογερμανικής οικονομίας, προκειμένου να τη χρησιμοποιήσουν ως ανάχωμα στο σοβιετικό επεκτατισμό. Για την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ μια ισχυρή Ευρώπη προϋπέθετε μια ισχυρή αλλά ελεγχόμενη Γερμανία.

Τον Απρίλιο του 1949 υπεγράφη η ιδρυτική συνθήκη του NATO (North Atlantic Treaty Organization), ενώ η ΕΣΣΔ είχε ήδη προχωρήσει από τον Ιανουάριο στην ίδρυση της COMECON (Council for Economic Assistance), σαν απάντηση στο Σχέδιο Μάρσαλ.²⁸ Η σύσταση του NATO, ένα σχέδιο Μάρσαλ αμυντικού

---

²⁵ Χατζηβασιλείου Ευάνθης, (2010), *Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*, Αθήνα, Πατάκης, σσ 95-100.

²⁶ Καρβουναράκης Θεοδόσιος, (επιμ.), (2012), *Ο Ψυχρός Πόλεμος, Μία Διεπιστημονική Προσέγγιση*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σελ. 20.

²⁷ Μετά το τέλος του πολέμου η παλαιά γερμανική πρωτεύουσα χωρίστηκε σε τέσσερις ζώνες κατοχής. Οι τρεις δυτικές ζώνες αποτελούσαν θύλακα μέσα σε περιοχή ελεγχόμενη από τους Σοβιετικούς.

²⁸ Χατζηβασιλείου Ευάνθης, ό.π., σσ 108-112.

χαρακτήρα, θωράκισε στρατιωτικά την Ευρώπη καθιστώντας την ουσιαστικά σε προέκταση των πολιτικό-οικονομικών και στρατιωτικών συμφερόντων των ΗΠΑ²⁹.

Το Μάιο του 1949 τερματίστηκε ο αποκλεισμός του Βερολίνου, ενώ το Σεπτέμβριο ιδρύεται η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και ένα μήνα αργότερα η Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας. Στην Κίνα, ο κομμουνιστής ηγέτης Μάο Τσε Τουνγκ εξήγγειλε την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.³⁰

Η έναρξη του πολέμου στην Κορέα (1950) και η εμπλοκή σε αυτόν τόσο των ΗΠΑ όσο και της Κίνας αποτέλεσε μια κορύφωση στον Ψυχρό Πόλεμο και έδειξε ότι οι διαφορές των δύο κόσμων μπορούσαν να έχουν παγκόσμιες επιπτώσεις. Το ΝΑΤΟ ενισχύθηκε στρατιωτικά και οικονομικά και αποφασίστηκε η δημιουργία της ενιαίας στρατιωτικής διοίκησής του, η Supreme Headquarters of Allied Powers Europe (SHAPE), ενισχύοντας περιμετρικά τη στρατιωτική οργάνωση της Δύσης.³¹

Το τέλος της πρώτης φάσης του Ψυχρού Πολέμου βρήκε τον κόσμο χωρισμένο σε δύο σφαίρες επιρροής, με το δυτικό να συγκεντρώνει, τουλάχιστον στην Ευρώπη, τις πιο ισχυρές χώρες και τον ανατολικό να ελέγχει αισθητά μικρότερες δυνάμεις.

2.2. Η κλιμάκωση της ψυχροπολεμικής κρίσης

Το Μάιο του 1955 συγκροτήθηκε από τους Σοβιετικούς με τη συμμετοχή και άλλων ανατολικών χωρών, το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, ένας αμυντικός οργανισμός συλλογικής ασφάλειας αντίστοιχος του ΝΑΤΟ. Το Νοέμβριο του 1956 ξέσπασε η κρίση του Σουέζ, ένα από τα σημαντικότερα επεισόδια της ψυχροπολεμικής περιόδου, που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία της αποαποικιοποίησης. Το Νοέμβριο του 1958, ο νέος Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης Νικήτα Χρουστσόφ προκαλεί την κρίση του Βερολίνου, απαιτώντας αλλαγή του καθεστώτος που διέπει την πόλη, ενώ τον Ιανουάριο του 1959 ο κομμουνιστής Φιντέλ Κάστρο καταλαμβάνει την εξουσία στην Κούβα.

Ακολούθησαν μια σειρά από σημαντικά γεγονότα της Διεθνούς Πολιτικής που οδήγησαν στην κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου.

---

²⁹ Baylis John, (1993), *The Diplomacy of Pragmatism, Britain and the Formation of NATO, 1942-1949*, London, Macmillan Press LTD, σσ 98-104.

³⁰ Καρβουναράκης, ό.π., σελ. 21.

³¹ Χατζηβασιλείου, ό.π., σσ 127-132.

Τον Απρίλιο του 1961 απέτυχε η απόβαση των Κουβανών αντικαθεστωτικών στον Κόλπο των Χοίρων και τον επόμενο μήνα, η συνάντηση κορυφής της Βιέννης υπογράμμισε τις διαφορές ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις, με τον Χρυστόφορ να επαναλαμβάνει την πρότασή του για μετατροπή του Βερολίνου σε ελεύθερη πόλη. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους κατασκευάστηκε το Τείχος του Βερολίνου, σε μια προσπάθεια των ανατολικών να προστατέψουν την Ανατολική Γερμανία από τη μαζική φυγή, κυρίως νέων, προς τη Δύση. Το Τείχος του Βερολίνου έγινε ένα από τα σύμβολα του Ψυχρού Πολέμου που συνόψιζε, εκτός από τη διαίρεση του Βερολίνου σε ανατολικό και δυτικό, τη διαίρεση της ίδιας της Ευρώπης.

Το 1962 σημειώθηκε η κορυφαία ψυχροπολεμική κρίση, η κρίση των πυραύλων της Κούβας, με άμεσο τον κίνδυνο ενός πυρηνικού πολέμου. Ο ανταγωνισμός μεταξύ Ανατολής και Δύσης γινόταν εντονότερος εξαιτίας των Σοβιετικών σχεδιασμών για εγκατάσταση πυραύλων μεσαίου βεληνεκούς στην Κούβα. Το σχέδιο αυτό δεν προχώρησε ποτέ εξαιτίας του κινδύνου, και για τις δύο πλευρές, μιας ολοκληρωτικής καταστροφής. Κατά τη δεκαετία του 1960 η σταδιακή τεχνολογική ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς και εκτόξευσης των πυρηνικών όπλων, η εμφάνιση των διηπειρωτικών βαλλιστικών πυραύλων (Inter-Continental Ballistic Missiles – ICBM), που μπορούσαν να τοποθετηθούν σε απρόσβλητα πυρηνικά υποβρύχια (Submarine-Launched Ballistic Missiles – SLBM), η ανάπτυξη των δυνατοτήτων των στρατηγικών βομβαρδιστικών αεροσκαφών και άλλων οπλικών συστημάτων (στρατηγικών ή μη) καθιστούσαν βέβαιη την αλληλοεξόντωση των αντιπάλων. Η «ισορροπία του τρόμου» σήμαινε ότι ο Ψυχρός Πόλεμος έπρεπε να παραμείνει Ψυχρός, καθώς μια ανοικτή σύγκρουση των υπερδυνάμεων θα οδηγούσε στην Αμοιβαία Εξασφαλισμένη Καταστροφή (Mutual Assured Destruction – MAD).³²

Η κρίση της Κούβας κατέδειξε πόσο πιθανός ήταν ο κίνδυνος ενός πυρηνικού ολέθρου για την Υφήλιο και οδήγησε τις δύο υπερδυνάμεις να σκεφτούν την ιδέα του ελέγχου των πυρηνικών εξοπλισμών και τη βελτίωση της μεταξύ τους επικοινωνίας.³³ Η ραγδαία ανάπτυξη των πυρηνικών οπλοστασίων και ο τρόμος που προκάλεσε η κρίση της Κούβας, οδήγησαν σταδιακά στη διαμόρφωση τάσεων που ευνοούσαν τη συνεννόηση μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, πυροδοτώντας μια περίοδο ύφεσης στο μεταξύ τους ανταγωνισμό.

---

³² Galbreath D,(2007), *The Organization For Security and Co-operation in Europe*, Routledge, London, σσ 12-13.

³³ Στο ίδιο, σσ 205-209.

2.3. Détente: Η περίοδος της Ύφεσης

Μετά την κρίση της Κούβας έτεινε να επικρατήσει μια περίοδος ύφεσης που παρέπεμπε στη μείωση της έντασης του ανταγωνισμού ανάμεσα στις υπερδυνάμεις.

Το Νοέμβριο του 1968 εκλέγεται Πρόεδρος των ΗΠΑ ο Ρίτσαρντ Νίξον, ο οποίος μέσω του «Δόγματος Νίξον» επιδίωξε τη μείωση της πόλωσης με την μη περαιτέρω εμπλοκή των αμερικανικών στρατευμάτων στον Τρίτο Κόσμο, καθιερώνοντας την πολιτική της Ύφεσης (Détente). Ο όρος Ύφεση περιγράφει τη μείωση της έντασης στη διεθνή σκηνή και στον ανταγωνισμό ανάμεσα στις ΗΠΑ και ΕΣΣΔ ως αποτέλεσμα της πολιτικής βούλησης των δύο υπερδυνάμεων.

Η κυβέρνηση Νίξον αποδεχόμενη αφενός, την πυρηνική ισορροπία με την ΕΣΣΔ και την επιθυμία της Δυτικής Ευρώπης για χαλάρωση της έντασης και αναγνωρίζοντας αφετέρου τις δυσκολίες που προέκυπταν από τη διεθνή οικονομική ύφεση, προσαρμόστηκε στις νέες συνθήκες μέσω της πολιτικής της Ύφεσης. Ο Νίξον ήταν ο Πρόεδρος που υπέγραψε τη συνθήκη για τον τερματισμό του πολέμου στο Βιετνάμ, εγκαίνιασε την προσέγγιση με την Κίνα, συνέβαλε στη διευθέτηση της Αραβο-ισραηλινής κρίσης και υπέγραψε με την Σοβιετική ηγεσία την πρώτη ουσιαστική συνθήκη για τον περιορισμό των εξοπλισμών (SALT-1, Strategic Arms Limitation Treaty). Στη Δύση, η Ύφεση ταυτίστηκε με την πολιτική του Αμερικανού Προέδρου Νίξον και του συμβούλου του Χένρι Κίσινγκερ, οι οποίοι διαδραμάτισαν αποφασιστικό ρόλο προς τη σύγκληση μιας Διάσκεψης για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη.³⁴

Από το 1960 και μετά υπήρξε ένας σταδιακός επαναπροσανατολισμός της γερμανικής εξωτερικής πολιτικής προς μια πιο εποικοδομητική αλληλεπίδραση με την Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη. Οι πιο σημαντικοί λόγοι συμπεριελάμβαναν την επισφράγιση της σχέσης της Γερμανίας με τη Δύση μέσω του ΝΑΤΟ, την ολοκλήρωση της κοινωνικό-πολιτικής και οικονομικής ένταξης εξόριστων και προσφύγων από την Πολωνία και την Τσεχοσλοβακία, και μια νέα γενιά ρεαλιστών Γερμανών πολιτικών που ανέβαιναν σταδιακά στην εξουσία.³⁵

³⁴ Βαληνάκης Γ. Γιάννης, Μπότσιου Ε. Κωνσταντίνα, (2008), *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στην Πυρηνική Εποχή*, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο, σσ 164-165.

³⁵ Cordell Karl, Wolff Stefan, (2008), *A foreign Policy Analysis of Question: Ostpolitik Revisited*, σελ. 9.

Η πολιτική της Ύφεσης στην Ευρώπη είχε τις ρίζες της στην Ostpolitik (Ανατολική Πολιτική) του δυτικογερμανού σοσιαλδημοκράτη Καγκελάριου Βίλλυ Μπραντ, που αποσκοπούσε στη μείωση της έντασης στην Ευρώπη και στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας των ανατολικών χωρών.³⁶

Η Ostpolitik κορυφώθηκε με την υπογραφή της συνθήκης αμοιβαίας διπλωματικής αναγνώρισης μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής Γερμανίας το 1972, ενώ ένα χρόνο αργότερα οι δύο Γερμανίες εισήλθαν στον ΟΗΕ.³⁷ Στην Ευρώπη η Ostpolitik άνοιξε το δρόμο για σύναψη εμπορικών συναλλαγών και στενότερων δεσμών μεταξύ των δύο Γερμανιών, αλλά και για γενικότερες συνομιλίες για μια διάσκεψη για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Η ΔΑΣΕ, αποτέλεσε μια από τις μεγαλύτερες διπλωματικές επιτυχίες της Ostpolitik, παρά τη σκληρή κριτική που δέχτηκε στο εσωτερικό της Δυτικής Γερμανίας και οδήγησε τον εμπνευστή της σε παραίτηση.³⁸

Η Σοβιετική Ένωση επιδίωξε επίσης ενεργά την πολιτική της Ύφεσης ξεκινώντας από την ανασυγκρότηση της οικονομίας της, που αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα, κυρίως εξαιτίας του κόστους από τα προγράμματα πυρηνικών εξοπλισμών. Μάλιστα, στις αρχές της δεκαετίας του 1950 η ΕΣΣΔ πρότεινε τη δημιουργία μίας Πανευρωπαϊκής Διάσκεψης Ασφάλειας, ως απάντηση στις κατηγορίες των ΗΠΑ και των ευρωπαίων συμμάχων της σχετικά με τις επεκτατικές πολιτικές που ακολουθούσε.³⁹

Η μείωση της έντασης και του ανταγωνισμού μεταξύ Ανατολής και Δύσης δημιούργησε την αίσθηση ότι οι διεθνείς σχέσεις μπορούσαν να βελτιωθούν. Ο κίνδυνος να διαταραχθεί η παγκόσμια ειρήνη και σταθερότητα έπρεπε να εξαλειφθεί και η ανάγκη σύγκλησης μιας Διάσκεψης με θέμα την ευρωπαϊκή ασφάλεια και συνεργασία παρουσιάζονταν επιτακτική.

---

³⁶ Baylis Hohn, Smith Steve, (2013), *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής. Μια εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα, Επίκεντρο, σελ. 83.

³⁷ Young W. John, (2008), *Η Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, 1945-1991 Πολιτική Ιστορία*, Αθήνα, Πατάκη, σσ 67-68.

³⁸ Foreign Affairs, (2014), *Germany's New Ostpolitik, An Old Foreign Policy Doctrine Gets a Makeover*, Διαθέσιμο στη δ/ση: <https://www.foreignaffairs.com/articles/western-europe/2014-04-09/germanys-new-ostpolitik>. [Πρόσβαση 24-Ιουλίου-2016].

³⁹ Παπακώστας Β.Ν.- Άλκη, (1980), *Η Τελική Πράξη του Ελσίνκι*, Αθήνα, Σουπερφώτ, σελ 16.

2.4. Το πνεύμα του Ελσίνκι

Η επίσκεψη του Προέδρου Νίξον το 1972 στην ΕΣΣΔ και η συνακόλουθη χαλάρωση της έντασης μεταξύ Ανατολής και Δύσης επιτάχυναν τις συνομιλίες για τις προκαταρκτικές διαβουλεύσεις της ΔΑΣΕ. Η Φινλανδία προσφέρθηκε να φιλοξενήσει τις προπαρασκευαστικές συνομιλίες των εκπροσώπων της Δ. Ευρώπης, της ΕΣΣΔ, των ΗΠΑ και του Καναδά οι οποίοι πραγματοποίησαν σειρά συναντήσεων στο προάστιο Dīpoli της φινλανδικής πρωτεύουσας μέχρι τις 8 Ιουνίου 1973.⁴⁰

Η ΔΑΣΕ άνοιξε επίσημα τις εργασίες της στις 3 Ιουλίου 1973 στο Ελσίνκι. Στην πρώτη συνάντηση των διαβουλεύσεων συμμετείχαν όλα τα ευρωπαϊκά κράτη (εκτός της Αλβανίας), οι ΗΠΑ και ο Καναδάς. Στη συνάντηση αυτή τα κράτη χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες (Δυτικά, Ανατολικά και Αδέσμευτα) και κατέληξαν στην υιοθέτηση της «Γαλάζιας Βίβλου» (Blue Book), που περιελάμβανε τους κανόνες και το πλαίσιο εντός του οποίου θα γινόταν η Διάσκεψη, καθώς και την πιθανή συμβολή μη συμμετεχόντων μελών, διάταξη που αναφερόταν στα κράτη της περιοχής της Μεσογείου. Η δεύτερη φάση των διαβουλεύσεων συνεχίστηκε στη Γενεύη από τις 18 Σεπτεμβρίου 1973 έως τις 21 Ιουλίου 1975, όπου ακούστηκαν δηλώσεις από μη συμμετέχοντα μεσογειακά κράτη⁴¹ για διάφορα θέματα ημερήσιας διάταξης.

Μετά από μια σειρά συζητήσεων και διαπραγματεύσεων 35 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων (τριαντατριών ευρωπαϊκών και δύο εκτός ευρωπαϊκού χώρου), κατέληξαν την 1^η Αυγούστου του 1975 στην υπογραφή μιας συμφωνίας που έμεινε γνωστή ως Τελική Πράξη του Ελσίνκι (Helsinki Final Act).

Η συμμετοχή των δύο μη ευρωπαϊκών κρατών (ΗΠΑ-Καναδάς) θεωρήθηκε απαραίτητη, καθώς και τα δύο κράτη αναμιγνύονταν αποφασιστικά στις ευρωπαϊκές υποθέσεις κυρίως μέσω του NATO. Στη διάρκεια τόσο της εναρκτήριας όσο και της τελικής φάσης της Διάσκεψης, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, με την ιδιότητα του επίτιμου καλεσμένου, προσφώνησε τους συμμετέχοντες.

Όπως αναφέρεται στο προοίμιο της Τελικής Πράξης, *«τα κράτη, λαμβάνοντας υπόψη την αλληλεγγύη μεταξύ των λαών και έχοντας επίγνωση της κοινής τους ιστορίας, την*

---

⁴⁰ OSCE Handbook, (2007), *The Organization Security Co-operation in Europe*, Press and Public Information Section, OSCE Secretariat, Vienna, σσ 2-3.

⁴¹ Λαϊκή Δημοκρατία της Αλγερίας, Αραβική Δημοκρατία της Αιγύπτου, Ισραήλ, Βασίλειο του Μαρόκου, Αραβική Δημοκρατία της Συρίας, Τυνησία.

ύπαρξη κοινών αξιών και παραδόσεων και αναγνωρίζοντας το αδιαίρετο της ασφάλειας στην Ευρώπη, επιβεβαιώνουν τους κοινούς στόχους τους για την προώθηση των μεταξύ τους σχέσεων και την διασφάλιση μιας αληθινής και διαρκούς ειρηνικής συνύπαρξης, απαλλαγμένης από οποιαδήποτε απόπειρα κατά της ασφάλειας και της συνεργασίας».

Το πνεύμα συνεργασίας, αισιοδοξίας και εμπιστοσύνης που επικράτησε στις συνομιλίες του Ελσίνκι αποτέλεσε ιστορικό ορόσημο για την ευρωπαϊκή συνεργασία και ασφάλεια. Στο Ελσίνκι συναντήθηκαν τα μέλη των δύο συνασπισμών, όχι για να συζητήσουν κάποιο ειδικό θέμα, αλλά για να ρυθμίσουν τις βασικές αρχές της συνύπαρξής τους. Το πνεύμα του Ελσίνκι προμήνυε ένα κόσμο ειρηνικό, με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών και των δημοκρατικών θεσμών, σε Ανατολή και Δύση. Η υπεράσπιση και η ενίσχυση του πνεύματος του Ελσίνκι οδήγησε στην ανάδυση ενός σημαντικά περισσότερο ήρεμου κλίματος στην Ευρώπη και συνέβαλε στον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου. Τα συμμετέχοντα κράτη ήταν αποφασισμένα να σεβαστούν και να εφαρμόσουν τις αρχές που διακήρυξαν, ανεξάρτητα από το πολιτικό, κοινωνικό ή οικονομικό τους σύστημα.⁴²

---

⁴² *Conference on Security and Co-Operation in Europe Final Act*, (1975), [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>, [Πρόσβαση 24-Ιουνίου-2016], σσ 2-3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ

3.1. Η σύνταξη της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι

Σε μια περίοδο που χαρακτηριζόταν από δυσπιστία και βαθιά ιδεολογική σύγκρουση, η «Διαδικασία του Ελσίνκι» αποτέλεσε ένα αξιοσημείωτο επίτευγμα, που έφερε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων τριανταπέντε ηγέτες με διαφορετικές πολιτικές προσεγγίσεις και ιδεολογικές πεποιθήσεις, προαναγγέλλοντας μια νέα προσέγγιση στις σχέσεις Ανατολής και Δύσης. Ο Λεονίντ Μπρέζνιεφ, ο Τζέραλντ Φόρντ, ο Γιόσιπ Μπρόζ Τίτο, ο Πιέρ Τρυντώ, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ο Ανατολικογερμανός Έρικ Χόνεκερ και ο Δυτικογερμανός Χέλμουτ Σμιτ, ηγέτες μικρών και μεγάλων κρατών, για πρώτη φορά κατέβαλαν προσπάθειες να αντιμετωπίσουν τα αίτια που οδήγησαν στη διαίρεση της Ευρώπης. Μάλιστα, το περιοδικό *Time* στην ειδική του έκδοση στις 4 Αυγούστου 1975, περιγράφει αυτό το γεγονός ως την πιο θεαματική συγκέντρωση των ηγετών του κόσμου από το Συνέδριο της Βιέννης του 1814-1815.⁴³

Η Τελική Πράξη του Ελσίνκι αναπτύχθηκε γύρω από τρεις βασικούς άξονες, γνωστούς και ως «καλάθια» ή «κάνιστρα» και αφορούν:

- Αντιμετώπιση προβλημάτων ασφάλειας στην Ευρώπη.
- Συνεργασία στα πεδία της οικονομίας, της επιστήμης, της τεχνολογίας και του περιβάλλοντος.
- Συνεργασία στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.⁴⁴

Το **πρώτο καλάθι** αντιμετωπίζει ζητήματα που σχετίζονται με την διασφάλιση της ασφάλειας και της ειρηνικής συνύπαρξης των ευρωπαϊκών λαών.

---

⁴³ Erwan Fouere, (2015), *The OSCE marks 40 years since the Helsinki Final Act: its principles are more valid than ever*, Centre for European Policy Studies, CEPS Essay, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: https://www.ceps.eu/system/files/CEPS%20Essay%20No%2019%20Fouere%2040th%20Anniversary%20Helsinki%20Final%20Act_0.pdf, [Πρόσβαση 24-Ιουνίου-2016], σσ 2-4.

⁴⁴ Μπότσιου Κωνσταντίνα, *Περιφερειακή Συνεργασία στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη*, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.eliamep.gr/old/eliamep/files/op9906.PDF>, [Πρόσβαση 22-Μαΐου-2016, σελ. 16.

Τα κράτη διακήρυξαν τις αρχές που θα διέπουν τις αμοιβαίες σχέσεις τους, γνωστές και ως ο «Δεκάλογος αρχών», αποτέλεσμα μιας εξαιρετικά περίπλοκης και επίπονης διαπραγμάτευσης μεταξύ Ανατολής και Δύσης που εξέφραζε την κοινή προσήλωση και την βούληση των συμμετεχόντων κρατών να δράσουν σύμφωνα με τις αρχές και τους σκοπούς του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.⁴⁵

Ο «Δεκάλογος των αρχών» αποτυπώθηκε στο τελικό κείμενο του Ελσίνκι ως εξής:

1. *Κυρίαρχη ισότητα* και σεβασμός των συναφών με την κυριαρχία δικαιωμάτων, αρχή πάνω στην οποία θεμελιώθηκε η διεθνής κοινωνία.
2. *Αποχή από την απειλή ή τη χρήση βίας*. Τα κράτη-μέλη θα απέχουν γενικότερα στις αμοιβαίες και στις διεθνείς σχέσεις τους από την απειλή ή τη χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας.
3. *Απαραβίαστο των συνόρων*. Τα κράτη-μέλη θεωρούν ως απαραβίαστα τα σύνορά τους, καθώς και τα σύνορα όλων των ευρωπαϊκών κρατών και ως εκ τούτου απέχουν, τώρα και στο μέλλον, από επίθεση σε αυτά.
4. *Εδαφική ακεραιότητα* των κρατών και σεβασμός αυτής από τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη.
5. *Ειρηνική επίλυση διαφορών* με καλή πίστη και πνεύμα συνεργασίας, ώστε να μη τίθεται σε κίνδυνο η διεθνής ειρήνη, ασφάλεια και δικαιοσύνη.
6. *Μη παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις* των κρατών ανεξάρτητα από τις αμοιβαίες σχέσεις τους.
7. *Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών*, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, για όλους, χωρίς διάκριση φυλής, γλώσσας, ή φύλου. Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την διασφάλιση της ειρήνης, της δικαιοσύνης και της ευημερίας.
8. *Ισότητα των λαών και το δικαίωμά τους για αυτοδιάθεση*. Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα να καθορίσουν με πλήρη ελευθερία την εσωτερική και εξωτερική τους κατάσταση, χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις και να συνεχίσουν όπως επιθυμούν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη.

---

⁴⁵ *Helsinki Summit*, July 20–August 8, 1975, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://2001-2009.state.gov/documents/organization/100959.pdf>. [Πρόσβαση 16-Ιουνίου-2016], σσ 319-326.

9. Συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών, με έμφαση στους τομείς που ορίζονται στο πλαίσιο της ΔΑΣΕ, σε συνθήκες πλήρους ισότητας.
10. Εκπλήρωση με καλή πίστη, των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο, υποχρεώσεις που απορρέουν από συμβάσεις, συμφωνίες ή άλλες νομικές υποχρεώσεις του Διεθνούς Δικαίου στις οποίες είναι συμβαλλόμενα μέρη.⁴⁶

Οι αρχές της Τελικής Πράξης καθορίζονται από τα άρθρα 1 και 2 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, εκτός από δύο νέες αρχές που αποβλέπουν στην πρόσθετη κατοχύρωση του εδαφικού *status quo* στην Ευρώπη.

Η Διακήρυξη επισημαίνει ότι οι δέκα αρχές είναι πρωταρχικής σημασίας, αυτοτελείς και αποκλείεται τόσο η εξάρτηση όσο και η υποταγή της μίας αρχής στην άλλη. Ο χαρακτηρισμός των αρχών ως πρωταρχικής σημασίας συνεπάγεται την ισότιμη και χωρίς επιφυλάξεις εφαρμογή τους.⁴⁷

Τα συμμετέχοντα κράτη-μέλη επιθυμώντας την ελάττωση της μεταξύ τους έντασης, την αποφυγή των ενόπλων συγκρούσεων και τη δημιουργία μέτρων οικοδόμησης και εμπιστοσύνης αναγνώρισαν ότι: η ανταλλαγή παρατηρητών και η προηγούμενη γνωστοποίηση στρατιωτικών ασκήσεων μικρής και μεγάλης κλίμακας θα συμβάλει στην προώθηση των επαφών, της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των κρατών και στην ενίσχυση της ειρήνης και της ασφάλειας.⁴⁸

Το **δεύτερο καλάθι** περιλαμβάνει τη συνεργασία στους τομείς της οικονομίας, της επιστήμης, της τεχνολογίας και του περιβάλλοντος. Τα κράτη διακήρυξαν την πρόθεσή τους να συνεργαστούν στους τομείς του εμπορίου και των επιχειρηματικών επαφών μέσω της παροχής πληροφοριών σχετικών με οικονομικές, εμπορικές και νομικές διαδικασίες και τη δυνατότητα βελτίωσης της μεταξύ τους επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη την προστασία της φύσης και την ορθολογική αξιοποίηση των φυσικών πόρων και αναγνωρίζοντας ότι η οικονομική ανάπτυξη και η τεχνολογική

---

⁴⁶ *Conference on Security and Co-Operation in Europe Final Act 1975*, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>, [Πρόσβαση 24-Ιουνίου-2016], σσ 4-8.

⁴⁷ Παπακώστας, ό.π., σελ. 32.

⁴⁸ *Conference on Security and Co-Operation in Europe Final Act 1975*, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>, [Πρόσβαση 24-Ιουνίου-2016], σσ 10-13.

εξέλιξη πρέπει να είναι συμβατές με τη προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, πρότειναν τη μεταξύ τους συνεργασία στους παρακάτω τομείς: έλεγχο και παρακολούθηση της ρύπανσης του αέρα και των υδάτων, προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, βελτίωση των καλλιεργειών, έλεγχο της διατήρησης των φυσικών πόρων, βελτίωση των συνθηκών σε περιοχές ανθρώπινου οικισμού και τέλος, παρακολούθηση και εκτίμηση περιβαλλοντικών αλλαγών.⁴⁹

Ανάμεσα στο δεύτερο και στο τρίτο καλάθι, ειδικό κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ασφάλεια και τη συνεργασία στη Μεσόγειο, το οποίο θέτει τις βάσεις για τον διάλογο των χωρών της ΔΑΣΕ με τις Μεσογειακές χώρες που δεν ανήκουν στην Ευρώπη. Αναγνωρίζοντας ότι η ασφάλεια στην Ευρώπη συνδέεται στενά με την ασφάλεια στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου δήλωσαν την πρόθεσή τους να προωθήσουν την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας με τα μη συμμετέχοντα Μεσογειακά κράτη προκειμένου να ενισχύσουν την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην περιοχή. Ενθάρρυναν τη συνεργασία σε τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, των εμπορικών ανταλλαγών, της βιομηχανικής συνεργασίας, της επιστήμης, της τεχνολογίας και της αξιοποίησης των πόρων, προωθώντας μια αρμονική ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων.⁵⁰

Το **τρίτο καλάθι**, πραγματεύεται τη συνεργασία στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των ανθρωπίνων επαφών ως σημαντικό στοιχείο για την ενίσχυση των φιλικών σχέσεων και την ενίσχυση της μεταξύ τους εμπιστοσύνης, τα συμμετέχοντα κράτη επιβεβαίωσαν το σεβασμό τους στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες.

Προκειμένου να προωθήσουν την περαιτέρω ανάπτυξη των επαφών τους με βάση τους οικογενειακούς δεσμούς, δεσμεύτηκαν να εξετάσουν ευνοϊκά τις αιτήσεις για ταξίδια, χωρίς διάκριση ως προς τη χώρα προέλευσης ή προορισμού. Αντιμετώπισαν με θετικό και ανθρωπιστικό πνεύμα το ζήτημα της επανένωσης οικογενειών, δίνοντας κατεπείγοντα χαρακτήρα σε αιτήματα που υποβάλλονταν από αρρώστους ή

---

⁴⁹ Στο ίδιο, σσ 14-30.

⁵⁰ Στο ίδιο, σσ 36-37.

ηλικιωμένους και δεσμεύτηκαν να εξετάζουν ευνοϊκά τους γάμους μεταξύ πολιτών από συμμετέχοντα κράτη-μέλη. Προώθησαν τη συνάντηση των επαφών και των ανταλλαγών μεταξύ των νέων ανθρώπων, τη διευκόλυνση ταξιδιών για προσωπικούς ή επαγγελματικούς λόγους, καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη των επαφών μεταξύ των κυβερνητικών οργανισμών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικείων οργανώσεων. Οι εκπρόσωποι των κρατών και των κυβερνήσεων στη Διάσκεψη του Ελσίνκι θεωρούσαν ότι η συνεργασία στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα συνέβαλε στην πληρέστερη γνώση του πολιτισμού και της ιστορίας των λαών, κυρίως όμως θα βελτιώνε τις επαφές μεταξύ των κρατών και την αύξηση της μεταξύ τους κατανόησης.

Έχοντας επίγνωση της ανάγκης για μια όλο και ευρύτερη κατανόηση των διαφόρων πτυχών της ανθρώπινης ζωής εξέφρασαν την πρόθεσή τους να διευκολύνουν την διάδοση των πληροφοριών και των ιδεών (διακρατική ελευθερία του λόγου), μέσω της ευρύτερης συνεργασίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της διευκόλυνσης των συνθηκών εργασίας των δημοσιογράφων.⁵¹

Η υπογραφή της θεωρούμενης ως μοναδικής στις Διεθνείς Σχέσεις, «Τελικής Πράξης του Ελσίνκι», αντιμετώπιστηκε από το δυτικό Τύπο ως μια υποχώρηση της Δύσης απέναντι στις απαιτήσεις της Σοβιετικής Ένωσης για έλεγχο των εξοπλισμών και ως παγίωση του *status quo* στην Ευρώπη, χωρίς να υπάρχουν αντίστοιχες εγγυήσεις από την άλλη πλευρά. Πιο συγκεκριμένα, ο αμερικανικός Τύπος κατηγόρησε τον Πρόεδρο των ΗΠΑ Τζέραλντ Φόρντ για «ιστορικό ξεπούλημα», επειδή υπέγραψε το κύριο έγγραφο της Τελικής Πράξης.

Οι New York Times έγραψαν: *«Ποτέ τόσο πολλοί δεν αγωνίστηκαν επί τόσο διάστημα για τόσο λίγα.... Αν είναι πολύ αργά να ματαιωθεί η Διάσκεψη του Ελσίνκι... θα πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια, ιδιαιτέρως και δημοσίως, για να προληφθεί η ευφορία στη Δύση».*⁵²

Η συμμετοχή σε μια ειρηνική Διάσκεψη των κρατών του Ανατολικού συνασπισμού και κυρίως της Σοβιετικής Ένωσης είχε τις ρίζες της στην αναγνώριση των μεταπολεμικών συνόρων και στην ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των

---

⁵¹ Στο ίδιο, σσ 38-50.

⁵² Kissinger, ό.π., σελ. 846.

κρατών. Από την άλλη πλευρά, η Δύση κατάφερε να δεσμεύσει τα τότε 35 κράτη - μέλη της ΔΑΣΕ στο όραμα μιας Ευρώπης, στην οποία θα επικρατούσε η ασφάλεια, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ελεύθερη οικονομία.⁵³

Η Διάσκεψη του Ελσίνκι για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία και Ασφάλεια, διαδραμάτισε σημαντικό διπλό ρόλο, καθώς ανάγκασε τη Σοβιετική ηγεσία να υιοθετήσει μετριοπαθή συμπεριφορά απέναντι στην Δύση και στη συνέχεια επιτάχυνε την κατάρρευσή της.

3.2. Η νομική διάσταση της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι

Η Τελική Πράξη του Ελσίνκι που αποτελεί το βασικό έγγραφο της ΔΑΣΕ, είναι ένα ιδιόμορφο και ασαφές, έως ενός σημείου, διεθνές κείμενο, καθώς αυτό περιλαμβάνει ορισμένα αντιφατικά στοιχεία ως προς το χαρακτήρα του, τα οποία δυσκολεύουν την κατάταξή του σε μια ορισμένη κατηγορία διεθνών κειμένων. Η ιδιομορφία της οφείλεται στην αντιφατική συμπεριφορά του ΝΑΤΟ απέναντι στις προτάσεις του Συμφώνου της Βαρσοβίας, κατά τη διάρκεια των προπαρασκευαστικών εργασιών της Γενεύης και της Διάσκεψης του Ελσίνκι. Η συμμετοχή του ΝΑΤΟ στην Διάσκεψη, που έγινε κατόπιν πιέσεων ορισμένων Δυτικών χωρών, έδωσε την εντύπωση ότι επιδίωκε να κατευθύνει θετικά τις εργασίες, ενώ ταυτόχρονα κατέβαλε προσπάθειες ώστε να μην αναλάβει σαφείς νομικές δεσμεύσεις. Ο τίτλος «Τελική Πράξη», που προτάθηκε από τον αντιπρόσωπο του Ηνωμένου Βασιλείου και υποστηρίχθηκε από τον Ολλανδό συνάδελφό του, εξέφραζε τη θέση του ΝΑΤΟ για το μη δεσμευτικό χαρακτήρα του κειμένου. Οι αντιπροσωπείες των ΗΠΑ με την υποστήριξη του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ολλανδίας και της Δυτικής Γερμανίας ζήτησαν να σταλεί επιστολή στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, ζητώντας του να μην καταχωρηθεί το έγγραφο σύμφωνα με το άρθρο 102 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, αλλά να διανεμηθεί σε όλα τα μέλη του Οργανισμού ως έγγραφο του ΟΗΕ, ώστε τα συμβαλλόμενα μέρη να μην έχουν νομικές δεσμευτικές υποχρεώσεις, αλλά πολιτικές δεσμεύσεις.⁵⁴

---

⁵³ *Σαράντα χρόνια από την Τελική Πράξη του Ελσίνκι*, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.sigmalive.com/news/international/254259/saranta-xronia-apo-tin-teliki-praksi-tou-elsinki>, [Πρόσβαση 12-Ιουνίου-2016]

⁵⁴ *Helsinki Summit, July 20–August 8, 1975*, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://2001-2009.state.gov/documents/organization/100959.pdf>, [Πρόσβαση 16-Ιουνίου-2016], σελ. 923.

Από πλευράς παραδοσιακών προσεγγίσεων για το δίκαιο και τη νομική δεσμευτικότητα του ως διεθνούς οργάνου επίλυσης διαφορών είναι σαφές ότι η Τελική Πράξη του Ελσίνκι δεν είναι νομικό μέσο και ως τέτοιο δεν είναι τεχνικά δεσμευτικό. Την άποψη αυτή εξέφρασαν και κυβερνητικοί αξιωματούχοι από την Δυτική και Ανατολική Ευρώπη και τις ΗΠΑ σε έκθεσή τους προς τη Διεθνή Ένωση Δικαίου (I.L.A.), επισημαίνοντας ότι η Τελική Πράξη θα είναι μια κοινή δήλωση και όχι μια νομική πράξη. Η I.L.A. προειδοποίησε τα συμμετέχοντα κράτη ότι υιοθετώντας τις Αρχές της Τελικής Πράξης θέτουν ένα οδηγό για τη μελλοντική τους συμπεριφορά και αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται με τις Αρχές της.

Επιπλέον, η στενή εξάρτηση της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι από το Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου καθιστά σαφές ότι πράξεις αντίθετες προς αυτές που καθορίζει η Τελική Πράξη θα είναι ασυμβίβαστες με τις αρχές και τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών και του Διεθνούς Δικαίου.⁵⁵

Η διαδικασία του τρόπου εφαρμογής των διατάξεων της Τελικής Πράξης είναι μοναδική στο είδος της, αφού προβλέπει κάποιες από αυτές να εφαρμόζονται απευθείας από τα κράτη και άλλες, που μπορεί να παρουσιάζουν προβλήματα, να εφαρμόζονται μετά από διεξαγωγή διμερών ή πολυμερών διαπραγματεύσεων.⁵⁶

Παρ' όλα αυτά η σπουδαιότητα της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι είναι ιστορικής σημασίας, καθώς για πρώτη φορά καταβάλλονται προσπάθειες για την αποκατάσταση της συνεργασίας και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στην Ευρώπη σε θέματα ασφάλειας και προαγωγής των δημοκρατικών θεσμών, προμηνύοντας ταυτόχρονα την επιθυμία των κρατών για τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου.

3.3. Συναντήσεις Παρακολούθησης (Follow up) των αρχών της ΔΑΣΕ

Μετά την πρώτη Σύνοδο Κορυφής στο Ελσίνκι το 1975, μια σειρά Συναντήσεων Παρακολούθησης (Follow-up) επανεξέταζαν την εφαρμογή των αποφάσεων και των δεσμεύσεων από τα συμμετέχοντα κράτη.

---

⁵⁵ *Transnational Freedom of speech: Legal Aspects of the Helsinki Final Act*, Jordan J. Paus, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3646&context=lcp>, [Πρόσβαση 04-Αυγούστου-2016], σσ 54-56.

⁵⁶ Παπακώστας, ό.π., σελ. 29.

Η πρώτη Συνάντηση Παρακολούθησης της ΔΑΣΕ, που έλαβε χώρα στο Βελιγράδι (1977-1978), χαρακτηρίστηκε από τις διαφωνίες μεταξύ του Ανατολικού και Δυτικού μπλοκ και της αδυναμίας να ληφθεί απόφαση με τον κανόνα της αποδοχής.⁵⁷

Στη Διάσκεψη της Μαδρίτης (1980-1983), τα κράτη-μέλη συμφώνησαν να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους για την πλήρη εφαρμογή της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι μέσω συγκεκριμένων μονομερών, διμερών και πολυμερών δράσεων.⁵⁸

Στο συνέδριο της Στοκχόλμης (1984-1986), συζητήθηκε η λήψη μέτρων στον τομέα της στρατιωτικής ασφάλειας και η καθιέρωση παρακολούθησης από παρατηρητές, ορισμένων στρατιωτικών δραστηριοτήτων.⁵⁹

Η Διάσκεψη της Βιέννης που ξεκίνησε στις 4 Νοεμβρίου 1986 και έληξε στις 9 Σεπτεμβρίου 1989, χαρακτηρίστηκε ως η δεύτερη πιο σημαντική μετά το Ελσίνκι. Κατά την έναρξη της συνάντησης, ο Υπουργός Εξωτερικών της Σοβιετικής Ένωσης Έντβαρτ Σετβαρνάτζε, δήλωσε ότι «το Σιδηρούν Παραπέτασμα» σκουριάζει, αναγνωρίζοντας ουσιαστικά τη συμβολή της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι και εξέπληξε τους συνέδρους όταν πρότεινε μια Διάσκεψη για τα ανθρώπινα δικαιώματα στη Μόσχα.⁶⁰

Το κείμενο της Βιέννης προέβλεψε τη δημιουργία ενός πρώτου μηχανισμού θεσμικού ελέγχου σχετικά με την ανθρώπινη διάσταση και επικύρωσε την εντολή για την έναρξη διαπραγματεύσεων μεταξύ του NATO και των κρατών-μελών του Συμφώνου της Βαρσοβίας που κατέληξαν στην υπογραφή, από εικοσιδύο κράτη της Συνθήκης για τις Συμβατικές Ένοπλες Δυνάμεις στην Ευρώπη (CFE) το 1990.

Τα συμμετέχοντα κράτη δεσμεύτηκαν να αναπτύξουν περαιτέρω τις διατάξεις της Τελικής Πράξης σε θέματα στρατιωτικής ασφάλειας, περιβάλλοντος, πολιτισμού, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μειονοτήτων, εξάλειψης της τρομοκρατίας, ειρηνικής

---

⁵⁷ CSCE, *From Helsinki to Belgrade. The First CSCE Follow-up Meeting in Belgrade, 1977/78*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.hsozkult.de/event/id/termine-8774>, [Πρόσβαση 03-Αυγούστου-2016]

⁵⁸ CSCE, *Concluding Document of the Madrid Meeting, 1980*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/40871?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016], σσ 2-3.

⁵⁹ CSCE, *Document of the Stockholm Conference, 1986*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/fsc/41238?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016], σσ 2-7.

⁶⁰ Στο ήπιο διεθνές κλίμα συνέβαλε η ανάδειξη του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ στη Σοβιετική ηγεσία.

επίλυσης διαφορών, καθώς και στην πραγματοποίηση μιας Διάσκεψης για την οικονομική συνεργασία.⁶¹

Τον Απρίλιο του 1990 ολοκληρώθηκε στη Βόννη το περιεχόμενο της οικονομικής συνεργασίας στην Ευρώπη, που εξέφραζε τη δέσμευση των κρατών-μελών στις αρχές της ελευθερίας της αγοράς. Οι διατάξεις της Βόννης αποτέλεσαν τον οδηγό της οικονομικής συνεργασίας της ΔΑΣΕ/ΟΑΣΕ μέχρι το 2003.⁶²

Ωστόσο, η κατάρρευση του κομμουνισμού και οι δραματικές αλλαγές που είχαν επέλθει στο χώρο της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης δημιούργησαν νέες εστίες έντασης που απείλησαν την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Οι εξελίξεις καθιστούσαν επιτακτική την ανάγκη παρακολούθησης και ενίσχυσης των αρχών και των δεσμεύσεων της ΔΑΣΕ που έπρεπε να διαχειριστεί με επιτυχία τις ιστορικές αλλαγές που θα ακολουθούσαν.

---

⁶¹ CSCE, *Concluding Document of the Vienna Meeting, 1986- 1989*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/40881?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016], σσ 12-29.

⁶² CSCE, *Document of the Bonn Conference, 1990*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/eea/14081?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016], σσ 6-10.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΑΣΕ

4.1. Προς μια Νέα Ευρώπη χωρίς διαχωριστικές γραμμές

Ήδη, από τη δεκαετία του 1980, η κατάσταση στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είχε αρχίσει να παρουσιάζει τα πρώτα συμπτώματα αποσύνθεσης, κυρίως λόγω των προβλημάτων που δημιούργησε η ισχνή οικονομία και η φτωχοποίηση των πληθυσμών των χωρών αυτών. Το 1989 το Σύμφωνο της Βαρσοβίας εγκατέλειψε το Δόγμα Μπρέζνιεφ,⁶³ ενώ μια σειρά λαϊκών εξεγέρσεων σε χώρες του ανατολικού συνασπισμού οδήγησαν στην κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων τους. Η κυριότερη όμως εξέλιξη αφορούσε στην κατάρρευση του συμβόλου της διαίρεσης της Ευρώπης, του Τείχους του Βερολίνου, στις 9 Νοεμβρίου 1989, που σηματοδότησε το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και την έναρξη των διαδικασιών για την ένωση των δύο Γερμανιών. Κυρίως όμως, άνοιγε τις προοπτικές για την επανένωση της Ηπείρου και την αρμονική συμβίωση των λαών της. Την αίσθηση για το τέλος του διπολισμού επιβεβαίωσαν σημαντικές εξελίξεις, όπως η διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας και η υπογραφή της Συνθήκης START από τους Προέδρους Γκορμπατσώφ και Μπους, η οποία προέβλεπε τη μείωση των στρατηγικών πυρηνικών οπλοστασίων κατά 25-30%.⁶⁴

Στη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης για την Ανθρώπινη διάσταση τον Ιούνιο του 1990, συμφωνήθηκε η εφαρμογή διατάξεων για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων, αναγνωρίζοντας τους το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τη γλώσσα τους, να διατηρούν οργανώσεις, θρησκευτικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα, να συμμετέχουν σε διεθνείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις και να επιλέγουν αυτοβούλως αν πρέπει ή όχι να αυτοπροσδιορίζονται ως μέλη μιας μειοψηφίας.⁶⁵

Σταθμό για την εξέλιξη της ΔΑΣΕ αποτέλεσε η υπογραφή από τριαντατέσσερες πλέον – μετά την ένωση των δύο Γερμανιών – χώρες, της «Χάρτα των Παρισίων για

⁶³ Εξαγγελία από το Σοβιετικό Ηγέτη Μπρέζνιεφ για το καθήκον της Σοβιετικής Ένωσης να παρεμβαίνει οπουδήποτε απειλείται ο σοσιαλισμός με επάνοδο του καπιταλισμού.

⁶⁴ Χατζηβασιλείου, ό.π., σσ 310-313.

⁶⁵ CSCE, *Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, 1990*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/odihr/elections/14304?download=true>. [Πρόσβαση 04-Αυγούστου-2016], σσ 18-21.

για μια Νέα Ευρώπη» στις 21 Νοεμβρίου 1990, που σηματοδότησε ένα νέο ρόλο για τη ΔΑΣΕ, εκείνου του εγγυητή της ασφάλειας και της ειρήνης σε μια νέα Ευρώπη χωρίς διαχωριστικές γραμμές. Εάν η ΔΑΣΕ ήθελε να αναλάβει ρόλο ηγετικό προκειμένου να εξασφαλίσει την ευρωπαϊκή σταθερότητα και ασφάλεια θα χρειαζόταν μια μόνιμη δομή. Τα συμμετέχοντα κράτη έκαναν στο Παρίσι τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση της θεσμοθέτησης της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη.⁶⁶

Ιδρύθηκε το Συμβούλιο της ΔΑΣΕ, στο οποίο οι Υπουργοί των Εξωτερικών των κρατών-μελών θα συνεδρίαζαν τουλάχιστον μια φορά το χρόνο. Του Συμβουλίου θα προέδρευε ο εκπρόσωπος της χώρας που θα φιλοξενούσε τη συνάντηση. Μια επιτροπή ανώτερων αξιωματούχων θα επανεξέταζε τα τρέχοντα ζητήματα και τις μελλοντικές εργασίες της ΔΑΣΕ.⁶⁷

Δημιουργήθηκε ένα σώμα αρκετών μικρών και αποκεντρωμένων οργανισμών παρακολούθησης, το καθένα με προσωπικό τριών ή τεσσάρων αξιωματούχων, αποσπασμένων από τις εθνικές διοικήσεις, που περιελάμβανε: *Γραμματεία για την διοικητική υποστήριξη των διαβουλεύσεων με έδρα την Πράγα, δημιουργία Κέντρου Πρόληψης Συγκρούσεων (CPC) στη Βιέννη για τη πρόληψη και τη διαχείριση των συγκρούσεων και σύσταση Γραφείου για Ελεύθερες Εκλογές στη Βαρσοβία για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τις εκλογές. Η Χάρτα των Παρισίων για μια Νέα Ευρώπη, ορίζεται ως η νέα θεσμική διάσταση της ΔΑΣΕ η οποία δεν αντικαθιστά την Τελική Πράξη του Ελσίνκι, αλλά τη συμπληρώνει και αποτελεί το βασικό κείμενο της ΔΑΣΕ.*

Η Χάρτα των Παρισίων για μια Νέα Ευρώπη ετέθη σε δοκιμασία από την αποσταθεροποίηση που θα προκαλέσει το τέλος του διπολισμού και οι δηλώσεις ανεξαρτησίας κρατών που ανήκαν στον Ανατολικό συνασπισμό. Για πρώτη φορά μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι χώρες-μέλη της ΔΑΣΕ έρχονται αντιμέτωπες με ένα σκληρό βίαιον συγκρούσεων και αιματηρών πολέμων στον ευρωπαϊκό χώρο. Η προσεκτική θεσμοθέτηση που ξεκίνησε στο Παρίσι το 1990, επιταχύνεται με την περαιτέρω θεσμοθέτηση της ΔΑΣΕ, που με γρήγορους ρυθμούς

⁶⁶ Lukas Micheal, (1993), *The CSCE in the 1990s: Constructing European Security and Cooperation*, Baden-Baden, Nomos Publications, Verlagsgesellschaft, σελ. 34.

⁶⁷ CSCE, "Charter of Paris for a New Europe", 1990, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/39516?download=true>, [Πρόσβαση 04-Αυγούστου-2016], σσ 12-22.

και ευέλικτους τρόπους δημιούργησε τα θεσμικά όργανα και τα μέσα που απαιτούνται για να αντιμετωπιστούν οι κρίσεις που είχαν ήδη ξεσπάσει και να αποτραπούν τυχόν νέες.⁶⁸

4.2. Η θεσμική ενίσχυση των εργασιών του Ελσίνκι

Η νέα ευρωπαϊκή τάξη ασφάλειας απαιτούσε ταχεία περαιτέρω θεσμοθέτηση, καθώς στη ΔΑΣΕ προσχώρησαν νεοσύστατα κράτη που προέκυψαν από τη διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, της Γιουγκοσλαβίας και της Τσεχοσλοβακίας, μια διαδικασία που συνεχίστηκε και τα επόμενα έτη.⁶⁹

Η συνάντηση των Εμπειρογνομόνων στη Βαλέτα (1991) αποτέλεσε μία έκθεση των μηχανισμών της ΔΑΣΕ για την ειρηνική επίλυση των διαφορών, .⁷⁰ Είχαν προηγηθεί οι συναντήσεις του Montreux το 1978, της Αθήνας το 1984 και ακολούθησε το 1992 η τέταρτη Συνάντηση Κορυφής στη Γενεύη που προετοίμασε το Συμβούλιο για το Δικαστήριο Συνδιαλλαγής και Διαιτησίας.⁷¹ Οι μηχανισμοί ή διαδικασίες για την ειρηνική επίλυση των διαφορών αποτελούνται από άτομα ικανά και πρόθυμα να συμμετάσχουν σε διαδικασίες διαμεσολάβησης με απώτερο σκοπό την αποφυγή των συγκρούσεων.⁷²

Η Σύνοδος της Μαδρίτης (1991) αναγνώρισε το σημαντικό ρόλο που μπορεί να έχουν οι Βουλευτές στις διαδικασίες της Διάσκεψης και απεύθυνε έκκληση για τη δημιουργία της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της ΔΑΣΕ.⁷³

Στη Συνάντηση του Συμβουλίου της ΔΑΣΕ στο Βερολίνο (1991) οι Υπουργοί χαιρέτισαν τη συμμετοχή της Αλβανίας και συζήτησαν προτάσεις για τη διευθέτηση εξαιρετικών καταστάσεων και διαφορών.⁷⁴

---

⁶⁸ Tole Lindholm, W. Cole Durham, Jr, Bahia G. Tahzib-Lie, Elizabeth A. Clark, Lena Larsen, (2008), *Facilities Freedom Of Religion or Belief: A Deskbook* The Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, Norway, σσ 264-265.

⁶⁹ OSCE Handbook, σελ. 108.

⁷⁰ CSCE, *Report of the CSCE Meeting of Experts on Peaceful Settlement of Disputes*, Valletta, 1991, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/secretariat/30115?download=true>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016], σσ 2-10.

⁷¹ CSCE, *La Valetta Meeting of Experts on Peaceful Settlement of Disputes*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/node/61101>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

⁷² Bojrn Moller, (2008), *European Security: The Role of the Organization for Security and Co-operation in Europe*, Danish Institute for International Studies, Crisis States Research Centre, Working Paper 30, Regional and Global Axes of Conflict, σσ 10-11.

⁷³ CSCE, *The Madrid Docume*”, 1991, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.oscepa.org/documents/all-documents/documents-1/historical-documents-1/171-1991-the-madrid-document/file>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

Στη Συνάντηση Ειδικών στη Γενεύη (1991) συζητήθηκαν Θέματα Εθνικών Μειονοτήτων, ενώ το Συμπόσιο της Κρακοβίας το ίδιο έτος διευθέτησε ζητήματα πολιτιστικής κληρονομιάς των χωρών της ΔΑΣΕ.⁷⁵

Η Συνάντηση της Μόσχας (1991) για την ανθρώπινη διάσταση έδωσε έμφαση στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, χαρακτηρίζοντας τα εν λόγω δικαιώματα ως θεμελιώδη χαρακτηριστικά της διεθνούς τάξης.⁷⁶

Η Συνεδρίαση του Συμβουλίου στην Πράγα (1992) υποδέχτηκε δέκα νέα μέλη στη ΔΑΣΕ,⁷⁷ οριστικοποίησε τα όργανα της ΔΑΣΕ και την περαιτέρω ενίσχυση των θεσμών και των δομών της, καθώς και τη συνεργασία των κρατών με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς, μη κυβερνητικές οργανώσεις και μη συμμετέχοντα κράτη. Το Γραφείο για Ελεύθερες Εκλογές με έδρα την Βαρσοβία, μετονομάστηκε σε *Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR)*, με σκοπό να βοηθήσει τις νεοσύστατες δημοκρατίες στον τομέα της Ανθρώπινης Διάστασης. Συμφώνησαν στην ίδρυση ενός οικονομικού φόρουμ που θα βοηθούσε τις νεοεισαχθείσες χώρες να μεταβούν στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς και εξουσιοδότησαν το Κέντρο Πρόληψης Συγκρούσεων να προχωρήσει στη σύσταση διερευνητικών αποστολών και αποστολών παρακολούθησης ασυνήθιστων στρατιωτικών δραστηριοτήτων.⁷⁸

4.3. Ο επιχειρησιακός ρόλος της ΔΑΣΕ

Η ανάγκη ενίσχυσης του επιχειρησιακού ρόλου της ΔΑΣΕ προέκυψε από τις συνεχιζόμενες βίαιες συγκρούσεις στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, στην Κροατία και στη Γεωργία, που είχαν προσχωρήσει στη ΔΑΣΕ και συμμετείχαν στο πρόσθετο

---

⁷⁴ CSCE, *First Meeting of the Council Summary of Conclusions Statement on the Situation in Yugoslavia*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/40234?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

⁷⁵ CSCE, *Document of the Cracow Symposium on the Cultural Heritage of the CSCE Participating States, 1991*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/library/24396?download=true>, [Πρόσβαση 04-Αυγούστου-2016], σσ 1-6.

⁷⁶ CSCE, *Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, 1991*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/odhr/elections/14310?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016], σσ 30-35.

⁷⁷ OSCE Handbook, ό.π., σελ. 108.

⁷⁸ CSCE, *Second Meeting of the Council Summary of Conclusions Prague Document on Further Development of CSCE Institutions and Structures Declaration on Non-Proliferation and Arms Transfers Prague, 1992*, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/40270?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016], σσ 13-22.

Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στο Ελσίνκι στις 24 Μαρτίου 1992. Στο ίδιο Συνέδριο δημιουργήθηκε από τους Υπουργούς Εξωτερικών της ΔΑΣΕ ή Ομάδα του Μίνσκ, για τη διευθέτηση της κρίσης στο Ναγκόρνο Καραμπάχ, ενώ την ίδια ημέρα εικοσιτέσσερα μέλη της ΔΑΣΕ υπέγραψαν τη Συνθήκη των Ανοικτών Ουρανών, που καθιέρωσε ένα καθεστώς άοπλων εναέριων πτήσεων πάνω από τα εδάφη των κρατών-μελών και τέθηκε σε εφαρμογή το 2002.

Η Σύνοδος Κορυφής του Ελσίνκι τον Ιούλιο του 1992, γνωστή ως Ελσίνκι ΙΙ, ολοκλήρωσε τις διαδικασίες δημιουργίας της ΔΑΣΕ, οριοθετώντας τους τομείς δραστηριότητάς της. Η ΔΑΣΕ έγινε επίσημα μια περιφερειακή συμφωνία, με την έννοια του Κεφαλαίου VIII του Χάρτη των ΟΗΕ, ένα βήμα που είχε προετοιμαστεί σε διμερείς διαπραγματεύσεις με τους εκπροσώπους των Ηνωμένων Εθνών. Οι αρχηγοί των κρατών και κυβερνήσεων χαιρέτισαν την υιοθέτηση του Κειμένου της Βιέννης του 1992,⁷⁹ για την οικοδόμηση μέτρων εμπιστοσύνης και ασφάλειας, και έθεσαν σε ισχύ τη Συνθήκη για τις Συμβατικές Ένοπλες Δυνάμεις (Conventional Armed Forces) από τις 17 Ιουλίου 1992 και την επάνδρωση του προσωπικού των Συμβατικών Ενόπλων Δυνάμεων στην Ευρώπη, καθώς και την υπογραφή της Συνθήκης των Ανοικτών Ουρανών.⁸⁰

Ο τίτλος του εγγράφου του Ελσίνκι ΙΙ, «Οι προκλήσεις της αλλαγής – challenges of change», επιβεβαιώνει τον επιχειρησιακό ρόλο που προτίθετο να αναλάβει η ΔΑΣΕ. Η ανάγκη για καθημερινές διαβουλεύσεις που προέκυψε όταν η ΔΑΣΕ ενεπλάκη στην πρόληψη συγκρούσεων στη δεκαετία του 1990, επιτεύχθηκε με τη σύσταση της Ομάδας της Βιέννης, μιας επιτροπής ανωτέρων υπαλλήλων, που μετονομάστηκε σε Μόνιμη Επιτροπή τον επόμενο χρόνο στο Συμβούλιο της Ρώμης.

Για την αποκλιμάκωση των εθνοτικών συγκρούσεων και την ενίσχυση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δημιουργήθηκε ο σημαντικός θεσμός, του *Υπατου Αρμοστή των Εθνικών Μειονοτήτων*. Ήταν ο πρώτος υπάλληλος της ΔΑΣΕ με εκτελεστικές εξουσίες που θα εργαζόταν εμπιστευτικά, στο πλαίσιο της προληπτικής

---

⁷⁹ CSCE, *Vienna Document of the Negotiations on Confidence - and Security-Building Measures Convened in Accordance with the Relevant Provisions of the Concluding Document of the Vienna Meeting of the Conference on Security and Co-operation in Europe, 1992*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.osce.org/fsc/41253?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

⁸⁰ OSCE Handbook, ό.π., σελ. 99.

διπλωματίας, ως μέσο πρόληψης και έγκαιρης προειδοποίησης συγκρούσεων και, ανάλογα με την περίπτωση, δράσεων για ζητήματα εθνικών μειονοτήτων.

Εκτελεστικές εξουσίες ανατέθηκαν και στον Πρόεδρο του Συμβουλίου (CiO), που θα είναι ο εκάστοτε Υπουργός Εξωτερικών της χώρας που θα ασκεί την Προεδρία και που μαζί με τον προηγούμενο και τον επόμενο Πρόεδρο του Συμβουλίου θα λειτουργούν ως Τρόικα κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Κατά τη Σύνοδο κορυφής του Ελσίνκι τα συμμετέχοντα κράτη εξέφρασαν την επιθυμία τους για τη πραγματοποίηση, από το Κέντρο Πρόληψης Συγκρούσεων, διερευνητικών αποστολών οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο για την πρόληψη των κρίσεων και των συγκρούσεων. Επιπλέον, αποφασίστηκε η ίδρυση του Φόρουμ για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία με στόχο να διαπραγματεύεται συμφωνίες για τον έλεγχο των όπλων και του αφοπλισμού.⁸¹

Στη Συνεδρίαση της ΔΑΣΕ στην Στοκχόλμη (1992) δημιουργήθηκε η θέση του Γενικού Γραμματέα,⁸² ενώ στη Συνεδρίαση του Συμβουλίου της Ρώμης (1993) αποφασίστηκε η μεταφορά της Γραμματείας στη Βιέννη που έγινε και το κέντρο των δραστηριοτήτων της ΔΑΣΕ.⁸³

Η ΔΑΣΕ έχοντας ως αφετηρία τους βασικούς Άξονες της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι, επιτέλεσε ένα σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της συνεργασίας στην Ευρώπη σε θέματα ασφάλειας και προαγωγής των δημοκρατικών θεσμών. Η περαιτέρω θεσμική ενίσχυση της ΔΑΣΕ ενίσχυσε τον επιχειρησιακό της ρόλο και συνέβαλε στην μετεξέλιξή της από Διάσκεψη σε Οργανισμό.

---

⁸¹ CSCE, *Helsinki Summit, The challenges of change, 1992*, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/39530?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

⁸² CSCE, *Third Meeting of the Council Summary of Conclusions Decision on Peaceful Settlement of Disputes*, [online] Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/40342?download=true>, [Πρόσβαση 14-Αυγούστου-2016].

⁸³ CSCE, *Fourth Meeting of the Council CSCE and the New Europe - Our Security is Indivisible Decisions of the Rome Council Meeting, 1993*, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc/40401?download=true>, [Πρόσβαση 14-Αυγούστου-2016], σελ. 13.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΠΟ ΤΗ ΛΑΣΣΕ ΣΤΟΝ ΟΑΣΣΕ

5.1. Προς ένα νέο Οργανισμό για την ευρωπαϊκή ασφάλεια

Η διαδικασία του Ελσίνκι συμπεριλαμβανομένων των συνεδριάσεων επανεξέτασης, οδήγησε σε μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ Ανατολής και Δύσης στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Η αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών και των δημοκρατικών διαδικασιών άνοιξε νέους δεσμούς μεταξύ Ανατολής και Δύσης και συνέβαλε στη διάδοση πολιτικών και κοινωνικών αλλαγών στην Ευρώπη. Τις αρχές αυτές επικαλέστηκαν οι ηγέτες των επαναστατικών κινημάτων της ανατολικής Ευρώπης για να υπονομεύσουν τα κομμουνιστικά καθεστώτα των χωρών τους και κατ' επέκταση τη σοβιετική κυριαρχία και το τέλος του διπολισμού.

Στη μετά-κομμουνιστική εποχή η νεότευκτη Ρωσία δε διαδέχτηκε την ΕΣΣΔ σε ρόλο υπερδύναμης. Η δημιουργία νέων κρατών σε συνδυασμό με το ρευστό διεθνές και περιφερειακό περιβάλλον, που μετά την κατάρρευση του αντίπαλου δέους αναζητούσαν το βηματισμό τους στην νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική, υπήρξε ο καταλύτης για το ξέσπασμα βίαιων συγκρούσεων μεταξύ των διαφορετικών εθνικών ομάδων, των χωρών του πρώην ανατολικού μπλοκ.

Ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία τη δεκαετία του 1990 και οι εντάσεις στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Τσετσενία κλπ), παρείχαν στη ΔΑΣΣΕ την ευκαιρία για την εφαρμογή των διακηρύξεων του Ελσίνκι. Η εξάλειψη της εσωτερικής βίας, ο εκδημοκρατισμός, η κρατική ανοικοδόμηση των νέων χωρών και ο τρόπος υλοποίησής τους έφεραν την Ευρώπη μπροστά σε μια πολύμορφη κρίση ασφάλειας.⁸⁴ Την ίδια περίοδο η Ενωμένη Ευρώπη επιχειρούσε τη διεύρυνσή της με την προσχώρηση νέων κρατών, κάνοντας σταδιακά τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση της ομοσπονδοποίησης. Οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες, μη ούσες πλέον ενωμένες, στράφηκαν προς τη Δύση. Έτσι τη δεκαετία του 1990, χώρες πρώην

---

⁸⁴ Rachel Brett, *Human Rights and the OCSE*, (1996), Published by: The Johns Hopkins University Press, URL <http://www.jstor.org/stable/762476>, σσ 669-670.

δορυφόροι της Σοβιετικής Ένωσης, υπέβαλλαν αίτηση προσχώρησης στην ευρωπαϊκή οικογένεια (Ουγγαρία, Πολωνία κλπ.).⁸⁵

Προκειμένου να ανταποκριθεί στις μεταψυχροπολεμικές συνθήκες η ΔΑΣΕ προχώρησε σε τροποποιήσεις, συμπληρώσεις και ενισχύσεις των δομών και των θεσμών της, με νέα όργανα και διαδικασίες για τον χειρισμό, την πρόληψη και την επίλυση των διαφορών σε όλη την περιοχή δράσης της.

Το έγγραφο της Διάσκεψης Κορυφής της Βουδαπέστης (1994) με τίτλο «Προς μια γνήσια Εταιρική σχέση σε μια Νέα Εποχή», εξέφραζε την αποφασιστικότητα των κρατών-μελών να δημιουργήσουν ένα συνολικό και ολοκληρωμένο μοντέλο ασφάλειας για την Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα. Η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη μετονομάστηκε σε Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, εγκρίνοντας την πρόταση των ΗΠΑ για την αντικατάσταση της λέξης Διάσκεψη με τη λέξη Οργανισμό.⁸⁶

Η απόφαση τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου του 1995, οπότε και άρχισε να λειτουργεί ο Οργανισμός με τη νέα του ονομασία. Στο πλαίσιο της ίδιας απόφασης, το Συμβούλιο της ΔΑΣΕ/ΟΑΣΕ μετονομάστηκε σε Υπουργικό Συμβούλιο και η Μόνιμη Επιτροπή σε Μόνιμο Συμβούλιο. Ωστόσο, η αλλαγή του ονόματος δεν άλλαξε τις δεσμεύσεις και το χαρακτήρα της ΔΑΣΕ και η πρόταση της Ρωσικής Ομοσπονδίας για μετατροπή της σε ένα Οργανισμό με νομικό καθεστώς δεν έγινε αποδεκτή.⁸⁷

Η Σύνοδος Κορυφής της Λισσαβόνας (1996) ενέκρινε τη «Διακήρυξη της Λισσαβόνας» και τη δημιουργία ενός μοντέλου κοινής ολοκληρωμένης ασφάλειας για την Ευρώπη.⁸⁸

Η Σύνοδος Κορυφής της Κωνσταντινούπολης ενέκρινε τον «Χάρτη για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια», μια πλατφόρμα για τη συνεργατική ασφάλεια και

---

⁸⁵ The history of the European Union – 1994, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1990-1999/1994_en, [Πρόσβαση 12-Σεπτεμβρίου-2016].

⁸⁶ OSCE Handbook, ό.π., σελ. 8.

⁸⁷ CSCE, CSCE Budapest Document Towards a Genuine Partnerships in a New Era, 1994, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.osce.org/mc/39554?download=true>, [Πρόσβαση 15-Αυγούστου 2016], σσ 1-5.

⁸⁸ OSCE, Lisbon Document, 1996, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/39539?download=true>, [Πρόσβαση 15-Αυγούστου-2016], σσ 10-13.

περισσότερα από πενήντα σημεία για την αντιμετώπιση προκλήσεων που σχετίζονται με αυτήν. Περιελάμβανε τη δημιουργία ομάδας εμπειρογνομόνων για την γρήγορη πρόληψη των συγκρούσεων – Rapid Expert Assistance Co-operation Teams (REACT) – υπό την καθοδήγηση του Κέντρου Πρόληψης Συγκρούσεων.⁸⁹

Στη Σύνοδο υπογράφηκε το κείμενο της εκσυγχρονισμένης Συνθήκης για τις Συμβατικές Ένοπλες Δυνάμεις στην Ευρώπη (CFE), που περιελάμβανε τις πολιτικές δεσμεύσεις των κρατών-μερών σε αυτήν, γνωστές και ως οι δεσμεύσεις της Κωνσταντινούπολης. Η εκσυγχρονισμένη συνθήκη (CFE) που δεν είναι βασισμένη στο δόγμα «Block-to-Block», δηλαδή NATO και Συμφώνου της Βαρσοβίας, είναι μια μετάβαση στο σύστημα των εθνικών και εδαφικών περιορισμών εξοπλισμών κάθε χώρας-μέλους της Συνθήκης, που οριοθετεί διάφορες κατηγορίες οπλικών συστημάτων, επιτρέποντας παράλληλα και την προσωρινή ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων σε περίπτωση κρίσεως.⁹⁰

Ο Χάρτης για την Ευρωπαϊκή Ασφάλεια ενίσχυε το ρόλο του ΟΑΣΕ ως το μόνο πανευρωπαϊκό Οργανισμό που ήταν επιφορτισμένος με την διασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή.

Μέχρι το 2004 τα μέλη του ΟΑΣΕ έφθασαν τα πενήνταπέντε, ενώ συνεργαζόταν στενά με τους μεσογειακούς του εταίρους, την Αλγερία, την Αίγυπτο, το Ισραήλ, την Ιορδανία, το Μαρόκο και την Τυνησία, δεδομένου ότι τα θέματα της Μεσογείου είχαν περιληφθεί στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι. Τα μεσογειακά κράτη συμμετείχαν ως παρατηρητές στις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου του ΟΑΣΕ και στο περιθώριο των συναντήσεων μπορούσαν να συνομιλούν με την Τρόικα και τον Γενικό Γραμματέα.⁹¹

Τη συνεργασία τους με τον ΟΑΣΕ ξεκίνησε το 1992 η Ιαπωνία, το 1994 η Δημοκρατία της Κορέας και ακολούθησαν τον 21^ο αιώνα, η Ταϊλάνδη, το Αφγανιστάν, η Μογγολία και η Αυστραλία.

---

⁸⁹ OSCE Handbook; ό.π., σσ 9-10.

⁹⁰ Η Συνεργασία και ο έλεγχος των Εξοπλισμών, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://elzoni.gr/html/ent/676/ent.31676.asp>, [Πρόσβαση 16-Αυγούστου-2016].

⁹¹ OSCE, Mediterranean Partners for Co-operation, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/networks/111472>, [Πρόσβαση 16-Αυγούστου-2016].

Σήμερα ο ΟΑΣΕ είναι ένας Διεθνής Περιφερειακός Οργανισμός που αριθμεί πενήνταεπτά συμμετέχοντα κράτη και αγκαλιάζει πάνω από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπους, από το Βανκούβερ μέχρι το Βλαδιβοστόκ.⁹²

Περίπου 3.500 άνθρωποι εργάζονται για τον ΟΑΣΕ σε πέντε ιδρύματα και σε δεκάδες αποστολές⁹³ στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στο Νότιο Καύκασο, στην Κεντρική Ασία και σε θεσμικά όργανα στη Βιέννη, στη Χάγη και τη Βαρσοβία.⁹⁴ Η Ακαδημία του ΟΑΣΕ στο Μπίτσκεκ της Κιργιζίας διαθέτει προγράμματα μεταπτυχιακής ειδίκευσης για όσους επιθυμούν να διευρύνουν τις γνώσεις τους σε τομείς που σχετίζονται με τον Οργανισμό όπως Διεθνής Ασφάλεια, Διεθνείς Σχέσεις, Διαχείριση Κρίσεων και Διακυβέρνηση.⁹⁵

Οι γλώσσες εργασίας του Οργανισμού είναι τα Αγγλικά, τα Γαλλικά, τα Γερμανικά, τα Ιταλικά, τα Ρωσικά και τα Ισπανικά. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων, τα κείμενα, οι ερμηνευτικές δηλώσεις και οι δράσεις του ΟΑΣΕ εκδίδονται σε έντυπη ηλεκτρονική μορφή σε όλες τις γλώσσες εργασίας και δημοσιοποιούνται στο περιοδικό του Οργανισμού.

5.2. Η θεσμική διάρθρωση του νέου Οργανισμού

Ο ΟΑΣΕ επιτελεί ένα περίπλοκο έργο, με την βοήθεια μιας σειράς από όργανα που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Το υψηλότερο όργανο λήψης αποφάσεων του ΟΑΣΕ είναι η *Σύνοδος των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων* ή *Σύνοδος Κορυφής (Summit Periodic Meeting of OSCE Heads of State or Governments)*, που θέτει τις προτεραιότητες του Οργανισμού σε υψηλό πολιτικό επίπεδο. Παρακολουθεί την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στην εφαρμογή των υποσχέσεων και εξετάζει τα μέτρα που θα ληφθούν για το μέλλον της συνεργασίας. Οι Σύνοδοι Κορυφής είναι ανοικτές στα συνεργαζόμενα Μεσογειακά

---

⁹² OSCE, *Participating States*, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/states>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

⁹³ OSCE, *Closed field operations*, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/where/43692>, [Πρόσβαση 19-Αυγούστου-2016].

⁹⁴ OSCE, *Employment*, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/employment>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

⁹⁵ OSCE, *MA in Politics and Security, MA in Economic Governance and Development Programme*, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://osce-academy.net/en/admission/>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

και Ασιατικά κράτη, αλλά και σε άλλους Διεθνείς Οργανισμούς και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ).⁹⁶

Το *Υπουργικό Συμβούλιο του ΟΑΣΕ (Ministerial Council)* είναι το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων του ΟΑΣΕ. Αποτελείται από τους Υπουργούς Εξωτερικών των συμμετεχόντων κρατών και συνεδριάζει ετησίως στην πρωτεύουσα του μέλους που ασκεί την Προεδρία. Όλα τα όργανα του ΟΑΣΕ και των θεσμών του, με εξαίρεση τη Σύνοδο Κορυφής, βρίσκονται υπό την ευθύνη του Υπουργικού Συμβουλίου. Οι συναντήσεις του αποτελούν το κεντρικό φόρουμ για διαβουλεύσεις στα πλαίσια του ΟΑΣΕ. Οι διαβουλεύσεις με συνεργαζόμενες ομάδες (Μεσογειακά και Ασιατικά κράτη, Διεθνείς Οργανισμοί και ΜΚΟ) διεξάγονται στο περιθώριο των συνεδριάσεων του. Η πρώτη Σύνοδος του Υπουργικού Συμβουλίου πραγματοποιήθηκε στο Βερολίνο το 1991.⁹⁷

Το *Μόνιμο Συμβούλιο* είναι όργανο πολιτικής διαβούλευσης και λήψης αποφάσεων για όλα τα ζητήματα που απασχολούν τον ΟΑΣΕ σε καθημερινή βάση. Με έδρα τη Βιέννη συγκεντρώνει κάθε εβδομάδα τους μόνιμους αντιπροσώπους των κρατών, παρέχοντας στα μέλη την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις και κριτική για την περαιτέρω ανάπτυξη του Οργανισμού.

Το *Ανώτατο Συμβούλιο* είναι όργανο υπεύθυνο για το συντονισμό και τη διαχείριση των δραστηριοτήτων του ΟΑΣΕ. Συνεδριάζει δύο φορές το χρόνο, αποτελείται από Δ/ντές διαφόρων Υπουργείων Εξωτερικών και προετοιμάζει τις εργασίες του Οργανισμού.⁹⁸

Το *Φόρουμ για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία (FSC)*, είναι αυτόνομο όργανο λήψης αποφάσεων που συνεδριάζει κάθε εβδομάδα στη Βιέννη με σκοπό τον έλεγχο των όπλων, την αύξηση της στρατιωτικής ασφάλειας και την ανταλλαγή στρατιωτικών πληροφοριών.⁹⁹

Πρόεδρος του ΟΑΣΕ (CiO) είναι ο Υπουργός των Εξωτερικών της χώρας που ασκεί την προεδρία, ο οποίος συντονίζει τις εργασίες των οργάνων και επιβλέπει τις

---

⁹⁶ OSCE Handbook, ό.π., σελ. 13.

⁹⁷ OSCE, Ministerial Council, Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/mc>. [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

⁹⁸ Νάσκου – Περράκη, ό.π., σελ. 371.

⁹⁹ OSCE Handbook, ό.π., σελ.17.

αρμοδιότητές τους. Αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο στην πρόληψη και τη διαχείριση των συγκρούσεων στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ μέσω άμεσων επαφών με τα ενδιαφερόμενα μέρη ή τη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων και διακανονισμών. Προκειμένου να αντιμετωπίσει την κρίση και να εξασφαλίσει τον καλύτερο δυνατό συντονισμό, μπορεί να ορίσει προσωπικούς ή ειδικούς αντιπροσώπους στη διάρκεια της προεδρίας του με σαφείς και συγκεκριμένες εντολές που περιγράφουν τα καθήκοντα που αναμένεται να αναλάβουν. Ο Πρόεδρος του ΟΑΣΕ επικουρείται από την Τρόικα, και από *ad hoc ομάδες* που συστήνονται για κάθε υπόθεση χωριστά, για να συνδράμουν σε θέματα αποφυγής συγκρούσεων και διαχείρισης κρίσεων.

Ο *Γενικός Γραμματέας (Secretary General)* έχει έδρα στη Βιέννη και προϊστάται των διοικητικών υπηρεσιών του Οργανισμού. Ο Γενικός Γραμματέας ενεργεί ως εκπρόσωπος του CιΟ και υποστηρίζει τις δραστηριότητές του.

Στη Γραμματεία συμπεριλαμβάνεται και το Κέντρο Πρόληψης Συγκρούσεων, που σε συνεργασία με το Φόρουμ Ασφάλειας εργάζονται για την έγκαιρη προειδοποίηση και την πρόληψη των συγκρούσεων και για την οικοδόμηση μέτρων εμπιστοσύνης και ασφάλειας.

Η θεσμική δομή του ΟΑΣΕ περιλαμβάνει και άλλα ειδικευμένα όργανα που παρέχουν επιπλέον υποστήριξη στο πολυσύνθετο έργο που επιτελεί:

- Το *Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ODIHR)*, με έδρα τη Βιέννη, είναι αφοσιωμένο στην οικοδόμηση μιας κουλτούρας που σχετίζεται με το σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, των δημοκρατικών θεσμών και την εφαρμογή των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου.
- Τη θέση του *Υπατου Αρμοστή για τις εθνικές μειονότητες* με έδρα τη Χάγη και με αρμοδιότητα την προστασία των εθνικών μειονοτήτων.
- Τη θέση του *Εκπροσώπου για την Ελευθερία των ΜΜΕ* με έδρα τη Βιέννη για την επίτευξη ελεύθερων, ανεξάρτητων και πολυφωνικών ΜΜΕ.
- Τη *Κοινοβουλευτική Συνέλευση* με έδρα την Κοπεγχάγη. Απαρτίζεται από τριακόσιους είκοσι Βουλευτές και έχει ως στόχο την προώθηση της κοινοβουλευτικής συμμετοχής στις δραστηριότητες του ΟΑΣΕ.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Στο ίδιο, σσ 29-36.

Το *Δικαστήριο Συνδιαλλαγής και Διαιτησίας* με έδρα τη Γενεύη, δεν είναι όργανο του ΟΑΣΕ, αλλά συνδεδεμένο μέλος που προτείνει τους όρους του διακανονισμού στα κράτη-μέρη με διαφορές και επιλαμβάνεται για την εφαρμογή της αναφοράς που συντάσσει η Επιτροπή Συνδιαλλαγής.¹⁰¹

5.3. Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων και Νομική Διάσταση του ΟΑΣΕ

Τα πενήνταπλά κράτη-μέλη του ΟΑΣΕ συμμετέχουν, θεωρητικά τουλάχιστον, επί ίσοις όροις στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε όλα τα όργανα του Οργανισμού. Στα πρώτα χρόνια λειτουργίας της ΔΑΣΕ αυτή η ισότητα ήταν ιδιαίτερα ελκυστική, τόσο για τα μικρά κράτη του Συμφώνου της Βαρσοβίας να συμμετέχουν στις αποφάσεις για την ασφάλεια, όσο και για τα ουδέτερα ευρωπαϊκά κράτη τα οποία αποκλείονταν στο παρελθόν από τις συζητήσεις για την ασφάλεια, λόγω της μη συμμετοχής τους στο ΝΑΤΟ ή στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Η έννοια της ισότητας κατοχυρώνει τη συναίνεση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στα Όργανα του ΟΑΣΕ. Όπως εξηγείται από τον Κανονισμό Διαδικασίας *«συναίνεση θα πρέπει να νοείται η απουσία οποιασδήποτε έντασης που εκφράζεται για την έκδοση της εν λόγω απόφασης»*. Υπάρχουν μόνον τέσσερις εξαιρέσεις στον κανόνα της συναίνεσης, οι οποίες συμφωνήθηκαν όμως συναινετικά.

Η **πρώτη εξαίρεση** επιτρέπει σε δεκατρία κράτη να καλέσουν έκτακτη συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβουλίου στην περίπτωση κρίσης που μπορεί να προκύψει από παραβίαση των Αρχών του Ελσίνκι, με αποτέλεσμα το κράτος – παραβάτης να μην μπορεί να αποτρέψει τη συνάντησή.

Η **δεύτερη εξαίρεση** είναι η παροχή *«συναίνεσης μείον ένα»* που συμφωνήθηκε το 1992, σύμφωνα με την οποία σε περιπτώσεις ξεκάθαρων παραβιάσεων των δεσμεύσεων του ΟΑΣΕ, τα κράτη μπορούν να λάβουν αναγκαία πολιτικά μέτρα, χωρίς τη συγκατάθεση του ενδιαφερόμενου κράτους. Αυτή η εξαίρεση χρησιμοποιήθηκε για την αναστολή της συμμετοχής της πρώην Γιουγκοσλαβίας στις εργασίες του ΟΑΣΕ.

---

¹⁰¹ OSCE, *OSCE Court of Conciliation and Arbitration*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: <http://www.osce.org/cca>. [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

Η **τρίτη εξαίρεση** αφορά το Μηχανισμό της Μόσχας για την Ανθρώπινη Διάσταση, η οποία δίνει τη δυνατότητα, σε ορισμένες περιπτώσεις, πραγματοποίησης αποστολών του Οργανισμού χωρίς τη συναίνεση του κράτους που θα δεχθεί την αποστολή.

Τέλος, η **τέταρτη εξαίρεση** είναι η «*παροχή συναίνεσης μείον δύο*», όπου το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να αναθέσει σε δύο συμμετέχοντα κράτη που βρίσκονται σε διαμάχη να αναζητήσουν συμβιβασμό (κατευθυνόμενος συμβιβασμός), ανεξάρτητα από το αν τα συμμετέχοντα κράτη διατυπώσουν ή όχι αντιρρήσεις επί της αποφάσεως.

Τα κράτη-μέλη που εισήλθαν αργότερα στον ΟΑΣΕ αποδέχτηκαν πλήρως την συναίνεση και τις εξαιρέσεις από αυτήν, χωρίς να θεωρούν ότι δεσμεύονται λιγότερο από τα συμφωνηθέντα κατά το παρελθόν. Από τον κανόνα της συναίνεσης εξαιρούνται η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του ΟΑΣΕ και το Δικαστήριο Συνδιαλλαγής και Διαιτησίας. Ωστόσο, η αρχή της συναίνεσης δέχεται κριτική, καθώς είναι χρονοβόρα και αναποτελεσματική στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Όμως η συναίνεση έχει παίξει σημαντικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων της ΔΑΣΕ/ΟΑΣΕ, καθώς σε ένα Οργανισμό που ενώνει τόσο διαφορετικά μέλη μια άλλη εναλλακτική λύση δεν θα γινόταν αποδεκτή τόσο από τα μεγάλα όσο και από τα μικρά κράτη-μέλη.¹⁰²

Όποιες και αν είναι οι αντιρρήσεις, η αναζήτηση συναίνεσης δεν απαιτεί από τα κράτη να διαπραγματευτούν. Καθώς τα κράτη-μέλη, ακόμα και αυτά που αισθάνονται άβολα με κάποιες αποφάσεις, έχουν συμφωνήσει λέξη προς λέξη σε μια απόφαση, δεσμεύονται ηθικά απέναντι σε αυτήν, εφόσον βέβαια οι κυβερνήσεις ενστερνίζονται τις αρχές της δημοκρατίας. Μεγάλες Δυνάμεις τείνουν συχνά να αναζητούν ευκολότερα λύσεις στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ εξαιτίας της συναίνεσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.¹⁰³

Κανένα από τα έγγραφα του ΟΑΣΕ δεν έχει επίσης νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα, εκτός από τη Συνθήκη για τις Συμβατικές Ένοπλες Δυνάμεις, τη Συνθήκη των Ανοικτών Ουρανών και τη Σύμβαση Περί Διαιτησίας και Συνδιαλλαγής που είναι

---

¹⁰² *Human Rights and the OCSE*, (1996), Rachel Brett, Published by: The Johns Hopkins University Press, URL <http://www.jstor.org/stable/762476>, σελ. 673.

¹⁰³ OSCE, *OSCE and its impact on state policies*, (1996) Zdeněk Matějka, Published by: [Institute of International Relations, NGO](#), No. 6/7, σσ 101-103.

νομικά δεσμευτικές, αλλά μόνο για τα συμβαλλόμενα μέρη. Η έλλειψη νομικής ισχύος δε σημαίνει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη δεν αισθάνονται ότι δε δεσμεύονται από τα έγγραφα του ΟΑΣΕ επειδή δεν έχουν υπογράψει πράξεις κύρωσης ή προσχώρησης. Αντίθετα, η ισοτιμία μεταξύ των κρατών και η συναίνεση στη διαδικασία λήψης απόφασης είναι σημαντικές για την επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων. Συγκριτικά, εάν η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα καταψηφίσει τις προτάσεις ενός κράτους, τότε αυτό μπορεί να δηλώσει ότι δε θα συμμορφωθεί με τις αποφάσεις της Επιτροπής ή σε περίπτωση που δε γίνει ψηφοφορία να καταγράψει ότι θα ψήφιζε εναντίον των προτάσεων του ψηφίσματος. Η διάκριση μεταξύ πολιτικής και νομικής δύναμης είναι σημαντική ακόμα και αν ο βαθμός της δεσμευτικής τους ισχύς θεωρείται ο ίδιος, διότι σε καμία περίπτωση δεν μπορούν οι πολιτικές δεσμεύσεις να έχουν νομική ισχύ, είτε σε διεθνές είτε σε εγχώριο επίπεδο.

Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα συμμετέχοντα κράτη στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι κατάφεραν να έρθουν σε συμφωνία, παρά τη διαφορετικότητά τους, ακριβώς επειδή το έγγραφο της Συμφωνίας δεν είχε νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα.¹⁰⁴

5.4. Η Ανθρώπινη Διάσταση και η Προστασία των Μειονοτήτων

Πολιτικοί και σχολιαστές της διεθνούς πολιτικής θεωρούν το τρίτο καλάθι, περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως το σημαντικότερο όρο της Συμφωνίας του Ελσίνκι, καθώς αφενός, έπαιξε πρωτεύοντα ρόλο στην πτώση του ανατολικού μπλοκ και αφετέρου, χρησιμοποιήθηκε από όλους τους υπέρμαχους των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Για τη Δύση ήταν ένα μέσο που θα ανάγκαζε τους Σοβιετικούς να μην καταπιέζουν τους αντιφρονούντες, καθώς υποχρέωνε τους συνυπογράφοντες να ασκούν και να προστατεύουν συγκεκριμένα ανθρώπινα δικαιώματα.¹⁰⁵

Ιστορικά, ο όρος «ανθρώπινη διάσταση» εμφανίζεται στη Διάσκεψη της Βιέννης (1986-1989), με τη δημιουργία του πρώτου μηχανισμού για την ανθρώπινη διάσταση και εξισώθηκε με το τρίτο καλάθι της Τελικής Πράξης του Ελσίνκι.

¹⁰⁴ *Human Rights and the OCSE*, <http://www.jstor.org/stable/762476>, σσ 676-677.

¹⁰⁵ Kissinger, ό.π., σελ. 846.

Συχνά υποστηρίζεται ότι ο ΟΑΣΕ δεν μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στους σκοπούς της ανθρώπινης διάστασης, αφού δεν είναι οργάνωση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά σχεδιάστηκε και κυρίως εξακολουθεί να είναι μια διακρατική διαδικασία. Έτσι άτομα και ΜΚΟ που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν έχουν πρόσβαση σε οποιοδήποτε από τους μηχανισμούς ενός τέτοιου διακρατικού Οργανισμού, παρά μόνο ως πάροχοι πληροφοριών ή ως ομάδες πίεσης. Επιπλέον, ο μηχανισμός της Βιέννης για την ανθρώπινη διάσταση είναι περισσότερο ένα παραδοσιακό σύστημα επίλυσης διεθνών διαφορών παρά ένα μοντέλο εφαρμογής ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν υπάρχει πρόβλεψη για διερευνητική, ανεξάρτητη έρευνα ή επαλήθευση πληροφοριών και η εφαρμογή των διαφόρων σταδίων εξαρτάται από την προθυμία των συμμετεχόντων κρατών να συνεργαστούν. Το κενό αυτό επανεξετάστηκε από το μηχανισμό της Μόσχας για την ανθρώπινη διάσταση, ωστόσο, η λήψη αποφάσεων παραμένει σταθερά στα χέρια των κυβερνήσεων, είτε ατομικά είτε συλλογικά, με τη μορφή του Μόνιμου Συμβουλίου.¹⁰⁶

Το σημαντικότερο από τα όργανα του ΟΑΣΕ είναι το Γραφείο για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR), του οποίου η δράση αναπτύσσεται έξω από τις αίθουσες συνεδριάσεων. Αν και έχει πολλές λειτουργίες που του επιτρέπουν να ασκεί έλεγχο δεν μπόρεσε ποτέ να είναι ανεξάρτητο σώμα ελέγχου, καθώς πολλά κράτη εναντιώθηκαν στην ανεξαρτητοποίησή του. Ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του ODIHR είναι η αύξηση της ευαισθητοποίησης στους κανόνες της αξιοκρατίας, της διαφάνειας και της διευκόλυνσης του διαλόγου μεταξύ των κυβερνήσεων και της κοινωνίας των πολιτών, ιδιαίτερα σε νεοσύστατες δημοκρατίες.¹⁰⁷ Η οργανωτική του δομή περιλαμβάνει τμήματα για την παρατήρηση και τη βελτίωση των εκλογικών διαδικασιών, για τον εκδημοκρατισμό και την προώθηση των Κανόνων Δικαίου, για την παρακολούθηση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τμήμα Ανοχής και μη Διάκρισης για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας και των διακρίσεων.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ *Human Rights and the OCSE*, <http://www.jstor.org/stable/762476>, σσ 677-681.

¹⁰⁷ Loundin Lars-Erik, (2015), *Tearing Down Real and Cognitive Walls Preventing OSCE Compassion for Human Security in South-Eastern Europe*, Security and Human Rights, Netherlands Helsinki Committee, Bedfordshire U.K., Volume 26, Issue 1, Brills.com/shr, σσ 107-116.

¹⁰⁸ Gudmundur Alfredsson, Gonas Grimheden, Bertrand G. Grimheden, Alfred De Zayas, (2009), *International Human Rights Monitoring Mechanisms*, Essay in Honour of Jakob Moller, 2nd Revised Edition, Martinus Nijoff Publesher, Leiden Boston, σελ. 552.

Το ODIHR με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς και ΜΚΟ, αλλά και με τη βοήθεια των εθνικών και των τοπικών κυβερνήσεων συνέβαλε στην διασφάλιση της αξιοπρέπειας, του σεβασμού και της προώθηση των ατομικών και των πολιτικών δικαιωμάτων κοινωνικών ομάδων όπως οι Ρομά και οι Σίντι, που ζουν στις παρυφές της κοινωνίας, χωρίς πρόσβαση σε βασικές ανέσεις και κοινωνικά αγαθά.¹⁰⁹

Από ορισμένες απόψεις ο ΟΑΣΕ έχει δημιουργήσει πρότυπα δεσμεύσεων που σχετίζονται με την ανθρώπινη διάσταση. Ειδικότερα οι δεσμεύσεις που σχετίζονται με τις μειονότητες εξακολουθούν να θεωρούνται περισσότερο προηγμένες ακόμα και από αυτές του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης, ιδιαίτερα μετά τη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η θεσμική αντιπαλότητα μεταξύ του ΟΑΣΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης ήταν αυτή που ώθησε το δεύτερο να προχωρήσει στην επανεξέταση των προτύπων για τις μειονότητες.¹¹⁰

Οι αρμοδιότητες του Ύπατου Αρμοστή των Εθνικών Μειονοτήτων (HCNM), περιορίζονται στην πρόληψη και στη έγκαιρη προειδοποίηση των εντάσεων που έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε συγκρούσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΔΑΣΕ/ΟΑΣΕ και όχι σε εντάσεις που επηρεάζουν την ειρήνη μέσα στα κράτη.¹¹¹

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εντολή του HCNM αποκλείει ρητά την εξέταση μεμονωμένων υποθέσεων που αφορούν πρόσωπα που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες. Με άλλα λόγια είναι ο Ύπατος Αρμοστής επί των εθνικών μειονοτήτων (on national minorities) και όχι για τις εθνικές μειονότητες (for national minorities): ο HCNM είναι πάνω απ' όλα ένα όργανο ασφάλειας και όχι ένα όργανο μέσω του οποίου μπορούν να αντιμετωπιστούν οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η εντολή του απαγορεύει επίσης να εξετάζει ζητήματα εθνικής μειονότητας που αφορούν οργανωμένες τρομοκρατικές ενέργειες ή να επικοινωνεί με οποιοδήποτε πρόσωπο ή οργανισμό ασκεί ή συναινεί σε πράξεις βίας ή τρομοκρατίας.

Ο HCNM δραστηριοποιείται στην προληπτική διπλωματία στα αρχικά της στάδια. Ταξιδεύει σε περιοχές που κατοικούν μειονότητες, έρχεται σε επαφή με εκπροσώπους των μειονοτήτων, με κυβερνητικούς αξιωματούχους και με μέλη της κοινωνίας

---

¹⁰⁹ OSCE Handbook, ό.π., σσ 29-31.

¹¹⁰ *Human Rights and the OCSE*, <http://www.jstor.org/stable/762476>, σελ. 685.

¹¹¹ *The OSCE and the Protection of Human Minority Rights*, 1996, Jane Wright, Published by: The Johns Hopkins University Press, URL <http://www.jstor.org/stable/762476>, σελ. 202.

προκειμένου να εκτιμήσει την κατάσταση και να αποκτήσει πληροφορίες από πρώτο χέρι. Στο διάλογο με τις κυβερνήσεις συνιστά τρόπους για την αποκλιμάκωση της έντασης και συχνά προτείνει νομοθετικές τροποποιήσεις, θεσμικές μεταρρυθμίσεις και αλλαγές πρακτικών προκειμένου να καθιερώσει ένα πολιτικό και συμμετοχικό πλαίσιο για τις αρμονικές σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων.¹¹²

Ο θεσμός του είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς αποτελεί ένα ανεξάρτητο από την πολιτική βούληση παράγοντα στις διαδικασίες του ΟΑΣΕ. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του HCNM είναι ότι λειτουργεί υπό καθεστώς εμπιστευτικότητας, κάτι που βοηθά στο να γίνει ο ρόλος του πιο εύκολα αποδεκτός, καθώς η γνώση ότι οι συζητήσεις παραμένουν εμπιστευτικές καθιστά ευκολότερη τη συνεργασία των κρατών-μερών.¹¹³

Παρά ταύτα, κάποιες πτυχές της εντολής της Ύπατης Αρμοστείας παρουσιάζουν προβλήματα. Ένα πρόβλημα αφορά ότι ο ΟΑΣΕ δεν έχει προσδιορίσει τον όρο εθνικές μειονότητες. Υπάρχει μια γενική συμφωνία η οποία συνδέει τις ομάδες με το κράτος, αποκλείοντας έτσι ομάδες που είτε μετακινούνται, όπως οι Ρομά, είτε ομάδες που δε συνδέονται επίσημα με κάποιο κράτος όπως οι Κούρδοι. Ο HCNM σε αναφορά του που υπέβαλε προς το Γραφείο του CiO, προτείνει ότι μια ομάδα με κοινά γλωσσικά, εθνοτικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά που ξεχωρίζει από την πλειοψηφία και η οποία όχι μόνο προσπαθεί να διατηρήσει τα χαρακτηριστικά αυτά, αλλά προσπαθεί να τους δώσει ισχυρή έκφραση είναι εθνική μειονότητα. Στην ίδια αναφορά επανέλαβε τη δέσμευση της Κοπεγχάγης για τον αυτοπροσδιορισμό των ατόμων. Ένα άλλο πρόβλημα είναι ο αποκλεισμός από την εντολή του HCNM από καταστάσεις που αφορούν τρομοκρατικές ενέργειες. Λόγω της απουσίας περαιτέρω διευκρινήσεων για το τι ορίζεται ως τρομοκρατία, είναι προφανές ότι ο Ύπατος Εκπρόσωπος είναι αυτός που θα αποφασίσει τι συνιστά τρομοκρατία και οργανωμένη τρομοκρατική ενέργεια.

---

¹¹² Cronin Bruce, (2002), *Creating Stability in the Europe. The OSCE High Commissioner on National Minorities and the Socialization of Risky States*, Security Studies, 12(1). σελ. 132.

¹¹³ Στο ίδιο, σσ 198-202.

Τα παραπάνω θέτουν τα ερωτήματα: πόσο η απουσία ενός συγγενούς κράτους μπορεί να ορίσει μια ομάδα ως μειονοτική και ποιο είναι το ανώτατο όριο συμμετοχής του Ύπατου Εκπροσώπου στα ζητήματα που σχετίζονται με τις εθνικές μειονότητες;¹¹⁴

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ΟΑΣΕ προσφέρει καθοδήγηση μέσω των αρχών και των επιρροών του και σε άλλους οργανισμούς, καθώς έχει τη ικανότητα να κάνει σωστή επιλογή των στόχων και των περιοχών που χρειάζονται την παρέμβασή του. Έχει συνεργαστεί στενά με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς και ιδιαίτερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, καλύπτοντας θέματα ασφαλείας και συνεργασίας στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ με ιδιαίτερη επιτυχία.¹¹⁵

Η αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων είναι μια μέθοδος που θωρακίζει την ασφάλεια και τη σταθερότητα τόσο στο εσωτερικό όσο και μεταξύ των κρατών, και όπως ανέφερε ο Max Van Der Stoel, ο πρώτος Ύπατος Αρμοστής της ΔΑΣΕ/ΟΑΣΕ για τις μειονότητες, το ζήτημα έχει πρωτίστως ανθρωπιστική διάσταση και δεν πρέπει να θυσιαστεί στο βωμό του στενού νομικισμού.

---

¹¹⁴ *Human Rights and the OCSE*, <http://www.jstor.org/stable/762476>, σσ 689-691.

¹¹⁵ Bloed Arie., (1993), *The Conference on Security Co-operation in Europe. Analysis and Basic Document 1993-1995*, Edition, Martinus Nijoff Publisher, Hague, London Boston. σσ 125-127.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΟΑΣΕ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

6.1 Ο ΟΑΣΕ και η Ευρωπαϊκή Ασφάλεια

Στο μεγαλύτερο μέρος της ψυχροπολεμικής περιόδου κυριαρχούσε η ιδέα της εθνικής ασφάλειας η οποία περιγραφόταν εκτενώς με στρατιωτικούς όρους, καθώς η απειλή του πολέμου αντιμετωπίστηκε ως μόνιμο χαρακτηριστικό των διακρατικών σχέσεων. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου εγκαινίασε ένα νέο παράδειγμα σταδιακής διακρατικής συνεργασίας με νέες «κοσμοπολίτικες» αξίες που θα έφερναν περισσότερη συνεργασία ανάμεσα στα άτομα και στις διαφορετικές συλλογικότητες. Η ιδέα της εθνικής ασφάλειας επικρίθηκε ως εθνοκεντρική και υπερβολικά περιορισμένη ως προς τον ορισμό της.

Ερευνητές και πολιτικοί έστρεψαν την προσοχή τους σε μια διευρυμένη αντίληψη για την ασφάλεια, που περιελάμβανε την συνεργασία μεταξύ των κρατών στους τομείς της οικονομικής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της κοινωνικής συνοχής και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το ΝΑΤΟ, η Ε.Ε. και ο ΟΑΣΕ, σε συνεργασία με τον ΟΗΕ, αποτέλεσαν ένα πλαίσιο συμπληρωματικών θεσμών αμοιβαίας στήριξης για την προώθηση ενός ανθεκτικού και σταθερού ευρωπαϊκού συστήματος ασφάλειας στη μεταψυχροπολεμική εποχή.¹¹⁶

Το ΝΑΤΟ παραδοσιακά θεωρείται οργανισμός αμυντικού χαρακτήρα και όχι πολιτικός οργανισμός που ασκεί εξωτερική πολιτική. Το ΝΑΤΟ έχει δυνατότητες, κυρίως στον πολιτικό σχεδιασμό έκτακτης ανάγκης, ωστόσο δεν μπορεί να αναλάβει το πλήρες φάσμα των καθηκόντων που απαιτούνται για την οικοδόμηση κρατών και την κοινωνικό-οικονομική τους ανάπτυξη.¹¹⁷

Η Ε.Ε. δεν διαθέτει ισχυρή και ενιαία στρατιωτική δομή και δράση, εν τούτοις έχει τους οικονομικούς πόρους να βοηθήσει στην οικονομική ανάκαμψη των κατεστραμμένων από τον πόλεμο κοινωνιών. Μπορεί να προσφέρει κίνητρα για την

¹¹⁶ Baylis John, Smith Steve, ό.π., σσ 214-328

¹¹⁷ North Atlantic Treaty Organization, *Relations with OSCE*, [online], Διαθέσιμο στην δ/ση: http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49911.htm, [Πρόσβαση 29-Αυγούστου-2016].

προώθηση της συνεργασίας με την προοπτική της απόκτησης της ιδιότητας μέλους της Ένωσης, κίνητρο που μπορεί να αποδεδειχθεί ισχυρότερο από την ικανότητα του NATO να προσφέρει την ιδιότητα του εταίρου ή του μέλους, ιδιαίτερα για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.¹¹⁸

Ο οργανισμός που ανέπτυξε περισσότερο δημιουργικά την ειρηνευτική δράση είναι ο ΟΑΣΕ, καθώς επιδιώκει να καθιερώσει ένα σύστημα αρχών και δεσμεύσεων που θα αναγνωρίζει και θα σέβεται τη συνεργασία μεταξύ των κρατών σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προστασίας του περιβάλλοντος, οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας και κοινωνικής σταθερότητας.¹¹⁹

Ο μη συγκρουσιακός τρόπος λειτουργίας του, που αποσκοπεί στην επίτευξη των στόχων μέσω της συνεργασίας αντί της αντιπαράθεσης και η έλλειψη στρατιωτικών μέσων επιβολής δεν προκαλεί αντιδράσεις σε μεγάλες περιφερειακές δυνάμεις, όπως η Ρωσία. Η τελευταία, μάλιστα, επιδίωξε ήδη από το 1996 να μεταφέρει πολλά θέματα ασφάλειας στην ημερήσια διάταξη του ΟΑΣΕ, προκειμένου να αποσπάσει πρωτοβουλίες από το NATO.¹²⁰

Καθώς η ατζέντα του ΟΑΣΕ ενσωματώνει μια ολοκληρωμένη αντίληψη για την ασφάλεια και την οικοδόμηση της ειρήνης μπορεί να συμβιβάσει ομάδες και άτομα να παραμερίσουν τις διακρίσεις τους και να συνεργαστούν, ώστε να ζήσουν ειρηνικά σε αμφισβητούμενα εδάφη.¹²¹ Σε πολιτικό-στρατιωτικό επίπεδο ο ΟΑΣΕ προσφέρει το πλαίσιο για τον έλεγχο των αφοπλισμών, την οικοδόμηση μέτρων διαφάνειας και του καθορισμού κανόνων. Το NATO παρέχει ασφάλεια στις δραστηριότητες του ΟΑΣΕ σε εδάφη όπου έχουν αναπτυχθεί δυνάμεις του και όπου οι δραστηριότητες αυτές εξυπηρετούν τους ευρύτερους πολιτικούς αντικειμενικούς στόχους του NATO σε καταστάσεις μετά τη σύγκρουση.¹²²

---

¹¹⁸ Yost S. David, (2007), *NATO and International Organizations*, Rome, Forum Papers Series, Edited by Cees M. Coops, σσ 79-84.

¹¹⁹, Mark Sigler, *Osce and European Security*, (2016), Published by: CIBOB <http://www.jstor.org/stable/40585661>, σσ 60-62.

¹²⁰ Μπότσιου Κωνσταντίνα, *Περιφερειακή Συνεργασία στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη*, σελ. 17.

¹²¹ Selchow Sabina. (2016), *The Construction of European Security in the European Union in a Changing Global Environment: a systemic analysis*, *European Security*, volume 25, iss. 3, London Taylor and Francis Publications, σσ 281-284.

¹²² Giegerich B. (2006), *European Security and Strategic Culture: National Response to the EU's Security and Defence Policy*, Baden, Nomos Publications, σελ. 32.

Στην περιφερειακή του διάσταση ο ΟΑΣΕ, ως Διεθνής Οργανισμός, έρχεται να συμπληρώσει τις αδυναμίες του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε. προσδίδοντας στην ευρωπαϊκή ασφάλεια κοινωνική και ηθική διάσταση.

Παρά τη διαφορετική τους ατζέντα ΝΑΤΟ, Ε.Ε. και ΟΑΣΕ είναι συνεργάτες και λειτουργούν συμπληρωματικά και σε πολιτικό-στρατιωτικό επίπεδο στην οικοδόμηση της ευρωπαϊκής ασφάλειας. Η εμβάθυνση της μεταξύ τους συνεργασίας καθώς και ο επιμερισμός των ευθυνών θα συμβάλλουν στην αποφυγή μελλοντικών ευρωπαϊκών κρίσεων.

ΝΑΤΟ και ΟΑΣΕ διεξάγουν τακτικό διάλογο που συμπεριλαμβάνει επαφές και συνομιλίες μεταξύ των Γενικών Γραμματέων και του επιχειρησιακού προσωπικού, με σκοπό την εμβάθυνση των σχέσεων και την ανταλλαγή πληροφοριών. Οι δύο Οργανισμοί συνεργάζονται επίσης για περιβαλλοντικά θέματα που αποτελούν απειλή για την ασφάλεια και την ειρήνη μέσα από την πρωτοβουλία για το περιβάλλον και την ασφάλεια (ENVSEC-Environmental and Security).¹²³

Η Ε.Ε. συνεργάζεται με τον ΟΑΣΕ σε μια σειρά θεμάτων που σχετίζονται με την πρόληψη και την επίλυση συγκρούσεων, με τον έλεγχο των όπλων, την τρομοκρατία, την ασφάλεια του κυβερνοχώρου και την προστασία του περιβάλλοντος. Αντιπροσωπεία της Ε.Ε. μιλά εξ ονόματος και των εικοσιοκτώ κρατών-μελών και διατηρεί στενές επαφές με τους θεσμούς του ΟΑΣΕ. Η Ε.Ε. μέσω της συνεργασίας της με τους θεσμούς του ΟΑΣΕ μπορεί να προωθήσει τους σκοπούς της εξωτερικής της πολιτικής και να προβάλει τα στρατηγικά συμφέροντα και τις αξίες της.¹²⁴

Η συνεργασία του ΟΑΣΕ με τον ΟΗΕ αναπτύχθηκε τόσο στο πολιτικό επίπεδο όσο και σε αυτό της πρόληψης και της διαχείρισης των συγκρούσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συνεχής πολιτική υποστήριξη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ στις προσπάθειες του ΟΑΣΕ στην κρίση του Ναγκόρνο Καραμπάχ. Ο ΟΗΕ λαμβάνει τακτική πληροφόρηση από τον ΟΑΣΕ για τις δραστηριότητες που αναπτύσσει για την εξεύρεση λύσεων στις κρίσεις των χωρών του Καυκάσου. Στο

---

¹²³ Yost S. David, ό.π., σσ 114-126.

¹²⁴ Smith Karen, (2012), *European Union Foreign Policy After Lisbon: Five lessons Learned from a Series of Roundtables*, European Foreign Policy Unit, Working Paper No1-2012, σσ 2-5.

πεδίο της Ανθρώπινης διάστασης εγκαινίασαν νέες μορφές συνεργασίας για την επίβλεψη των εκλογών στην Αρμενία και στο Αζερμπαϊτζάν.¹²⁵

Ο ΟΑΣΕ είναι μια διεθνής περιφερειακή οργάνωση που αποτελεί το σύνδεσμο μεταξύ της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας ασφάλειας, με προτεραιότητα στη διαχείριση των κρίσεων και μπορεί να συμβάλλει στην οικοδόμηση μιας ισχυρής και αδιατάρακτης ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών. Η Ε.Ε. μέσω της ΚΕΠΠΑ μπορεί να είναι υπεύθυνη για τη διαμόρφωση και τη λειτουργία μιας συνολικής ευρωπαϊκής στρατηγικής για την ασφάλεια και το ΝΑΤΟ να διατηρήσει το ρόλο του σε ζητήματα άμυνας, μέσα από τις προβλέψεις του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.¹²⁶

6.2 Η Αποστολή στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης δημιούργησε κενό ισχύος στο ανατολικό ημισφαίριο με αποτέλεσμα το ξέσπασμα βίαιων συγκρούσεων μεταξύ των μειονοτικών εθνοτήτων που ζούσαν στο εσωτερικό των κρατών που ανήκαν στη σοβιετική σφαίρα επιρροής. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 βίαιες εθνοτικές συγκρούσεις ξέσπασαν στην Γιουγκοσλαβία, τα αίτια των οποίων θα πρέπει να αναζητηθούν πρωτίστως στις εσωτερικές πολιτικές διαμάχες και δευτερευόντως σε εξωτερικούς δρώντες.¹²⁷

Η συνθήκη που τερμάτισε τον πόλεμο στη Βοσνία, η Συνθήκη του Dayton-General Agreement for Peace, δημιούργησε ένα αδύναμο Βοσνιακό κράτος με δύο πανίσχυρες οντότητες, την Ομοσπονδία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης που κυριαρχείται από Βοσνιομουσουλμάνους και Κροάτες και τη Σερβική Δημοκρατία που κυριαρχείται από Σέρβους. Η Ομοσπονδία υποδιαιρείται σε δέκα καντόνια με ξεχωριστές διοικητικές δομές,¹²⁸ ενώ η κεντρική κυβέρνηση έχει ένα περιορισμένο αριθμό αρμοδιοτήτων. Για την υλοποίηση της Συμφωνίας του Dayton η διεθνής κοινότητα ενεπλάκη μέσω τριών κατηγοριών δρώντων: του Υπατου Εκπρόσωπου, που είναι συγχρόνως και εκπρόσωπος της Ε.Ε («double hat»), του Συμβουλίου Εφαρμογής της Ειρήνης, του

---

¹²⁵ Κούζας Ιωάννης, *Ο ΟΑΣΕ και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: http://users.sch.gr/kouzas/site/images/eikonidia_1/OASE_Anthrwpina_dikaiwmata_1.pdf, [Πρόσβαση 04-Σεπτεμβρίου 2016].

¹²⁶ Michael W. Mosser, (2015), *The EU and the OSCE: Partners or Rivals in the European Security Architecture?*, Published by: University of Texas, σσ 11-15.

¹²⁷ Καρίδης Δημήτρης, (2015), *Εθνικισμός, Εθνοτικές Συγκρούσεις & Διεθνείς Σχέσεις, Θεωρία και Πράξη στα Βαλκάνια*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σσ. 31-33.

¹²⁸ Η κάθε οντότητα έχει το δικό της εκπαιδευτικό σύστημα, δίκτυο επικοινωνιών, σύστημα περίθαλψης και συντάξεων, αστυνομία, ενώ ενιαίο Υπουργείο Άμυνας ιδρύθηκε στο 2004.

οποίου μέλη είναι 55 κράτη, και Διεθνείς Οργανισμοί και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Μια Νατοϊκή πολυεθνική δύναμη (Implementation Force-IFOR), ισχύος άνω των 60.000 ανδρών στάλθηκε στη χώρα.¹²⁹

Ο ρόλος που έδωσαν οι συντάκτες του Dayton στον ΟΑΣΕ, το «τιτάνιο» έργο της εποπτείας των πρώτων, σε εθνικό επίπεδο, μεταπολεμικών εκλογών, άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία του Οργανισμού. Η αποστολή στη Βοσνία αποτελεί μια από τις δέκα αποστολές μακράς διάρκειας του Οργανισμού, που καλείται να δοκιμάσει την ετοιμότητά του σε σύνθετες εργασίες πολυθεσμικής διευθέτησης στο μεταψυχροπολεμικό περιβάλλον. Η εντολή σχετικά με την αποστολή του ΟΑΣΕ στη Βοσνία δημιουργήθηκε στις 8 Δεκεμβρίου 1995 και αποτελεί την επέκταση μιας μικρότερης αποστολής στο Σεράγεβο. Περιλαμβάνει, σύμφωνα με την ειρηνευτική Συμφωνία του Dayton, την προώθηση και την διευκόλυνση εκλογών, την παρακολούθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του αφοπλισμού και την οικοδόμηση μέτρων εμπιστοσύνης και ασφάλειας.

Στις 30 Ιανουαρίου 1995 ιδρύεται υπό την προεδρία του αρχηγού της αποστολής του ΟΑΣΕ, που έχει την ευθύνη για το σχεδιασμό της αποστολής, η Προσωρινή Εκλογική Επιτροπή, αρμόδια για την παρακολούθηση των εκλογών και του χειρισμού των αποτελεσμάτων τους. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα η αποστολή, με έδρα το Σεράγεβο συγκέντρωσε διεθνές προσωπικό άνω των διακοσίων υπαλλήλων και άρχισε να εργάζεται κάτω από δύσκολες συνθήκες. Στο επίκεντρο της αποστολής του ΟΑΣΕ από το 1996 μέχρι και το 2000 βρισκόταν η οργάνωση και η διεξαγωγή των εκλογικών διαδικασιών και η ανάπτυξη των δημοκρατικών θεσμών στη Βοσνία.¹³⁰

Ο ΟΑΣΕ αντιμετώπισε εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες στην οργάνωση των μεταπολεμικών εκλογών, καθώς υπήρξαν προσπάθειες παρεμπόδισής τους από Σέρβους και Κροάτες εθνικιστές. Ο εκδημοκρατισμός της χώρας προϋπέθετε μια ισχυρή κοινωνία πολιτών, για την οποία η αποστολή εργάστηκε μέσω της ενθάρρυνσης του διαλόγου και της οικοδόμησης μέτρων εμπιστοσύνης μεταξύ των

---

¹²⁹ Αρμακόλας Ιωάννης-Ντόκος Θάνας, (2013), *Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Προκλήσεις και Προοπτικές τον 21^ο αιώνα*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, σσ. 41-44.

¹³⁰ Χειλά Ειρήνη, (2013), *Οι Διεθνείς Συγκρούσεις τον 21^ο αιώνα, Ζητήματα θεωρίας και Διαχείρισης*, Αθήνα, Ποιότητα, σσ 121-128.

εθνοτικά διαιρεμένων ομάδων, της ανάπτυξης και της υπεράσπισης του ρόλου των ΜΚΟ, της υποστήριξης κέντρων για τους νέους και της προώθησης των γυναικών¹³¹

Τρία παραδείγματα κάνουν αυτές τις έννοιες πιο συγκεκριμένες:

- Ίδρυση το 1998 έξι «Κέντρων Δημοκρατίας», σημεία συνάντησης πολιτών και ΜΚΟ, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών για τις εκλογές και τις δημοκρατικές διαδικασίες. Σήμερα πέντε από αυτά τα κέντρα λειτουργούν με ανεξάρτητη χρηματοδότηση.
- Διοργάνωση σεμιναρίων σε καθηγητές, φοιτητές, εκπροσώπους πολιτικών κομμάτων, γυναικών, δημοσιογράφων και διανοούμενων στην πόλη Velika Kladusa το 1997 με θέμα τη διαδικασία ίδρυσης ΜΚΟ και τη δημοκρατική ανάπτυξη.
- Επιμόρφωση 3.000 εγχώριων παρατηρητών από 159 ΜΚΟ σε συνεργασία με το Εθνικό Δημοκρατικό Ινστιτούτο Διεθνών Υποθέσεων, με στόχο την επίβλεψη των εκλογικών διαδικασιών και την αύξηση του αριθμού των εκλογικών παρατηρητών.

Βασική επιδίωξη της αποστολής υπήρξε η εκλογή μη εθνικιστικών κομμάτων στη διακυβέρνηση της χώρας και η δημιουργία μιας κοινωνίας πολιτών με ισχυρή φωνή προς την κεντρική εξουσία και κυβερνήσεων υπόλογων προς την κοινωνία. Οι γενικές εκλογές του 2006 ήταν οι πρώτες στην μεταπολεμική ιστορία της Βοσνίας που διεξήχθησαν από τους τοπικούς εκλογικούς ιθύνοντες με επιτυχία.¹³²

Καθώς η χώρα γινόταν πιο ασφαλής και σταθερή, η αποστολή έστρεψε την προσοχή της στην επιστροφή των εκτοπισμένων στις εστίες τους, όπως προέβλεπε το πρόγραμμα επιστροφής προσφύγων του Παραρτήματος 7 της Συμφωνίας του Dayton. Συμμετείχε στο πρόγραμμα για την αποκατάσταση της ιδιοκτησίας και της περιουσίας όσων τα είχαν στερηθεί και παρακολούθησε την υλοποίηση του Περιφερειακού Προγράμματος Στέγασης. Παρείχε επίσης τεχνική υποστήριξη και

---

¹³¹ Gaubatz Kurt Taylor, (1999) *Elections and War. The Electoral Incentive in the Democratic Politics of War and Peace*, Stanford, CA: Stanford University Press.σελ. 4.

¹³² Stoessel Marcel, (2001), *The Role of the OSCE in Bosnia and Herzegovina*, Published by: Institute of International Studies, Geneva, σσ 4-7.

συμβουλές στον τοπικό διαμεσολαβητή και στις οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την τήρηση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹³³

Για την καταπολέμηση της δυσχερούς οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης των γυναικών η αποστολή συνεργάστηκε με τις τοπικές αρχές για την εφαρμογή του νόμου περί ισότητας των φύλλων και την τήρηση του ψηφίσματος 1325 του ΟΗΕ για πού επιβεβαιώνει το σημαντικό ρόλο των γυναικών στην οικοδόμηση της ειρήνης.¹³⁴

Ένας από τους τομείς στον οποίο η αποστολή του ΟΑΣΕ προσέφερε σημαντικό έργο είναι αυτός της πολιτικό-στρατιωτικής διάστασης. Η αποστολή υποστήριξε τους μηχανισμούς ελέγχου εξοπλισμού και καταστροφής των πλεοναζόντων στρατιωτικών αποθεμάτων και πυρομαχικών και την αναβάθμιση των χώρων αποθήκευσης στρατιωτικού υλικού, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ασφαλείας. Στο επίκεντρο των εργασιών της αποστολής βρέθηκαν η πρόληψη και η επίλυση των συγκρούσεων. Σε συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς, με την κοινωνία των πολιτών και με άλλους Διεθνείς Οργανισμούς εργάστηκε για τον εντοπισμό και την πρόληψη εγκλημάτων μίσους και προκατάληψης. Ενθάρρυνε το διαλόγο μεταξύ των διαφόρων πολιτικών και πολιτιστικών παραγόντων, ειδικά στις περιοχές επιστροφής προσφύγων και στις εθνοτικά διαιρεμένες κοινότητες, με σκοπό την αύξηση της επικοινωνίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ως μέρος μιας ευρύτερης διεθνούς προσπάθειας, η αποστολή συμμετείχε στο έργο της μεταρρύθμισης της Επιτροπής Άμυνας που είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενιαίας στρατιωτικής δύναμης.

Η αποστολή βοήθησε στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων με τη δημιουργία εθνικού μηχανισμού για την υποστήριξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, ενώ συνεργάστηκε με την κοινωνία των πολιτών σε εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης με στόχο την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων. Είχε την κύρια ευθύνη της διεθνούς κοινότητας για την πλήρη ένταξη των παιδιών στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Υλοποίησε προγράμματα για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων, όπως η κοινότητα των Ρομά, η μεγαλύτερη και περισσότερο περιθωριοποιημένη εθνική μειονότητα της χώρας, μέσα από διαδικασίες που επέτρεπαν την πολιτική συμμετοχή και την πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές.

---

¹³³ OSCE, *Human Rights*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/bih/106657>, [Πρόσβαση 29-Αυγούστου-2016].

¹³⁴ OSAGI, *Landmark resolution on Women, Peace and Security*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>, [Πρόσβαση 30-Αυγούστου-2016].

Προώθησε αλλαγές στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα με στόχο τον τερματισμό των πρακτικών που ευνοούν τον εθνικό διαχωρισμό και τη δυσπιστία και την ενίσχυση της συμφιλίωσης και τη βιώσιμης ειρήνης.

Παρακολούθησε τη δίωξη των εγκλημάτων πολέμου, συμπεριλαμβανομένων των εγκλημάτων σεξουαλικής βίας και παρείχε υποστήριξη στα θύματα στη διάρκεια της εκδίκασης των υποθέσεων. Ο ΟΑΣΕ συνέβαλε στη διαμόρφωση μιας στρατηγικής για τη δικαστική μεταρρύθμιση που περιελάμβανε την κατάρτιση των επαγγελματιών νομικών και την υιοθέτηση ενός κοινού κώδικα δεοντολογίας με σκοπό την ενίσχυση του κράτους δικαίου. Η εκτεταμένη διαφθορά αποτέλεσε ένα τεράστιο πρόβλημα, που προκαλούσε την καχυποψία των πολιτών στο κράτος δικαίου. Ο ΟΑΣΕ οργάνωσε εκστρατείες ενημέρωσης για τη διαφθορά και προσπάθησε να ευαισθητοποιήσει το κοινό, ιδίως για τη συμμετοχή των εθνικιστικών κομμάτων στο οργανωμένο έγκλημα, με στόχο την οικοδόμηση των ικανοτήτων των πολιτών να ανταποκρίνονται κατάλληλα σε περιστατικά διαφθοράς.

Για την διασφάλιση της ελευθερίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης και της πολυφωνίας, η αποστολή βοήθησε στη βελτίωση της νομοθεσίας και της επιτήρησης των ρυθμιστικών αρχών, ώστε ο τομέας των ΜΜΕ να λειτουργεί σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Με τη βοήθεια της ελβετικής κυβέρνησης συμμετείχε στην οργάνωση και την εξέλιξη του μοναδικού ανεξάρτητου ραδιοφώνου της χώρας (Free Exchange Radio Network-FERN), που κάλυπτε το σύνολο της επικράτειας. Οι δραστηριότητες στον τομέα της ενημέρωσης θεωρήθηκαν ως μία ακόμα προσπάθεια για την εκλογή πολυεθνικών κομμάτων στην εξουσία.¹³⁵

Στο τομέα του περιβάλλοντος συνέβαλε στη δημιουργία συντονισμού των προσπαθειών για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των φυσικών και των ανθρωπογενών καταστροφών. Υποστήριξε την εφαρμογή της Σύμβασης του Aarhus¹³⁶ και εργάστηκε για την ενίσχυση του δικτύου Κέντρων Aarhus ως βασικού εργαλείου για τη διασφάλιση της ποιότητας του διαλόγου μεταξύ της κοινωνίας και των κυβερνητικών φορέων σε περιβαλλοντικά θέματα.

---

¹³⁵ Stoessel Marcel, *ό.π.*, σσ 18-22.

¹³⁶ Πολιτικές περιβαλλοντικής διακυβέρνησης της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη.

Το εκτεταμένο πρόγραμμα της αποστολής του ΟΑΣΕ στη Βοσνία συνέβαλε στην εδραίωση της δημοκρατίας και στην ενδυνάμωση της κεντρικής εξουσίας, ωστόσο οι δημοκρατικοί θεσμοί είναι ακόμα αδύναμοι. Η απουσία ισχυρής κεντρικής κυβέρνησης και ο εθνοτικός διχασμός, τόσο στο πολιτικό σύστημα όσο και στην κοινωνία, σε συνδυασμό με τα προβλήματα της οικονομικής ύφεσης, της διαφθοράς και της υψηλής ανεργίας χαρακτηρίζουν τη σημερινή κατάσταση. Η χώρα παραμένει ασταθής, δυσλειτουργική και εγκλωβισμένη σε εθνοτικούς διαχωρισμούς. Οι συνθήκες καθιστούν αναγκαία την παρουσία του ΟΑΣΕ καθώς είναι ο μόνος ευρωπαϊκός οργανισμός που μπορεί να δημιουργήσει μια ισχυρή σχέση μεταξύ της δημοκρατίας και της ασφάλειας στη Βοσνία.¹³⁷

6.3 Η Αποστολή στο Κόσσοβο

Το Κόσσοβο υπήρξε, κατά την περίοδο της σοσιαλιστικής Γιουγκοσλαβίας, αυτόνομη επαρχία της Σερβίας. Οι Αλβανοί αποτελούσαν το 77,42% του πληθυσμού, οι Σέρβοι το 13,2%, ενώ υπήρχαν και άλλες μικρότερες σε πληθυσμό ομάδες. Μετά τη διάλυση τη πρώην Γιουγκοσλαβίας, το Κόσσοβο βρέθηκε υπό τον απόλυτο πολιτικό και στρατιωτικό έλεγχο της Σερβίας και υπό καθεστώς αστυνομοκρατίας και τρόμου για την αλβανική πλειοψηφία. Μετά το τέλος των Νατοϊκών βομβαρδισμών το 1999 στη Σερβία, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ με το ψήφισμα 1244 καθόρισε την κατάσταση στη χώρα για τα επόμενα χρόνια. Μεταξύ άλλων, το ψήφισμα εγκαθίδρυσε την Αποστολή Προσωρινής Διοίκησης του ΟΗΕ (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo-UNMIK) και εξουσιοδότησε το ΝΑΤΟ να εγκαθιδρύσει μια δύναμη ασφαλείας (Kosovo Force-KFOR), αποσκοπώντας στην αποτροπή των εχθροπραξιών και στη διατήρηση της δημόσιας ασφάλειας. Η αρχική δομή της UNMIK περιελάμβανε τέσσερις πυλώνες: αστυνομίας και δικαιοσύνης με επικεφαλής τα Ηνωμένα Έθνη, εκδημοκρατισμό και δημιουργία θεσμών με επικεφαλής το ΟΑΣΕ και ανοικοδόμησης και οικονομικής ανάπτυξης με επικεφαλής την Ε.Ε.¹³⁸

Η εντολή του ΟΑΣΕ στο Κόσσοβο ιδρύθηκε με την υπ' αριθμ. 305 απόφαση του Μονίμου Συμβουλίου την 1^η Ιουλίου του 1999. Ο Οργανισμός είχε εμπλακεί και το

---

¹³⁷ Alexander Andreev, *To What Extent are International Organizations (IOS) Autonomous Actors in World Politics?* [online], Διαθέσιμο στη δ/ση:

http://www.ucl.ac.uk/opticon1826/archive/issue2/VfPS_HS_International_Organisations.pdf

[Πρόσβαση 11-09-2016] σελ.5.

¹³⁸ Αρμακόλας, ό.π., σσ 27-31.

1992 για την προώθηση του διαλόγου και την παρακολούθηση των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά αποβλήθηκε από την πρώτη Γιουγκοσλαβία μέχρι την αποκατάσταση της θέσης της στον Οργανισμό.¹³⁹

Βασική εντολή της μακροπρόθεσμης αποστολής ήταν να αναλάβει πρωταγωνιστικό ρόλο στον εκδημοκρατισμό της χώρας, στην οικοδόμηση των δημοκρατικών θεσμών, στην παρακολούθηση και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αποστολή, που συνεργάστηκε στενά με την προσωρινή διοίκηση των Ηνωμένων Εθνών στη χώρα για την επίτευξη των στόχων της, επικεντρώθηκε στο ανθρώπινο δυναμικό και στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης του δικαστικού προσωπικού, των αστυνομικών δυνάμεων και των δημοσίων υπαλλήλων. Προώθησε το διάλογο μεταξύ της εξουσίας και των πολιτών, την ισότητα των φύλων, τη συμμετοχή στα κοινά και τη στήριξη των εκλογικών διαδικασιών. Ίδρυσε βασικούς δημοκρατικούς θεσμούς όπως είναι το Δικαστικό Ινστιτούτο του Κοσσόβου, η Κεντρική Εκλογική Επιτροπή, ο θεσμός του Διαμεσολαβητή και η Σχολή της Αστυνομίας.

Ως μέρος της πρώτης φάσης της εκτέλεσης της εντολής, οργάνωσε πέντε γύρους εκλογών, βελτίωσε την εκπλήρωση των νομοθετικών λειτουργιών της Συνέλευσης και παρακολούθησε την παροχή τοπικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα σε μη Αλβανικές κοινότητες. Η διεξαγωγή δίκαιων και ελεύθερων εκλογών, η ανάπτυξη πολιτικών κομμάτων, η συμμετοχή νέων και γυναικών στις εκλογικές διαδικασίες, η εγγύηση της ελευθερίας της έκφρασης και των μέσων μαζικής ενημέρωσης αποτέλεσαν σημαντικές προκλήσεις για την αποστολή.

Ιδιαίτερα ο τομέας των μέσων μαζικής ενημέρωσης έπρεπε να δημιουργηθεί από το μηδέν. Η αποστολή επιδίωξε την ανάπτυξη ενός ανεξάρτητου και επαγγελματικού περιβάλλοντος ενημέρωσης και ενός νομοθετικού πλαισίου που θα προετοίμαζε τη μετάβαση στη ψηφιακή ενημέρωση. Η Ραδιοτηλεόραση του Κοσσόβου, ο Δημόσιος Ραδιοτηλεοπτικός Φορέας, η Ένωση των Δημοσιογράφων και ο Κώδικας Τύπου για το Κόσσοβο, μπορούν να αναφερθούν μεταξύ των επιτευγμάτων της αποστολής, ως μέρος των προσπαθειών της για την ελευθερία της έκφρασης.

---

¹³⁹ Peace Research, (1997), *OSCE Missions to Promote Conflict Resolution and Crisis Management*, Published by: Canadian Mennonite University, <http://www.jstor.org/stable/762476>.

Επιφορτισμένος με την προώθηση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ο ΟΑΣΕ ίδρυσε μια σειρά θεσμών όπως το Νομικό Κέντρο του Κοσόβου, το Κέντρο Πληροφόρησης Ποινικής Άμυνας, το Επιμελητήριο των Δικηγόρων, το θεσμό του Διαμεσολαβητή και την Επιτροπή Νομικής Βοήθειας. Για να διασφαλίσει την ανεξαρτησία, την αμεροληψία και την υποχρέωση λογοδοσίας του δικαστικού συστήματος, η αποστολή παρακολουθούσε και υπέβαλλε τακτικές εκθέσεις σχετικά με το έργο της δικαστικής εξουσίας προκειμένου να εκτιμηθεί αν αυτή συμμορφώνεται με τους κανόνες του κράτους δικαίου. Θεμελιώδης αρχή του Οργανισμού αποτέλεσε η επίτευξη του αμοιβαίου σεβασμού και της συμφιλίωσης των εθνοτικών ομάδων στο Κόσοβο.

Η αποστολή του ΟΑΣΕ υποστήριξε την ασφάλεια και την ελεύθερη κυκλοφορία των κατοίκων των ευάλωτων κοινοτήτων, την επιστροφή των εκτοπισμένων στις εστίες τους, την προστασία της θρησκευτικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς και των δικαιωμάτων της ιδιοκτησίας και την εξασφάλιση στέγης. Σε συνεργασία με διεθνείς παράγοντες (ΟΗΕ, Ε.Ε.), δημιούργησε δίκτυο περιφερειακών κέντρων και ομάδων με σκοπό την οικοδόμηση ενός υψηλού επιπέδου εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινοτήτων. Έργο τους ήταν η παροχή οδηγιών σχετικών με αρχές χρηστής διακυβέρνησης, διαφάνεια συμμετοχής των κοινοτήτων στα κοινά και απαίτηση για αυξημένη λογοδοσία των αρχών προς την κοινωνία. Η ενίσχυση του διαλόγου μεταξύ των διαφορετικών κοινοτήτων και εθνοτήτων, αλλά και της κοινωνίας των πολιτών με τις αρχές αποτέλεσε καθημερινή ρουτίνα ή ακόμα καλύτερα ένα *modus operandi* για την αποστολή του ΟΑΣΕ στο Κόσοβο.¹⁴⁰

Ένα από τα πιο γνωστά παραδείγματα της προόδου της αποστολής ήταν η ίδρυση του Κέντρου Εκπαίδευσης για τη Δημόσια Ασφάλεια και την Ανάπτυξη, ένα σύγχρονο κέντρο για την επαγγελματική εκπαίδευση των οργανισμών δημόσιας ασφάλειας. Παρείχε κατάρτιση με έμφαση στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, στη δημοκρατική αστυνόμευση και δεοντολογία, στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στον κυβερνοχώρο, στην πάταξη της διαφθοράς, του οικονομικού εγκλήματος, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και των εγκλημάτων μίσους.¹⁴¹

---

¹⁴⁰ Biehl H., Giegerich B., Lonas A., (2013), *Strategic Culture in Europe: Security and Defence Policies across the Continent*, Frankfurt, Springer, σσ 44-47.

¹⁴¹ Tasiopoulou Georgia-Formisano Claudio, (2012), *The OSCE Mission in Kosovo: A Performance Appraisal*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση <https://ifsh.de/file->

Η αποστολή εργάστηκε για την εφαρμογή του νόμου του 2006 για το καθεστώς των γλωσσικών δικαιωμάτων, για την προώθηση της ισότητας των φύλων και των δικαιώματα των γυναικών. Επικεντρώθηκε σε θέματα συμμετοχής των γυναικών στη δημόσια ζωή και προώθησε πρόγραμμα για την προστασία της ιδιοκτησίας και των κληρονομικών δικαιωμάτων των γυναικών, οι παραβιάσεις των οποίων είναι μία από τα βασικές αιτίες της ανισότητας. Εργάστηκε επίσης για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας και για την προώθηση του διαλόγου ανάμεσα σε γυναίκες των Δυτικών Βαλκανίων με απώτερο στόχο την ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας και συμφιλίωσης.¹⁴²

Στο δεύτερο στάδιο, που είναι ακόμα σε εξέλιξη, η αποστολή έχει επικεντρωθεί στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας αυτών των δημοκρατικών διαδικασιών δια μέσου της ενίσχυσης των ικανοτήτων και των στοχευμένων παρεμβάσεων σε τοπικό και σε κεντρικό επίπεδο. Παρά τις επιτυχίες της αποστολής στο Κόσσοβο, προβλήματα εξακολουθούν να υπάρχουν στη συμμόρφωση του δικαστικού συστήματος με τα διεθνή πρότυπα, με τα χαμηλά ποσοστά επιστροφής των εκτοπισμένων, με την εκτεταμένη διαφθορά και την λειτουργία των μέσων ενημέρωσης.

Η διεθνής παρουσία ακολουθεί μια δύσκολη πολιτική ισορροπιών προκειμένου να αντιμετωπίσει την έντονη καχυποψία από τις διαφορετικές εθνοτικές κοινότητες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε η αντίδραση της αλβανικής πλειοψηφίας στην παρουσία της Ε.Ε. με την αποστολή για την επιβολή κράτους δικαίου, (European Union Rule Of Law Mission in Kosovo-EULEX), που υποστήριξε ότι η σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας με τη σερβική πλευρά θα υπονόμει την κυριαρχία του Κοσόβου.¹⁴³

Ο ειρηνικός χαρακτήρας του ΟΑΣΕ, που δημιουργεί αισθήματα εμπιστοσύνης και ασφάλειας σε χώρες με νωπές ακόμα τις μνήμες του πολέμου και του εθνοτικού διαχωρισμού και αποτελεί το συνδυαστικό κρίκο μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και της πολιτικής εξουσίας, μπορεί να υποστηρίξει την οικοδόμηση των βασικών

[CORE/documents/yearbook/english/11/FormisanoTasiopoulou-en.pdf](#), [Προσβαση 30-Αυγούστου - 2016], σσ 129-131.

¹⁴² OSCE, *Handbook*, ό.π., σελ. 47.

¹⁴³ Severin Peters, (2010), *Strategic Communication for Crisis Management. Operations of International Organizations: ISAF in Afghanistan and EULEX in Kosovo*, EU Diplomacy Papers, Department of EU International Relations and Diplomacy Studies, σσ 16-21.

δημοκρατικών θεσμών που απαιτούνται για την δημιουργία ενός κράτους δικαίου στο Κόσσοβο.

6.4 Η Αποστολή στην Ουκρανία

Η Ουκρανία έγινε ανεξάρτητη χώρα μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991. Κατά την διάρκεια της μετάβασης στους δυτικούς θεσμούς και στην οικονομία της αγοράς η χώρα βίωσε μια οκταετή ύφεση. Σήμερα εξαρτάται ενεργειακά από τη Ρωσία και έχει ένα υψηλό εξωτερικό χρέος που εξυπηρετείται επίσης από τη Ρωσία. Ο πολιτικός κόσμος, αλλά και ο λαός της Ουκρανίας είναι διχασμένοι όσον αφορά τις σχέσεις τους με τη Δύση και τη Ρωσία. Το 2013, η απόφαση του Προέδρου της χώρας, Βίκτορ Γιανουκόβιτς, να διακόψει την διαδικασία σύνδεσης με την Ε.Ε. αποτέλεσε αιτία μεγάλων κυβερνητικών διαδηλώσεων στην ουκρανική πρωτεύουσα. Η απόφαση της Ρωσικής ηγεσίας να επιτρέψει την αποστολή στρατευμάτων στη χερσόνησο της Κριμαίας, όπου ο πληθυσμός είναι κυρίως ρωσόφωνος, επιδείνωσε δραματικά τις σχέσεις των δύο χωρών. Μάλιστα η Κριμαία, μετά από δημοψήφισμα, ενώθηκε με τη Ρωσική Ομοσπονδία, γεγονός που τόσο η κυβέρνηση της Ουκρανίας όσο και η Δύση αρνούνται να αναγνωρίσουν.

Η εντολή για την Ουκρανία συστάθηκε στις 24 Νοεμβρίου 1994. Της εντολής προηγήθηκε Συντονιστής, το έργο του οποίου περιελάμβανε την πρόληψη των συγκρούσεων και τη διαχείριση των κρίσεων στην Αυτόνομη Δημοκρατία της Κριμαίας. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της εντολής, η αποστολή έπαψε να λειτουργεί το 1999. Το ίδιο έτος ο ΟΑΣΕ και η κυβέρνηση της Ουκρανίας συμφώνησαν, να καθιερώσουν μια νέα μορφή συνεργασίας. Σύμφωνα με την απόφαση του Μόνιμου Συμβουλίου, το έργο του Συντονιστή θα βασίζονταν στο σχεδιασμό της εφαρμογής και της παρακολούθησης των έργων μεταξύ των αρμόδιων αρχών της Ουκρανίας και των θεσμών του ΟΑΣΕ.¹⁴⁴

Το έργο του Συντονιστή έδινε έμφαση στη συνολική αναθεώρηση της νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μαζί με το Γραφείο των Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και σε συντονισμό με το Συμβούλιο της Ευρώπης, επέβλεπαν την αναθεώρηση της ουκρανικής νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα με στόχο την εναρμόνισή τους με τα διεθνή πρότυπα.

---

¹⁴⁴ Geers Kenneth, (2001), *Strategic Cyber Security*, Talin Estonia, CCDCO Publications, σσ 128-129.

Από το 2004 εφαρμόστηκε ένα φιλόδοξο σχέδιο για την επιτυχή έκβαση του δημοκρατικού μετασχηματισμού της χώρας και τους δεδηλωμένους στόχους της εξωτερικής της πολιτικής. Οι δραστηριότητες του σχεδίου περιελάμβαναν την αυξανόμενη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, την εφαρμογή των προτάσεων του ODIHR αναφορικά με τις εκλογές, την ισότητα των φύλων, την παροχή συμβουλών σχετικών με τη λειτουργία των Μέσων Ενημέρωσης, την ανάπτυξη της πολιτικής κοινωνίας και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Το έργο του Συντονιστή χαρακτηρίστηκε από την εκτενή ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με την εμπορία ανθρώπων, την προώθηση την οικονομικής ανάπτυξης, την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και την ενσωμάτωση εκατοντάδων ουκρανών συνταξιούχων αξιωματικών στο πολιτικό προσωπικό της χώρας, μέσα από διαδικασίες συστηματικής εκπαίδευσης. Σημαντική θεωρήθηκε η βοήθειά του στην αντιμετώπιση των συνεπειών από την έκρηξη στις αποθήκες πυρομαχικών Novobohdanivka και στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που προκάλεσαν τα απορρίμματα των πυραύλων. Ένα ακόμα επίτευγμά του υπήρξε η συνεργασία με την Κεντρική Εξελεγκτική Επιτροπή Εκλογών στην πορεία προς τις βουλευτικές εκλογές του 2006.¹⁴⁵

Μετά τη ρωσική προσάρτηση της Κριμαίας και την έκρηξη της ανοικτής σύγκρουσης στην ανατολική Ουκρανία, το Μόνιμο Συμβούλιο του ΟΑΣΕ αποφάσισε στις 21 Μαρτίου 2014, κατόπιν αιτήματος της ουκρανικής κυβέρνησης, την αποστολή ειδικής αποστολής παρακολούθησης διεθνών παρατηρητών (Special Monitoring Mission-SMM), στη Ουκρανία για τρεις μήνες. Η αποστολή παρατάθηκε μέχρι το Μάρτιο του 2016 με σκοπό να ενισχύσει την παρουσία της με περίπου χίλιους παρατηρητές, εφόσον αυτό χρειαστεί.

Η εντολή της ειδικής αποστολής παρακολούθησης περιλαμβάνει τη συγκέντρωση πληροφοριών που σχετίζονται με παραβιάσεις των αρχών και των δεσμεύσεων του ΟΑΣΕ και την υποβολή έκθεσης σε καθημερινή βάση. Η SMM είναι επιφορτισμένη με την παροχή βοήθειας για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Μινσκ, του Σεπτεμβρίου του 2014 και το Μνημόνιο του Φεβρουαρίου του 2015, η SMM είναι επιπλέον επιφορτισμένη με την

---

¹⁴⁵ Στο ίδιο, σσ 58-59.

παρακολούθηση των συμφωνιών κατάπαυσης του πυρός, καθώς και με την απόσυρση των βαρέων όπλων, των ξένων ένοπλων δυνάμεων, του στρατιωτικού εξοπλισμού και των μισθοφόρων από την Ουκρανία. Ωστόσο, το έργο της SMM περιλαμβάνει επείγουσες λύσεις, όπως είναι η δημιουργία ανθρωπιστικών διαδρόμων για την εκκένωση των υπό πολιορκία περιοχών και η ανταλλαγή αιχμαλώτων με την παροχή ονομαστικών καταλόγων στα αντιμαχόμενα μέρη. Προκειμένου να εκπληρώσει το στόχο της και να κερδίσει την αποδοχή, τα μέλη της SMM διατηρούν το διάλογο με όλες τις αντιμαχόμενες πλευρές, με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις και με διάφορα τμήματα της κοινωνίας των πολιτών. Πρωταρχικός της στόχος είναι να διευκολύνει το διάλογο μεταξύ των αντιμαχομένων πλευρών και να βοηθήσει στη μείωση της έντασης κυρίως μέσα από την επίβλεψη των τοπικών συμφωνιών κατάπαυσης του πυρός.¹⁴⁶

Η Ουκρανική κρίση δημιούργησε, για πρώτη φορά μετά το Ψυχρό Πόλεμο, πολλά ερωτηματικά για την ευρωπαϊκή ασφάλεια και σταθερότητα. Όταν το Νοέμβριο του 2013 ο Πρόεδρος Γιανουκόβιτς ανακοίνωσε την πρόθεσή του να μην υπογράψει τη συμφωνία σύνδεσης με την Ε.Ε., την εκ περιτροπής προεδρία του ΟΑΣΕ είχε η Ουκρανία. Ταυτόχρονα με τα επεισόδια στην πλατεία Μαϊντάν, λάμβανε χώρα και η ετήσια συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών του Οργανισμού στις 4-5 Δεκεμβρίου στο Κίεβο. Αυτή ήταν μια δυσάρεστη στιγμή για τον Οργανισμό καθώς βρέθηκε στο επίκεντρο των δραματικών εξελίξεων. Όταν η κρίση έφτασε στο αποκορύφωμά της, το 2014, ο Οργανισμός ήταν καλύτερα προετοιμασμένος για τη λήψη αποφάσεων απ' ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη κρίση στην ιστορία του, εξαιτίας της ευελιξίας της γραφειοκρατίας στη Βιέννη και της Ελβετικής Προεδρίας που αντέδρασε άμεσα.¹⁴⁷ Ενεργοποίησε το μηχανισμό της Βιέννης και απέστειλε στη χώρα τριανταπέντε άοπλους στρατιωτικούς παρατηρητές από δεκαοκτώ χώρες μέλη του ΝΑΤΟ, μετά από αίτημα της Ουκρανίας. Λίγες μέρες πριν το δημοψήφισμα για την προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσία η αποστολή εμποδίστηκε να μπει στην χερσόνησο.

Ο φόβος, ότι η Ρωσία θα προσπαθούσε την προσάρτηση του Donbas με τις ίδιες μεθόδους που χρησιμοποίησε στην Κριμαία, ώθησε το Μόνιμο Συμβούλιο στη

---

¹⁴⁶ OSCE, *Special Monitoring Mission to Ukraine Deployment of Swiss experts*, [online], Διαθέσιμο στη δ/ση: https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aktuell/dossiers/ams-factsheet-ukraine-SEF_EN.pdf, [Πρόσβαση 02-Σεπτεμβρίου-2016].

¹⁴⁷ Sperling James, (2014), *Handbook of Governance and Security*, Cheltenham, U.K. Edward Elgar Publishing, σσ 15-16.

δημιουργία της SMM. Ωστόσο από την ειδική αποστολή είχε εξαιρεθεί και πάλι η περιοχή της Κριμαίας, κάτι που κρίθηκε ως *de facto* αναγνώριση από τον ΟΑΣΕ της προσάρτησής της στη Ρωσία, τόσο από το Κίεβο όσο και από δυτικές χώρες φιλικές προς την Ουκρανία.

Υπάρχει μια βαθιά αίσθηση δυσπιστίας στο Κίεβο για την ειδική αποστολή παρακολούθησης για μεροληπτική στάση υπέρ της Ρωσίας, εξαιτίας της συμμετοχής Ρώσων παρατηρητών στην αποστολή. Η εμπλοκή των Ρώσων παρατηρητών δημιουργεί αισθήματα καχυποψίας, παρά το γεγονός ότι ο ΟΑΣΕ ανακοίνωσε ότι μόνο εικοσιέξι από τους τετρακόσιους πενήταεννέα παρατηρητές είναι Ρώσοι παρατηρητές.

Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες η αποστολή διεξάγει το έργο της είναι δύσκολες, καθώς αντιμετωπίζει προβλήματα πρόσβασης και συχνά ασταθή κατάσταση ασφάλειας. Η ανάπτυξη Ρώσων παρατηρητών στην αποστολή θα είναι πάντα προβληματική και χρειάζεται περισσότερες προσπάθειες για να αναιρεθεί η προκατάληψη για τη δράση του ΟΑΣΕ σε μια τόσο ευαίσθητη περιοχή. Σημαντικός παράγοντας συνεργασίας και βοήθειας προς τον ΟΑΣΕ είναι η συνεργασία με την Ε.Ε., καθώς ο Οργανισμός αποτελεί μέρος της Ενωμένης Ευρώπης.

Η Ε.Ε. πρέπει να αναγνωρίσει το σημαντικό της ρόλο στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ και να επιμείνει στην επέκταση της εντολής SMM στην Κριμαία. Η κατάσταση στην Ουκρανία παραμένει κρίσιμη και η συμφωνία κατάπαυσης του πυρός είναι εύθραυστη. Σε πρόσφατη έκθεση της ειδικής αποστολής (29-08-2016) καταγράφηκαν εξακόσιες εκρήξεις στην περιοχή του Ντονέτσκ. Κατήγγειλε επιθέσεις σε βάρος της αποστολής, του υλικού και των παρατηρητών του ΟΑΣΕ, επισημαίνοντας την ατιμωρησία των επιτιθέμενων ενώ απευθύνει έκκληση για κατάπαυση του πυρός.¹⁴⁸

Η επιτυχία ή αποτυχία της SMM δεν είναι κρίσιμη μόνο για την Ουκρανία, αλλά θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό και το μέλλον του Οργανισμού, καθώς καλείται να αποδείξει τις δυνατότητες του και την ετοιμότητα που διαθέτει για τη διασφάλιση της

---

¹⁴⁸ OSCE, *Daily and spot reports from the Special Monitoring Mission to Ukraine*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/ukraine-smm/reports>, [Πρόσβαση 02-Σεπτεμβρίου-2016].

ειρήνης και την ενσωμάτωση αυτών των ευαίσθητων περιοχών στην ευρωπαϊκή οικογένεια.¹⁴⁹

---

¹⁴⁹ Dennis Sammut and Joseph D'Urso,(2015), *The Special Monitoring Mission in Ukraine: a useful but flawed OSCE tool*, European Policy Centre, σσ 1-3.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ίδρυση της ΔΑΣΕ υπήρξε αποτέλεσμα της πολιτικής της Ύφεσης που καθιέρωσε ο αμερικανός Πρόεδρος Νίξον για να αντιμετωπίσει την ύφεση της αμερικανικής οικονομίας που προκλήθηκε από την μεγάλη οικονομική κρίση της δεκαετίας του 1970 και τον πόλεμο στο Βιετνάμ. Τις πολιτικές της Ύφεσης συνέδραμε η Ostpolitik του Γερμανού σοσιαλιστή Βίλλυ Μπραντ που αναγνώρισε έγκαιρα τη δυνατότητα της χώρας του να διαμορφώσει οικονομικό-πολιτικά και γεωστρατηγικά συμπλέγματα ανάμεσα σε Δύση και Ανατολή. Και η Σοβιετική Ένωση, που βρισκόταν στο ζενίθ της πολιτικής της ισχύος, αντιμετώπιζε οικονομικά προβλήματα εξαιτίας της κούρσας των εξοπλισμών.

Οι κρίσεις του Ψυχρού Πολέμου, οι μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες και η πολιτική βούληση των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ οδήγησαν στη συνάντηση των δύο συνασπισμών, το 1975 στο Ελσίνκι, και στην υπογραφή της Τελικής Πράξης. Το ιστορικής σημασίας, για την εποχή της βαθιά ιδεολογικής αντιπαράθεσης, έγγραφο που υπογράφηκε από τα κράτη-μέλη και των δύο συνασπισμών δημιούργησε τα πρώτα ψήγματα για την σταθερότητα και την ασφάλεια στην Γηραιά Ήπειρο.

Όμως, η ουσία της Διάσκεψης του Ελσίνκι βρισκόταν στο γεγονός της επίσημης αναγνώρισης από την πλευρά των ΗΠΑ του απαραβίαστου του συνόρου των δύο πολιτικό-στρατιωτικών συνασπισμών και στην κυριαρχία της ΕΣΣΔ επί των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού. Από την άλλη, οι διακηρύξεις του Ελσίνκι για τις θεμελιώδεις αρχές της ελευθερίας και της δημοκρατίας έφεραν σε επαφή τους πολίτες των ανατολικών χωρών με τις δυτικές αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και χρησιμοποιήθηκαν από τους αντιφρονούντες ενάντια στη σοβιετική κυριαρχία.

Είναι γεγονός ότι χωρίς τη συμμετοχή των μεγάλων και ισχυρών, εκτός Ευρώπης, κρατών όπως των ΗΠΑ και του Καναδά, η ΔΑΣΕ δε θα μπορούσε να εξασφαλίσει την προστασία από τη σύγκρουση και τη χρήση των πυρηνικών όπλων. Παρόλα αυτά η συμβολή της ΔΑΣΕ υπήρξε καθοριστική για τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου.

Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, στη Διάσκεψη των Παρισίων, οι συνθήκες είναι διαφορετικές, καθώς το Τείχος του Βερολίνου έχει πέσει και μαζί του κατέρρευσαν όλα σχεδόν τα κομμουνιστικά καθεστάτα. Η νέα πραγματικότητα αποτυπώνεται στο

έγγραφο των Παρισίων, καθώς αυτό εξασφαλίζει την υποταγή της άλλοτε ισχυρής Σοβιετικής Ένωσης μέσα από τις συνθήκες για το μέγεθος και τη διάταξη των συμβατικών δυνάμεων στην Ευρώπη (CFE) και την Συνθήκη των Ανοικτών Ουρανών, που κατά βάση αναφέρονται στις δυνάμεις του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Το κενό εξουσίας που άφησε η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και η αναζήτηση της ανεξαρτησίας από τις χώρες του ανατολικού μπλοκ δημιούργησε ένα σκηνικό αναταραχής και βίαιων συγκρούσεων στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η ευρωπαϊκή ασφάλεια απαιτούσε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για να αντιμετωπίσει τις ιδιαιτερότητες των νέων πολέμων, που δεν ήταν πλέον εθνικοί, αλλά λάμβαναν χώρα στο εσωτερικό των κρατών. Η ΔΑΣΕ αναβαθμίζεται σε Οργανισμό με ισχυρή εσωτερική δομή και θεσμούς και αναλαμβάνει την εδραίωση της δημοκρατίας με πνεύμα συνεργασίας και ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών. Ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη καλείται να δοκιμάσει τις δυνατότητές του με στόχο τον αφοπλισμό και την εγκαθίδρυση της ειρήνης αρχικά στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Χωρίς να διαθέτει στρατιωτική ισχύ ανάλογη του NATO, πέτυχε να συμβάλει αποφασιστικά σε διαδικασίες πρόληψης και διαχείρισης συγκρούσεων, στην εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών και του κράτους δικαίου, αλλά και στην επιτήρηση της εφαρμογής των διεθνών συμφωνιών στις αποστολές που διατηρεί μέχρι σήμερα στη Βοσνία και στο Κόσσοβο.

Πρόσφατα κλήθηκε να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην κρίση της Ουκρανίας όπου μέσω της αποστολής παρακολούθησης (SMM) έχει ουσιαστικά αναλάβει την παρακολούθηση της κατάπαυσης του πυρός. Παρά το γεγονός ότι η εντολή έληξε στις 31 Μαρτίου του 2016, η παράτασή της κρίθηκε απαραίτητη για την εδραίωση της ειρήνης και της σταθερότητας στη χώρα.

Τα θεσμικά όργανα του ΟΑΣΕ μπορούν να ασκήσουν εκτεταμένη επιρροή τόσο στην κοινωνία των πολιτών όσο και στις αρχές των χωρών που αναλαμβάνουν δράση. Οι σχέσεις που τον συνδέουν με τους άλλους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς του δίνουν τη δυνατότητα να επιφέρει σημαντικές θετικές αλλαγές σε ζητήματα ασφάλειας και συνεργασίας μεταξύ των κρατών.

Ωστόσο, προβλήματα παρουσιάζονται στην αποτελεσματικότητα της δράσης του Οργανισμού στις μεγάλες κρίσεις, όπου αδυνατεί να ανταπεξέλθει λόγω της μικρής

έκτασης των αρμοδιοτήτων του και τον περιορισμό των δυνατοτήτων των μηχανισμών επιβολής της βούλησής του. Το ενδεχόμενο απόδοσης νομικής υπόστασης και η περαιτέρω ενίσχυση των θεσμών και των αποστολών του ΟΑΣΕ θα του έδινε τη δυνατότητα να διαδραματίσει επαρκή και καθοριστικό ρόλο στις μεγάλες διεθνείς εξελίξεις.

Οι προσπάθειες για την μεταρρύθμιση του Οργανισμού έχουν ήδη ξεκινήσει από το 2004 στην Υπουργική της Σόφιας με τη σύσταση «Ομάδας Σοφών» για τη μεταρρύθμιση του Οργανισμού και συνεχίστηκαν με τη Διαδικασία Helsinki+40, μια πρωτοβουλία για την προώθηση του έργου του Οργανισμού και τη δημιουργία μιας κοινότητας ασφάλειας από το Βανκούβερ ως το Βλαδιβοστόκ.

Ποιος είναι όμως ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει σήμερα σε μια νέα διεθνή τάξη που τα προβλήματα ασφάλειας προκύπτουν από την αλληλεξάρτηση της παγκόσμιας οικονομίας και την ενδεχόμενη επαναχάραξη των συνόρων σε περιοχές της Μέσης Ανατολής και του ευρύτερου Μεσογειακού χώρου; Το προσφυγικό ζήτημα διχάζει τους λαούς της Ευρώπης και ένα νέο είδος ασύμμετρης απειλής, η τρομοκρατία, διαταράσσει την παγκόσμια σταθερότητα. Οι ΗΠΑ επιδιώκουν την επέκταση του ΝΑΤΟ, ενώ αντίθετα Γαλλία και Ρωσία επιθυμούν την αναβάθμιση του ΟΑΣΕ σε οργανισμό πανευρωπαϊκής ασφάλειας. Πώς μπορεί ένας ειρηνικός οργανισμός να αντιμετωπίσει τη νέα πρόκληση του υβριδικού πολέμου, ζήτημα που βρέθηκε στην κορυφή της ατζέντας της Συνόδου Κορυφής του ΝΑΤΟ στη Βαρσοβία;

Με βασικό ζητούμενο την πρόληψη των κινδύνων, τη διαφάνεια και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης για μια εκ νέου αρχιτεκτονική ασφάλειας, που θα αλλάξει τη φθίνουσα πορεία του Οργανισμού των τελευταίων ετών και θα ξαναδώσει ώθηση στο πνεύμα του Ελσίνκι, ξεκίνησε τις εργασίες της την 1^η Σεπτεμβρίου 2016, η άτυπη Υπουργική Σύνοδος του ΟΑΣΕ στο Πότσταμ, υπό τη Γερμανική προεδρία. Στη Σύνοδο αντιμετωπίστηκαν τα σοβαρά ζητήματα της τρομοκρατίας, της μετανάστευσης, του ελέγχου των εξοπλισμών και της συνεχιζόμενης κρίσιμης κατάστασης στην Ανατολική Ουκρανία, ενώ τονίστηκε ο ρόλος του ΟΑΣΕ «ως πλατφόρμα διαλόγου για την ειρήνη στην Ευρώπη και την κοινή ασφάλεια των λαών».

Η σημερινή κρίση που απειλεί την παγκόσμια ασφάλεια δίνει την ευκαιρία στον ΟΑΣΕ να δοκιμάσει τις ικανότητές του αντιμετωπίζοντας τη διαχείριση σύνθετων

προβλημάτων και νέων μορφών κρίσεων και συγκρούσεων που απαιτούν νέες προσεγγίσεις. Ο ΟΑΣΕ είναι ίσως πιο σημαντικός από ποτέ στη διαχείριση των κρίσεων στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, αλλά και στις κρίσεις που προκαλούν οι μεταναστευτικές ροές, που φέρνουν για μια ακόμη φορά αντιμέτωπη την Ευρώπη με το φαινόμενο του λαϊκισμού και του επιθετικού εθνικισμού.

Η αυστριακή προεδρία του 2017 επισημαίνει τη σπουδαιότητα του Οργανισμού στην αποκλιμάκωση και στη διαχείριση των κρίσεων, σε μια εποχή στρατιωτικών αντιπαραθέσεων, αυξανόμενης ανάγκης για εσωτερική ασφάλεια λόγω της ενίσχυσης της ριζοσπαστικοποίησης και της τρομοκρατίας, αλλά και της απώλειας εμπιστοσύνης κρατών και πολιτών απέναντι στους διεθνείς οργανισμούς.

Η διαδικασία που ξεκίνησε το 1975 ως Διπλωματική Διάσκεψη (ΔΑΣΕ) και συνεχίστηκε το 1994 ως θεσμοθετημένος Διεθνής Περιφερειακός Οργανισμός (ΟΑΣΕ) και που διέπεται από τις αρχές και τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, κατάφερε να χτίσει μια αρχιτεκτονική ασφάλειας ως φόρουμ διαλόγου και να προωθήσει μια πολιτική κουλτούρα στη βάση της συνεννόησης και της εμπιστοσύνης, στοιχεία που αποτελούν τα βασικά συστατικά αυτό του Οργανισμού.

Όποια και αν είναι η δραστηριότητα που πρόκειται να αναπτύξει, η ύπαρξη ενός Οργανισμού, του οποίου η θεσμική διάρθρωση βασίζεται στο διάλογο και στη συνεχή ανάπτυξη των θεμελιωδών ανθρωπίνων αξιών είναι ζωτικής σημασίας για την οικοδόμηση μιας αδιαίρετης και ειρηνικής Ευρώπης και θα αποτελέσει το μοναδικό φόρουμ στο οποίο οι πρωταγωνιστές θα μπορούν να συνδιαλέγονται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος, Μαγκλιβέρας Κωνσταντίνος, (2014), *Το Δίκαιο της Διεθνούς Κοινωνίας*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Αρμακόλας Ιωάννης-Ντόκος Θάνος, (2013), *Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη: Προκλήσεις και Προοπτικές τον 21^ο αιώνα*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης.

Βαληνάκης Γ. Γιάννης, Μπότσιου Ε. Κωνσταντίνα, (2008), *Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική, στην Πυρηνική Εποχή*, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο.

Baylis John, Smith Steve, (2013), *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής. Μια εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα, Επίκεντρο.

Bennett LeRoy A. – Oliver James, (2006), *Διεθνείς Οργανισμοί, Αρχές και Προβλήματα*, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg.

Young W. John, (2008), Αθήνα, *Η Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, 1945-1991, Πολιτική Ιστορία*, Πατάκη.

Καρβουναράκης Θεοδόσιος, (επιμ.), (2012), *Ο Ψυχρός Πόλεμος, Μία Διεπιστημονική Προσέγγιση*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης.

Κεντρωτής Δ. Κυριάκος, Κάτσιος Α. Σταύρος, (2002), *Διεθνείς Οργανισμοί. Ανάμεσα στον Πόλεμο και στην Ειρήνη*, Αθήνα, Παπαζήσης.

Καιρίδης Δημήτρης, (2015), *Εθνικισμός, Εθνοτικές Συγκρούσεις & Διεθνείς Σχέσεις, Θεωρία και Πράξη στα Βαλκάνια*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης.

Μπότσιου Ε. Κωνσταντίνα, «Σχεδιάζοντας την ειρήνη: η επιρροή των «Τριών Μεγάλων» στη διαμόρφωση του Ψυχρού Πολέμου, 1941-1950», στο: Ήφαιστος Παναγιώτης, Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, Χατζηβασιλείου Ευάνθης, (επιμ.), (2012), *Η Έναρξη του Ψυχρού Πολέμου, 1941—1950: Στρατηγικά ή Ιδεολογικά Αίτια*; Αθήνα, Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Μπρεδήμας Α., (1990), *Διεθνείς Οργανισμοί. Νομικό πλαίσιο, Δομή, Λειτουργία*, Αθήνα, Σάκκουλας.

Νάσκου-Περράκη Π., (2005), *Το Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών*, Αθήνα, Σάκκουλας.

Παπακόστα Άλκης (1980), *Η Τελική Πράξη του Ελσίνκι*, Αθήνα, Σουπερφώτ.

Ρούκουνας Εμμανουήλ, (2011), *Δημόσιο, Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Τσαούσης Γ. Δ., (2007), *Η Εκπαιδευτική Πολιτική των Διεθνών Οργανισμών. Παγκόσμιες και Ευρωπαϊκές Διαστάσεις*, Αθήνα, Gutenberg.

Χατζηβασιλείου Ευάνθης, (2010), *Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου*, Αθήνα, Πατάκη.

Χειλά Ειρήνη, (2013), *Οι Διεθνείς Συγκρούσεις τον 21^ο αιώνα, Ζητήματα θεωρίας και Διαχείρισης*, Αθήνα, Ποιότητα.

Χειλά Ειρήνη, (2016), *Διεθνής Κοινωνία. Διαχρονικές και Σύγχρονες αντιλήψεις*, Αθήνα, Ηρόδοτος.

Χριστοδουλίδης Αιμ. Θεόδωρος, (1985), *Δομή και Λειτουργία των Διεθνών Οργανισμών*, Αθήνα, Σάκκουλας.

Ξενόγλωσση

Baylis John, (1993), *The Diplomacy of Pragmatism, Britain and the Formation of NATO, 1942-1949*, London, Macmillan Press LTD.

Biehl H., Giegerich B., Lonas A., (2013), *Strategic Culture in Europe: Security and Defence Policies across the Continent*, Frankfurt, Springer.

Bloed Arie., (1993), “*The Conference on Security Co-operation in Europe. Analysis and Basic Document 1993-1995*”, Edition, Martinus Nijoff Publesher, Hague, London Boston.

OSCE Handbook, (2007), *The Organization Security Co-operation in Europe*, Press and Public Information Section, OSCE Secreterian, Vienna.

Koulik S. and Kokoski R., (1994), *Conventional Arms Control. Perspectives on Verification*. Oxford, Oxford University Press.

Lukas Micheal, (1993), *The CSCE in the 1990s: Constructing European Security and Cooperation*, Baden-Baden, Nomos Publications, Verlagsgesellschaft.

Gudmundur Alfredsson, Gonas Grimheden, Bertrand G. Grimheden, Alfred De Zayas, (2009), *International Human Rights Monitoring Mechanisms*, Essay in Honour of Jakob Moller, 2nd Revised Edition, Martinus Nijoff Publesher, Leiden Boston.

Galbreath D., (2007), *The Organization For Security and Co-operation in Europe*, Routledge, London.

Geers Kenneth, (2001), *Strategic Cyber Security*, Talin Estonia, CCDCO Publication,

Giegerich B. (2006), *European Security and Strategic Culture: National Response to the EU's Security and Defence Policy*, Baden-Baden, Nomos Publications Verlagsgesellschaft.

Gaubatz kurt Taylor, (1999), *Elections and War. The Electoral Incentive in the Democratic Politics of War and Peace*, Stanford, CA: Stanford University Press.

Tole Lindholm, W.Cole Durham, Jr, Bahia G. Tahzidb-Lie, Elizabeth A. Clark, Lena Larsen, (2008), *Facilities Freedom Of Rligion or Belief: A Deskbook*, The Norwegian Centre for Human Rights, University of Oslo, Norway.

Sperling James, (2014), *Handbook of Governance and Security*, Cheltenham, U.K. Edward Elgar Publishing.

Stoessel Marcel, (2001), *The Role of the OSCE in Bosnia and Herzegovina*, Published by: Institute of International Studies, Geneva.

Yost S. David, (2007), *NATO and International Organizations*, Rome, Forum Papers Series, Edited by Cees M. Coops.

Διαδικτυακοί Τόποι – Ιστοσελίδες

From Helsinki to Belgrade. The First CSCE Follow-up Meeting in Belgrade 1977/78, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.hsozkult.de/event/id/termine-8774>, [Πρόσβαση 03-Αυγούστου-2016].

Foreign Affairs, *Germany's New Ostpolitik, An Old Foreign Policy Doctrine Gets a Makeover* (2014), [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.foreignaffairs.com/articles/western-europe/2014-04-09/germanys-new-ostpolitik>, [Πρόσβαση 24-Ιουλίου-2016].

Παρίσης Ιωάννης, *Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)*, [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://parisis.files.wordpress.com/2009/12/oceb1cf83ceb5-ceaccf81ceb8cf81cebf1.pdf>, [Πρόσβαση 26-Ιουνίου-2016].

Helsinki Summit, July 20–August 8, (1975), [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://2001-2009.state.gov/documents/organization/100959.pdf>, [Πρόσβαση 16-Ιουνίου-2016].

Σαράντα χρόνια από την Τελική Πράξη του Ελσίνκι, [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.sigmalive.com/news/international/254259/saranta-xronia-apo-tin-teliki-praksi-tou-elsinki>, [Πρόσβαση 12-Ιουνίου-2016].

Η Συνεργασία και ο έλεγχος των Εξοπλισμών, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://elzoni.gr/html/ent/676/ent.31676.asp>, [Πρόσβαση 16-Αυγούστου-2016].

OSAGI, *Landmark resolution on Women, Peace and Security*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>, [Πρόσβαση 30-Αυγούστου-2016].

Κούζας Ιωάννης, *Ο ΟΑΣΕ και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: http://users.sch.gr/kouzas/site/images/eikonidia_1/OASE_Anthrw pina dikaiwmata_1.pdf, [Πρόσβαση 04-Σεπτεμβρίου 2016].

Alexander Andreev, *To What Extent are International Organizations (IOS) Autonomous Actors in World Politics?* [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: http://www.ucl.ac.uk/opticon1826/archive/issue2/VfPS_HS_International_Organisations.pdf [Πρόσβαση 11-09-2016]

The history of the European Union – 1994, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1990-1999/1994_en [Πρόσβαση 12-Σεπτεμβρίου-2016].

CSCE/OSCE Reports

CSCE, *Conference on Security and Co-operation in Europe final act, 1975*, [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>, [Πρόσβαση 24-Ιουνίου-2016].

CSCE, *Concluding Document of the Madrid Meeting 1980*, [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/40871?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016].

CSCE, *Document of the Stockholm Conference, 1986*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/fsc/41238?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016].

CSCE, *Concluding Document of the Vienna Meeting 1986-1989*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/40881?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016].

CSCE, *Document of the Bonn Conference, 1990*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/eea/14081?download=true>, [Πρόσβαση 30-Ιουλίου-2016].

CSCE, *Charter of Paris for a New Europe, 1990*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/39516?download=true>, [Πρόσβαση 04-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Report of the CSCE Meeting of Experts on Peaceful Settlement of Disputes, Valletta, 1991*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/secretariat/30115?download=true>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

CSCE, *La Valetta Meeting of Experts on Peaceful Settlement of Disputes*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/node/61101>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Document of the Cracow Symposium on the Cultural Heritage of the CSCE participating states, 1991*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/library/24396?download=true>, [Πρόσβαση 04-Αυγούστου-2016].

CSCE, *The Madrid Document, 1991*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.oscepa.org/documents/all-documents/documents-1/historical-documents-1/171-1991-the-madrid-document/file>, [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

CSCE, *First Meeting of the Council Summary of Conclusions Statement on the Situation in Yugoslavia*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/40234?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Document of the Moscow Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE, 1991*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/odihr/elections/14310?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Second Meeting of the Council Summary of Conclusions Prague Document on Further Development of CSCE Institutions and Structures Declaration on Non-Proliferation and Arms Transfers Prague, 1992*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/40270?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Vienna Document of the Negotiations on Confidence- and Security-Building Measures convened in Accordance with the Relevant Provisions of the Concluding, 1992*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/fsc/41253?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Helsinki Summit, The challenges of change, (1992)*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/39530?download=true>, [Πρόσβαση 06-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Third Meeting of the Council Summary of Conclusions Decision on Peaceful Settlement of Disputes*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/40342?download=true>, [Πρόσβαση 14-Αυγούστου-2016].

CSCE, *Fourth Meeting of the Council CSCE and the New Europe - Our Security is Indivisible Decisions of the Rome Council Meeting, 1993*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/40401?download=true>, [Πρόσβαση 14-Αυγούστου-2016].

CSCE, *CSCE Budapest Document Towards a Genuine Partnerships in a New Era, 1994*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <https://www.osce.org/mc/39554?download=true>, [Πρόσβαση 15-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Fifth Meeting of the Ministerial Council, (1995)*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/40409?download=true>, [Πρόσβαση 15-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Mediterranean Partners for Co-operation*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/networks/111472> [Πρόσβαση 16-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Lisbon Document, (1996)*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc/39539?download=true> [Πρόσβαση 15-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Participating States*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/states> [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Employment*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/employment> [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

OSCE, *MA in Politics and Security, MA in Economic Governance and Development Programme*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://osce-academy.net/en/admission/> [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Ministerial Council*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/mc> [Πρόσβαση 18-Αυγούστου-2016].

OCSE, *Closed field operations*, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/where/43692> [Πρόσβαση 19-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Human Rights*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/bih/106657>, [Πρόσβαση 29-Αυγούστου-2016].

OSCE, *Special Monitoring Mission to Ukraine Deployment of Swiss experts*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: https://www.eda.admin.ch/dam/eda/en/documents/aktuell/dossiers/ams-factsheet-ukraine-SEF_EN.pdf, [Πρόσβαση 02-Σεπτεμβρίου-2016].

OSCE, *Daily and spot reports from the Special Monitoring Mission to Ukraine*, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.osce.org/ukraine-smm/reports>, [Πρόσβαση 02-Σεπτεμβρίου-2016].

Επιστημονικά Άρθρα

Μπότσιου Κωνσταντίνα, *Περιφερειακή Συνεργασία στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη*, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy.

Rachel Brett, (1996), *Human Rights and the OCSE*, Published by: The Johns Hopkins University, URL <http://www.jstor.org/stable/762476>.

Zdeněk Matějka, (1996), *OSCE and its impact on state policies*, Published by: [Institute of International Relations, NGO](#), No. 6/7.

Jordan J. Paus, *Transnational Freedom of speech: Legal Aspects of the Helsinki Final Act*, [online] Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3646&context=lcp>, [Πρόσβαση 04-Αυγούστου-2016].

Jane Wright, (1996), *The OSCE and the Protection of Human Minority Rights*, Published by: The Johns Hopkins University Press, URL <http://www.jstor.org/stable/762476>.

Mark Sigler (2016), *Osce and European Security*, Published by: CIBOB <http://www.jstor.org/stable/40585661>.

Erwan Fouere, (2015), Centre for European Policy Studies, CEPS ESSAY, *The OSCE marks 40 years since the Helsinki Final Act: its principles are more valid than ever*, No 19/24 Jul 2015, [online], Διαθέσιμο στη δ/νση: https://www.ceps.eu/system/files/CEPS%20Essay%20No%2019%20Fouere%2040th%20Anniversary%20Helsinki%20Final%20Act_0.pdf [Πρόσβαση 24-Ιουνίου-2016].

Michael W. Mosser, (2015), *The EU and the OSCE: Partners or Rivals in the European Security Architecture?*, Published by: University of Texas.

Samuel Taylor Coleridge, (2005), *Reviewed for H-German by James V. Koch, Old Dominion University, jkoch@odu.edu, Gerhard L. Weinberg. Visions of Victory: The Hopes of Eight World War II Leaders*. Cambridge: Cambridge University Press, *And In Today Already Walks Tomorrow*, Διαθέσιμο στη δ/νση: http://www.jamesvkoch.com/uploads/Weinerg_Review_Class_2005.pdf, [Πρόσβαση 01-Σεπτεμβρίου -2016].

Peace Research, OSCE Missions to Promote Conflict Resolution and Crisis Managment, (1997), Published by: Canadian Mennonite University, <http://www.jstor.org/stable/762476>,

Tasiopoulou Georgia-Formisano Claudio, (2012), *The OSCE Mission in Kosovo: A Performance Appraisal*, Διαθέσιμο στη δ/νση <https://ifsh.de/file-CORE/documents/yearbook/english/11/FormisanoTasiopoulou-en.pdf>, [Προσβαση 30-Αυγούστου -2016].

Dennis Sammut and Joseph D'Urso, (2015), *The Special Monitoring Mission in Ukraine: a useful but flawed OSCE tool*, European Policy Centre.

Cordell Karl, Wolff Stefan, (2008), *A foreign Policy Analysis of Question: Ostpolitik Revisited*.

Cronin Bruce, (2002), *Creating Stability in the Europe. The OSCE High Commissioner on National Minorities and the Socialization of Risky States*, Security Studies, 12(1).

Severin Peters, (2010), *Strategic Communication for Crisis Management. Operations of International Organizations: ISAF in Afghanistan and EULEX in Kosovo*, EU Diplomacy Papers, Department of EU International Relations and Diplomacy Studies.

Bojrn Moller, (2008), *European Security: The Role of the Organization for Security and Co-operation in Europe*, Danish Institute for International Studies, Crisis States Research Centre, Working Paper 30, Regional and Global Axes of Conflict.

Loundin Lars-Erik, (2015), *Tearing Down Real and Cognitive Walls Preventing OSCE Compassion for Human Security in South-Eastern Europe*, Security and

Human Rights, Netherlands Helsinki Committee, Bedfordshire U.K., Volume 26, Issue 1, Brills.com/shr.

Selchow Sabina. (2016), *The Construction of European Security in the European Union in a Changing Global Environment: a systemic analysis*, *European Security*, volume 25, iss. 3, London Taylor and Francis Publications.

Smith Karen, (2012), *European Union Foreign Policy After Lisbon: Five lessons Learned from a Series of Roundtables*, European Foreign Policy Unit, Working Paper No1-2012.